

KEVAD
2017

Ajakiri
elust
Eestis

Reet Palmi
klaasikogu

Teisaldame
palkmaja

ISSN 2346-559X

Hind 3.50

Maale!

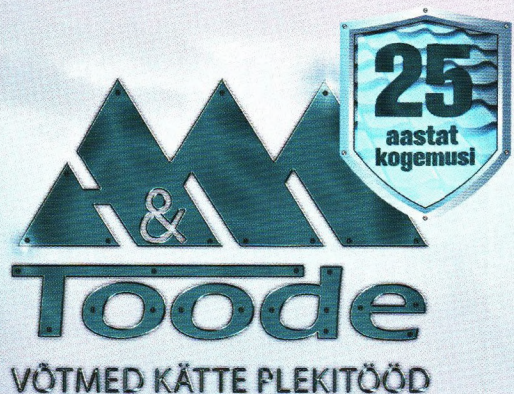
Rõuges valmivad
uhked minimajad

Käru kirev kultuurielu
Tapa esimene *drift trike*

Maal jagub
muusikale ruumi

MURETULT. UUE KATUSEGA!

Tuleme kohale ja mõõdame. Valmistame ning paigaldame. Üle Eesti.

**TEEME KÕIK TÖÖD KORRAGA?
JÄRELMAKSUGA!**

- intress al. 15,9%
- sissemakse al. 0 €

Printech

Eristu unikaalse ja
soodsa pinnakattega!

AS TOODE KATUSEABI:

TELEFON: 659 9400, 800 7000

www.toode.ee/printech

e-kiri: toode@toode.ee

2017. aasta jooksul AS Toode paigaldatud katustele TASUTA 1-aastane lisagarantii!

Tutvu tingimustega: WWW.TOODE.EE/JARELMAKS või lhv.ee/jarelmaks ja küsi nõu meie asjatundjalt.

* Järelmaksu pakub AS LHV Finance. Järelmaksu krediitkulukuse määr on 25,64% aastas järgmistel näidistingimustel: kauba/teenuse maksumus 650 €, sissemakse 0%, krediitsumma 650 €, intress 19,9% jäägilt aastas (fikseeritud), lepingutasu 19,9 €, järelmaksu periood 25 kuud, tasumine igakuiste annuiteetmaksetena, maksete kogusumma 819 €.

SISUKORD

MAALE

Maal jagub muusikale ruumi 8

ETTEVÕTLIK

Sõbra tögamine viis oma firma loomiseni 16

Endine magasi ait hoiab villa- ja vildivaru 22

MAAILMA KÜLA

Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriik 28

Noored ettevõtjad hoiavad külaelu hääbumast

ÜKS PAIK

Kirikumäe järv 36

RAHVAMAJA

Viis pilti Käru kultuurielust 38

HOBİ

Karl Vaino pani aluse Reet Palmi klaasikogule 46

LEIUTAJA

Käepärastest vahenditest valmis *drift trike* 50

KINNISVARAKOOL

Teisaldatud palkhoones säilib mineviku hõng 55

Margus Palolille kaheksa soovitud palkhoone
teisaldamiseks 61

HÜVA NÕU

Põgenikud meie looduses ehk keda tasuks valvata 65

Vanavanemate tarkusi 72

KÄSITÖÖKOOL

Lehereaga kaelussall 74

KOKAKOOL

Kauni pühadelaua saab vähese vaevaga 76

RISTSÕNA

80

LASTELE

81

LÕPULUGU

Maaomanik, ära müü oma maad! 82

16

54

76

50

28

See või teine

Inimkond jaguneb laias laastus kaheks – meesteks ja naisteks –, kuid me ise armastame end soost olenemata jagada ühte või teise inimgruppi kõige järgi, mida teeme või mis meile meeldib. No näiteks veini- või õlleinimesteks, pereinimesteks ja vallalisteks, humanitaarideks ja reaalseks, sauna- või vanninimesteks, tööandjateks või -võtjateks, maja- või korterinimesteks, kodanikeks ja mittekodanikeks, öökullideks ja löökesteks. Nagu oleks elu suurim eesmärk vastanduda.

Oleme ka kassi- või koerainimesed. Interneti andmetel saame selle järgi inimese kohta kõike teada. Nii on kassainimene nutikas ja intelligentne, väärtustab ja hindab kunsti, tal on hea loovus ja kujutlusvõime, kuid kalduvus neurootilisusele. Temas on peidus ka introvert, keda kohustuslikud sotsiaalsed suhted pigem kurnavad. Samuti on ta stressitundlikum ja väiksemadki tagasilöögid võivad ta kergemini rivist välja viia. Koerainimene seevastu on ekstravert, kes lausa naudib seltskonda ning leiab kergeti uusi sõpru ja tuttavaid. Ta on eesmärgikindel ja oma tegevustes tulemustele orienteeritud. Tema kohusetunne ja distsiplineeritus aitavad liikuda valitud suunas ja saavutada raskemadki eesmärgid. Talle meeldib koostada nimekirju ülesannetest, mis tegemist vajavad, ja juba täidetud ülesanded nimekirjast maha kriipsutada.

No ja siis muidugi linna- ja maainimesed, vürled ja matsid, nagu varem öeldi. Kuid enam pole sugugi nii selge, millised nad on. Ei saa ju öelda, et linnas elavad noored, rikkad ja ilusad, maal vanad, vaesed ja rumalad. Ometi käib just selle kahe leeri vahel nähtamatu võitlus. Üks pool väidab, et linnas on odavam elu, sest lapse kooli ja huviringidesse sõidutamisele ei kulu kümneid tunde ja bensiiniliitrit kuus. Teine pool kinnitab, et maal on paljud huviringid tasuta ja pere toit kasvab aida taga põllul. Kampaniad kutsuvad maale elama, teine huvigrupp paiskab välja uudise, et kinnisvaral väljaspool suurlinna puudub väärtus! Linnas on tökohad ja karjäär, maal töötus ja ... karjäär, kuhu end mustas mures uputada.

Ka rahvamuusikaansambli Kratt liikmed Enrik ja Kail Visla ei osanud Ristile kolides loota, et sealt võiks leida erialast tööd. Aga just nii see juhtus: huvijuhiks õppinud Kail, kes töötas Tallinnas Nõmme muuseumis, korraldab nüüd Risti põhikoolis huvitegevust. Enrikust on saanud aga pärimusmuusika õpetaja ning tema algatusel tegutseb Haapsalu muusikakooli pärimusmuusika osakond ka Risti põhikooli juures.

Pealegi ei kujuta nad ettegi, et peaksid elama linnakorteris, kus pärast kella ühtteist õhtul pilli mängida ei tohi.

See lugu näitab, et linnainimesest võib saada ka maainimene. Või vastupidi. Maaelu plusside ja ka miinuste kaalumisel on abiks ajakiri Maale!

Head lugemist!
Arnika Tegelman

Maale!

on kogu perele mõeldud kvartaliajakiri ehedast elust Eestimaal, pikitud nippide, nõuannete ja retseptidega.

Parim kink on ajakiri Maale!

Aastas ilmub neli numbrit:

KEVAD (märtsis),
SUVI (juunis),
SÜGIS (septembris)
ja TALV (detsembris).

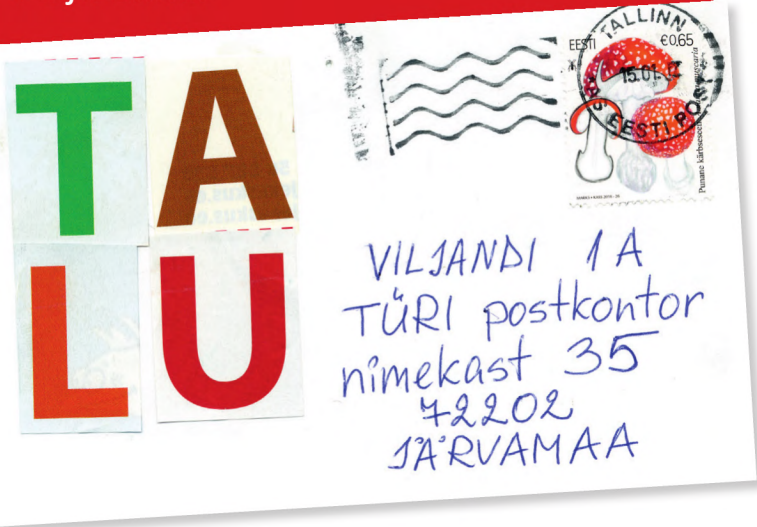
**Aastatellimus
ainult 10 eurot!**

Kuidas ajakirja tellida?

Võimalusi on mitu:

- Telli ajakiri meie kodulehelt www.aleht.ee
- Kanna 10 eurot OÜ Aleht kontole
EE652200221058567578 Swedbankis.
Selgitusse kirjuta kindlasti oma nimi ja kodune aadress!

2016. aasta lugejamänguga
võitis 400 eurot puhtalt kätte
RITA PROOS Urvastest.
Palju õnne!

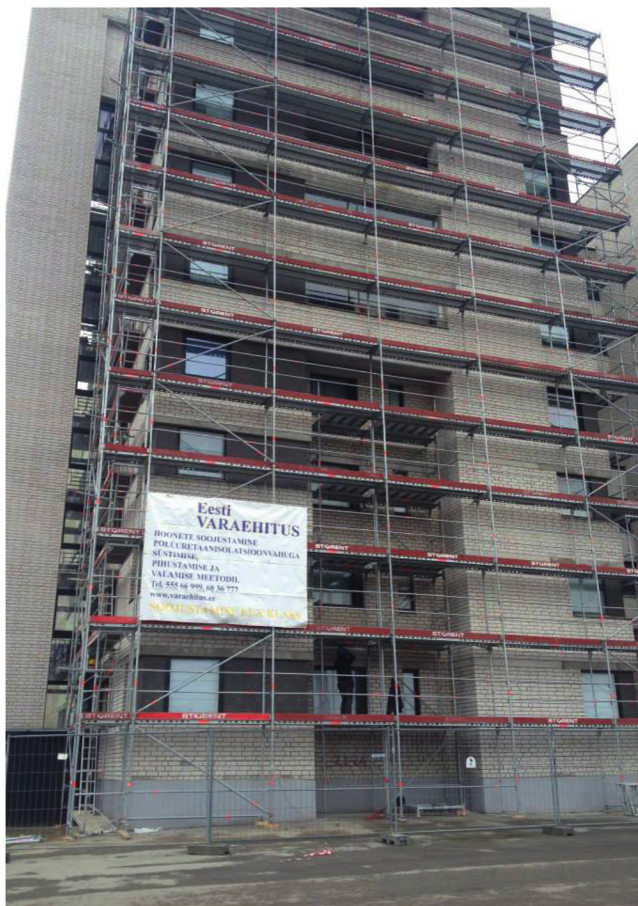

Meie lugejamäng jätkub. Igas ajakirjas avaldame ühe tähe: kui kogud kokku kõik neli tähte ja saadad saadud sõna postkaardil meile 2018. aasta 15. jaanuariks, **osaled 400 euro loosimises!**

PUR ISOLATSIOONIVAHUD
SOOJUSTAMISE **LUX-KLASS**
ENERGIA KOKKUHOID

Pihustatavad, valatavad ja
tühimikesse süstitavad soojustusmaterjalid

SEINAD, KATUSED, VUNDAMENDID,
PÕRANDAD, PASSIIVMAJAD,
SISEVIIMISTLUS, ERITÖÖD
EHITUSJÄRELVALVE

Säästa energiat, soojusta maja!

Telefon 555 66 999
e-post: info@varaehitus.ee
www.varaehitus.ee

Maale! toimetis ootab kirju
ja nõuandeid aadressil
Viljandi 1a, Türi postkontor,
nimekast 35, 72202 Järvamaa
või toimetis@aleht.ee
kuni 30. aprillini.

Kirjuta, milline lugu oli Maale!
kevadnumbris kõige huvitavam või
kasulikum ja millest-kellest sooviksid
veel lugeda. Osale kindlasti
ka meie lugejamängudes!

Kõigi kirjasaatjate vahel loosime välja
ajakirja Maale! köögrätiku.

Lugejad valisid Maale! talvenumbri parimaks looks Anu Bollverki „Õnnetundeks piisab vähesest“, mis rääkis Lepametsa talu pererahva maale kolimise loo.

Liilia Ploom Võrust avastas ajakirja Maale! alles hiljuti. „Ja ei pidanud pettuma. Kuna toimetan ise ka enamuse ajast maal, siis on maateemalised kirjutised mulle südamelähedased. Parim lugu minu jaoks oli kindlalt „Õnnetundeks piisab vähesest“. Väga, väga tore ja asjalik lugu noortest, kes maale oma maja ehitavad, omale puhast toitu kasvatavad, lambad ja küülikud on muretsenud. Ja perenaise kirg ja hobi käsitöö vastu. Oh, neist õhkab nii palju soojust ja rõõmu,“ kirjutas ta.

Samuti meeldib talle põnevatest maadest lugeda. „Minu unistus on Madeirale minna ja küll see unistus ka täide läheb. Ka lood vanade akende soojapidavaks muutmiseks, vanavanemate tarkused ja õpetus, kuidas kududa maokirjaga sokke, väärised lugemist. Niipalju veel, et sokid juba tehtud. Aitäh põneva ja sisuka ajakirja eest ja jään juba uut numbrit ootama.“

Kaja Linder Väiketiigi talust Aakre külast Valgamaalt hindas samuti parimaks loo „Õnnetundeks piisab vähesest“. „See oli huvitav lugu noortest, kes tulid maale ja hakkasid tegutsema. Nii on olnud kunagi ka endal,“ kirjutas ta. „Veel meeldis lugu savi võlujõust. Ka minu tütar käis koolis saviringis ja tegi tase, mis olid väga ilusad.“ Veel meeldis talle lugu „Sibulateel sünnivad kaunid piparkoogid“, mis lausa ahvatles neid imelisi piparkoogikaunistusi järele tegema.

Ingrid Salujärv hindas kõige kasulikumaks loo „Vanavanemate tarkusi“. „Et õpin loodusturismi, oli huvitav ka rubriik „Maailma küla“,“ kirjutas ta. Tema soov on ajakirjast veel lugeda tervisenõuandeid ja lugusid firmadest.

Seekord loosisime kirjasaatjate vahel välja taas ajakirja Maale! köögrätiku, mille võitis **Liilia Ploom** Võrust.

Ootame kirju nii posti teel aadressile nimekast 35, Viljandi 1a, Türi postkontor, Järvamaa 72202 kui ka e-postiaadressile toimetis@aleht.ee.

Täname kõiki kirjasaatjaid heade mõtete ja soovide eest!

Toimetis

Väljaandja: OÜ Aleht
Peatoimetaja: Arnika Tegelman | arnika@aleht.ee
Tegevtoimetaja: Anu Bollverk | anu@aleht.ee
Levi: Andrus Eesmaa | andrus@aleht.ee
Reklaam: Kaia Kaugeranna, tel 5770 5777 | kaia@aleht.ee
Reklaamiosakond, tel 5855 8851, 5853 8600

Raamatupidaja: Evi Kadastik | evi@aleht.ee
Viljandi 1a, Türi postkontor, nimekast 35, 72202 Järvamaa

Trükk: Printall AS
Makett: Anneli Kenk, kujundus: Marek Lillemaa (OÜ Saarakiri)

Tellimine meie kodulehelt www.aleht.ee

Maale!

karastatud klaas, 6mm

erimõõt

UV otsetrükk

elektripistiku avad

lihvitud servad

PRinterior

FOTOKLAAS

ILUS

LIHTNE

VIIS

KÖÖGI

UUENDAMISEKS

FOTOKLAAS KÖÖGI TAGASEINALE

KLAAS PILDIGA
1.5 x 0.6 m

165€

KLAAS PILDIGA
2.5 x 0.5 m

199€

KLAAS PILDIGA
3.0 x 0.6 m

249€

**! VÕIB KA
ERIMÕÕDUS**

VALI PILT
INTERNETIST

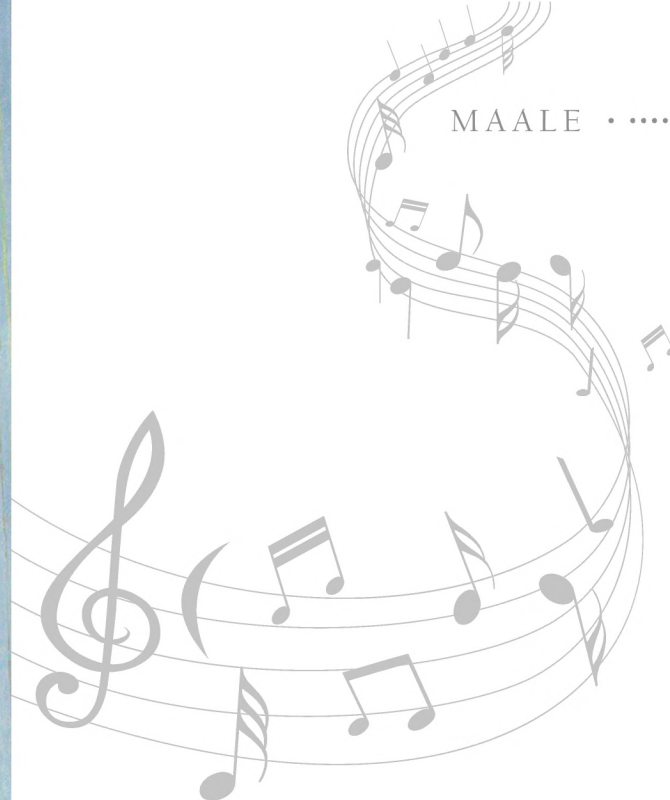
PRINTERIOR.ee

PRinterior

Oma laulu saadavad Enrik lõõtspillil ja Kail torupillil.

Maal jagub muusikale ruumi

Üheksandat aastat Läänemaal Ristil elavad rahvamuusikud Enrik ja Kail Visla tunnevad rõõmu, et alevikku tuleb noori peresid aina juurde. Nad jagavad pillimängupisikut heal meelel kõigile huvilistele ning naudivad oma majas ja peaaegu poole hektari suuruses aias muusikategemise mõnu.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa

*Nagu kunagi olid Rohke Debelaki
uudised, et valitsus otsustas vaesuspiiri
tõmmata Tallinnast 60 kilomeetrit –
meie nüüd napilt selle taga oleme.*

„Linna tunda pole vaja, / sest kus meremeeste maja, / sealt on laulu, naeru kosta alati. / Siin on mehed, kel on kulda, / ja kui röövima ei tulda, / pidu püsida võib varavalgeni ...“ laulavad Enrik ja Kail Visla lõõtsa saatel oma pisikeses elutoas. Ilmselge, et laulu ja naeru on alati kosta peale meremeeste ka rahvamuusikute majast. Ja juhtub sedagi, et pidu ja pillimäng püsib varavalgeni. Eriti suvisel ajal, kui sõbrad sauna ja grillima tulevad, vahepeal pillid kätte võtavad ja enam pidama ei saa. „Me oleme naabritelt küsinud, et kuidas on, ega me ei häiri,“ tunnistab Kail. „Naaber ütles, et ema-isa toovad tal toolid ka välja, istuvad ja kuulavad. Õnneks on siin selline seltskond, kellele rahvamuusika meeldib!“

Enrik teab kogemusest, et alati ei pruugi see nii olla. „Inimesed on erinevad. Näiteks mängisime kahe lõõtsaga Tallinna maratonil, kesklinnas Sadama Statioili juures – seal oli ergutuspunkt. Kella kümne paiku hommikul alustasime. Üks naine tuli majast välja: „Mis siin toimub?! Mida te mõtlete, see on pühapäevahommik, inimesed tahavad magada!“ ja kaebas korraldajale. Teine proua tuli seene- ja moosipurgiga ja küsis, millal me jälle mängima tuleme. Temal nii kahju, et peab kodust ära minema ja ei saa kuulama jääda.“

Kuigi elupõlise nõmmekana igatseb Enrik vahel linna järele, tõdeb ta, et muusikule sobib maaelu kindlasti rohkem. „Ma ei kujuta ette, et peaksin auto jätma viiekordse maja ette. Ja et pärast kella ühtteist õhtul ei tohiks enam pilli mängida,“ ütleb ta. „Me kipume, jah, üsna ööinimesed olema,“ lisab Kail.

Lapsed Anni Hipp (11), Andi Henn (9) ja Jakob (1) on muusika sees kasvanud ja harjunud magama ka siis, kui isa kõrvaltoas lõõtsa tõmbab ja ema torupilli puhub. „Anni magas väiksena tihti lava peal kõlari kõrval, kui esinesime,“ ütleb Kail.

Andi sõnul on üks kord küll niimoodi juhtunud, et pillimäng ei lasknud tal magada. „Siis ma karjusin, et issi, jäta juba see mandoliini mängimine! Anni ütles selle peale, et las ta mängib natuke!“

Loomulikult kuulub pillimäng ka väikeste Vislade igapäeva: Andi õpib Haapsalu muusikakoolis viiulimängu, aga tõmbab ka lõõtsa ja karmoškati, mängib süntesaatoril ja harjutab tavapäratut jauramit, millel tuleb jalaga

pedaali sõtkuda. Andi on ise ka ühe lõõtsaloo kirjutanud. Anni õpib muusikakoolis flööti ja võitis eelmisel aastal oma lauluga „Külma kuningriik“ üle-eestilisel laste oma loominguliste laulude konkursil „Päikeselaul“ *grand prix*.

Pesamuna Jakob tahab ka kangesti muusika tegemises osaleda. Nügib lõõtsa ja karmoškati, ulatab süntesaatoril klahve vajutama ning saab ka plokkflöödist juba hääle kätte.

Just samal moel on muusikahuvi aastakümneid tagasi tekkinud Kailul ja Enrikul. „Eks see läheb ikka põlvest põlve,“ nendib Enrik. Tema vanavanaisa Jakob oli oma

Teppo lõõtsaga tuntud pulmapillimees ja vanaisa Alfons õpetas omal ajal pillimängu Mõniste ja Saru kooli lastele. „Kodus mängisid vanaisa ja tema vennad alati pilli, kui mõni pidu või sünnipäev oli. Lauldi, vanaema mängis klaverit – see oli tavaline. Vanaisa oma lõõtsa puutuda ei lubanud, et mis ma sest kakun, kui ise õpin viiulit!“ jutustab Enrik. „Tal oli raske kaanega voodi, kaas käis üles, seal all oli kõik ta varandus peidus, pill ka. Mul tekkis lõõtsamängu vastu huvi, aga ma ise kaant üles tõsta ei jaksanud. Ükskord vanaema ütles, et las poiss proovib siis natuke. Laulis viisijuppe ette ja ma püüdsin järele mängida.“

Kailu isa mängis kitarri, viiulit ja plokkflööti ning esines folgifestivalidel. Muusikakooli astudes oleks Kail ise tahtnud tšellot õppida, aga et nad elasid tol ajal pianistist vanatädiga ühes majas, otsustas perekondlik

Anni Hipp.

konsiilium, et tüdruk õppigu ikka klaverit. See ei istunud Kailule aga üldse, nii et muusikakool jäi pooleli. Pilliõpinguid alustas ta uuesti 16-aastaselt, siis said valituks hoopis plokkflööt ja torupill. Nüüd on Kailul endal täiskasvanud õpilane, kel mingil põhjusel kunagi samuti muusikaõpingud pooleli jäänud.

Tallinnas üles kasvanud Enriku ja Tartust pärit Kailu juured lähevad huvitaval kombel ühte ja samasse pisikesse külasse Läti piiri ääres: mõlema esivanemad on pärit Möniste valla Saru külast. Et aga teineteist kohata, tuli Enrikul ja Kailul sõita 2002. aasta suvel Eestist ligi 3000 kilomeetri kaugusele. Kail õppis tol ajal Viljandi kultuurikolledžis. Enrik oli siis Tallinna tehnikaülikooli ehituse eriala tudeng: oli tahtnud küll pärast Otsa kooli lõpetamist muusika- ja teatriakadeemiasse astuda, ent polnud eksamite ajal Eestis. „Me kohtusime Walesis,“ ütleb Kail. „Rahvatantsurühm Soveldaja sõitis sinna rahvusvahelisele festivalile ja meid Enrikuga palgati eri teid pidi neile pillimeesteks kaasa. See kaks nädalat polnud meil seal suurt muud teha kui teineteist tundma õppida,“ räägib Kail naerdes. Oma sõnul ei käi ta kunagi niimoodi reisimas, et seltskonnast mitte kedagi ei tunne, see oli ainuke kord, kui ta julges niimoodi minna. „Rahvatantsijad hoidsid omaette, aga kui ma nägin, et Enrik võttis viiulikasti, siis hoidsin tema hõlma – ka muusik! Ju see läks talle hinge.“

Andi Henn.

Tagasi kodus, ei uskunud Kail, et nende tutvus millekski rohkemaks võiks areneda. Ent samal öhtul oli Enrik Viljandis kohal.

Kaks aastat hiljem pidasid nad pulmad. Kolisid Enriku ema juurde Nõmmele, asutasid MTÜ Rahvamuusik ja korraldasid kahel aastal Nõmme Kevadfolki. Ent Kailu süda kiskus maale. Enrikus need maale kolimise jutud vaimustust ei tekitanud. Ta käis välja terve rea tingimusi ja lubas, et kui Kail leiab kõigile neile vastava elupaiga, siis sündigu naise tahtmine.

Esiteks pidi maja olema piisavalt suur, et mahutada peale pere ka kõiki nende pille ja samuti võõraste omi, mida Enrik aeg-ajalt parandada võtab. Ja pealegi: kui on ikka vaja kell kaks öösel pilli mängida, siis peab maja olema nii suur, et lärm teisi ei sega. Teiseks pidid elamu juurde kindlasti kuuluma garaaž, saun ja kelder. Kolmas nõue: kaugus Tallinnast kuni 70 kilomeetrit ja soovitatav piirkond Rapla või Läänemaa. Sest see kant oli Enrikule tuttavam, seal elas tal sugulasi. Neljandaks tingimuseks oli tööstusvoolu olemasolu. „Et mingeid elektrijamasid poleks! Mul on vanaisa pärandatud kreissaag ja hõõvelmasin, kuidas ma kolin niimoodi maale, et ei saa saagigi käima panna!“ põhjendab Enrik.

Nimekiri silme ees, asus Kail otsingule. „Ega Enrik ei uskunud, et ma neile tingimustele vastava maja leian,“ sõnab ta naerdes.

Kailu mõnus kodune seenesupp

1 suurem või 2 väiksemat sibulat
supitaldrikutäis tükeldatud värskaid või soolaseeni
2 keskmist kartulit
peotäis tatart
2 l vett
soola, tilli, peterselli

Prae poti põhjas tükeldatud sibul, seened ja tatar. Seejärel lisa vesi ja tükeldatud kartulid. Maitsesta soola, tilli ja peterselliga.

Supi maitse varieerub vastavalt hooajale: kevaditi saab hästi maheda supi koduaias kasvavatest mürklikest, suvel ja sügisel on parim puravikusupp. Talvel lähevad supi sisse soolatud riisikad ja maitse tuleb hulga tugevam.

Mürklid Vislade aias.

Kevadnauding

Hind
alates **95€** inimene

Pakett ühele inimesele sisaldab:

- Majutus ühele inimesele kaheses toas 2 ööd
- 2 x buffet hommikusöök,
- Spaa- ja saunakeskuse piiramatu kasutus
- Hommikumantli ja spaasusside kasutus
- 2 x õhtusöök ja lõunasöök teisel päeval
- Seljamassaaž ürdiõliga 40 min
- Magneesiumisoola jalavann 20 min
- Sügavsoojendav muda-parafiini padi 20 min
- Käimiskeppide ja minigolfi kasutamine
- Reedel ja laupäeval pääsmed Võru ööklubisse Club Tartu ja Club Capital
- WiFi, parkimine

Paketi hind saabumisega P - N 95€

Paketi hind saabumisega R - L 110€

Pakkumine kehtib kuni 31.05.2017

*Tule ja saa säravaks nautides
Kubija hotell-looduspaa
mõnusaid hoolitsusi!*

Männiku 43A, Võru • Tel + 372 50 45 745 • info@kubija.ee • www.kubija.ee

KUBIJA
HOTELL-LOODUSPAA

Sel kevadel täitub Visladel Ristile kolimisest üheksa aastat. „Nagu kunagi olid Rohke Debelaki uudised, et valitsus otsustas vaesuspiiri tõmmata Tallinnast 60 kilomeetrit – meie nüüd napilt selle taga oleme,“ ütleb Enrik naeruselt. „Lähemale ei jaksanud osta ja väga palju kaugemale ka ei tahtnud minna.“ Anni oli kolides kolmene, Andi 8kuune.

Kail kinnitab, et ostuotsus siiski ainult ratsionaalselt kaalutledes ei tulnud. „Ma mäletan, et kui läksin treppi mööda üles, siis küsisin, kas võtan saapad ära. Öeldi, et pole vaja, ja ma vastasin, et nojah – järgmine kord pesen ju juba mina seda treppi. Oli selline tunne, et on enda oma.“

Majas on kuus tuba, mõlemal korrusel kolm. Tutvumas käies jäi mulje, et koli või kohe sisse, pole peale tapeedivahetuse muud vaja tehagi. Pangalaenu võttes sai nii ka arvestatud. „Tegelikult hakkasid üsna kohe veetorud lekkima, pidime köögipõranda üles võtma ja teisele korrusele kolima. Läks hulk aega, enne kui sõbrad imestasid, et oi – meil ei olegi enam köögis aukul!“ jutustab Kail. Nüüd on alumine korrus korras, ees ootavad maja välisilme parandamine ja teise korruse tubade viimistlustööd.

Aias on väike peenramaa, ent pidevalt ratastel olevate muusikutena Vislad omakasvatatud toidule suurt rõhku panna ei saa. See-eest on ruumi mängida, grillida

ja muusikat teha nii, et naabreid ei sega. „Naabritega oli alguses hea nali,“ meenutab Kail. „Tuli välja, et kõrval elab Tallinna tehnikaülikooli raamatukoguhoidja. Nii et Enriku esimene ehmatuse oli, et kas ta ikka viis kõik raamatud tagasi!“

Kailu sõnul on Ristil maakoha kohta erakordselt head tingimused: buss käib iga tunni aja tagant Haapsalu või Virtsu poole, alevikus on põhikool ja lasteaed, toidupoed, juuksur, perearst, hambaarst. „Lasteaias avatakse uus rühm ja maja ehitatakse suuremaks, et lapsed ära mahuks. Noori peresid on siiakanti kolinud, ei teagi, kas tänu „Maale elama“ kampaaniale või lihtsalt on ajad muutunud,“ arutleb Kail. „Aga siis ei saa ju öelda, et maal elu halvasti läheb! Maale kolides peab lihtsalt inimene ise vastutuse võtma, ei saa oodata, et kõik su eest ära tehakse. Meie piirkonnas läheb küll kõik paremuse poole ja antakse lootust, et äkki taastatakse rongiliiklus ka, siis oleksime täitsa või sees!“

Enrikule oleks see viimane eriti meeltemööda, sest tema peab aeg-ajalt saama end linnas tuulutamas käia, kas või lihtsalt poodides. „Nagu üks mu sõber ütleb, et lähed ehituspoodi nagu tööriistanäitusele. Jalutad ja vaatad, mida tahaks endale järgmiseks soetada,“ sõnab ta. Ehitaja pabereid ta omal ajal siiski ei saanud, sest tehnikaülikool jäi pooleli, ent isetegemise oskused ja tahe on olemas.

*Üks probleem
huvihariduse
juures on ju
transport.
Ega kõigi
laste vanemad
pole töötud
muusikud,
et neid keset
päeva vedada.*

Seda Kail ja Enrik maale kolides küll ei julgenud loota, et nad kohapealt meelepäraselt tööd leiavad. Enrikul oli esialgu plaanis bändides edasi tegutseda ja Kail, kes oli kolimise ajal Nõmme muuseumist lapsepuhkusel, kavatses hakata sinna Ristilt edasi käima. Kui selgus, et sobivat graafikut muuseum siiski pakkuda ei saa, käis Kail kohalikus lasteaias uurimas võimalust seal näiteks folklooriringi tegema hakata. Juhataja helistas natukese aja pärast tagasi ja ütles, et neil on hoopis õpetajat vaja. Huvijuhiks õppinud Kail asuski lasteaiaõpetajana tööle ja täiendas end selle kõrvalt aasta jagu Tallinna ülikoolis. Praegu töötab ta Risti põhikoolis huvijuhina.

Enrik lõi kaasa kolmes rahvamuusikaansamblis: Lõõtspillipoistes, Tuulelõõtsutajates ja koos Kailuga Kratis. Osati tänu oma lastele on temast saanud nüüd pärimusmuusika õpetaja. „Alguses, kui me siia kolisime, öeldi, et huviharidus on luksusasi, ja pole meil vaja oma lapsi muusikakooli panna,“ jutustab Kail. „Risti vald Haapsalu muusikakoolis õppivatele lastele pearaha poleks maksnud, meil oleks tulnud endal tasuda umbes sada eurot lapse pealt, pluss sõit – see ei oleks kõne allagi

tulnud. Aga vallad ühinesid ja ka Risti lastel tekkis võimalus huvikoolides käia.“ Enrik vedas siis lapsi mitu korda nädalas umbes 30 kilomeetri kaugusele Haapsallu, kuni ühel päeval võttis muusikakooli direktor tal nõobist kinni. „Ütles, et niikuinii toon oma lapsi sinna, et hakaku ma nüüd lõõtsa õpetama. Ma ei julgenud direktorile vastu hakata,“ räägib Enrik muiates.

Ta õpetab pärimusmuusika osakonnas lõõtsa, karmoškati ja mandoliini. Mis veelgi parem: üle-eelmisel aastal õnnestus tal pärimusmuusika osakond tekitada ka Risti põhikooli juurde. Seal õpib rahvapille mängima üheksa õpilast, kel va rem muusikakoolis käimise võimalus puudus. „Üks probleem huvihariduse juures on ju transport. Ega kõigi laste vanemad pole töötud muusikud, et neid keset päeva vedada,“ ütleb Enrik muiates. Risti koolis saavad pilliõpet ka mitu asjast huvitatud täiskasvanut. „Mõned tulevad täitsa nullist, pole üldse muusikaga kokkupuudet olnud, aga huvi ja tahe on suur ning see ongi põhiline,“ sõnab Enrik. Tulevast sügisest hakkab Kail samas jagama oma torupilli- ja flöödimänguuskusi, kui huvilisi peaks olema.

KINDEL KODUMAINEN KVALITEET IGASSE EESTIMAA KODUSSE!

- Ahju on võimalik tellida nii plaaditud kui ka krohvitud kujul
- Vastavalt soovile ja valitud värvile
- Kõiki ahjusid on võimalik tellida ka viimistluseta

OÜ Ahja Moodulahi

info@moodulahi.ee • Tel 5664 9239

www.moodulahi.ee

LOODUSLIKUL CROVAL TOORAINEL PÕHINEVA AHJUKIVI EELISED JA ERIPÄRA:

- Eriti suure soojuse salvestamisvõimega (12-24 tundi), materjali inimsõbralik soojus
- Kuni kaks korda parem soojajuhtivus kui teistest materjalidest ahjudel
- Pinnatemperatuur alla 100°C
- Eritellimuste ja lisavarustuse võimalus
- Paigaldus 1-2 päeva jooksul
- Investeering tulevikku – Ahja Moodulahi kasutamine on odav
- Kasutusiga mitu põlvkonda
- Optimaalne tehniline lahendus – soojussalvestav kivimass tulekolde ümber, ahjukeha saab kasutada ka ruumi eraldajana (eraldada köögiosa eluruumist vms)
- Optimaalne põlemisrežiim – piisab paarist koldetäiest puudest
- Puu põlemisenergia on kõige loodussõbralikum

PUUKÜTTE EELISED TEISTE KÜTMISVÕIMALUSTE EES:

- ei tekita allergiat
- ei kahjusta loodust
- ei jäta palju põlemisjääke
- ei nõua palju ruumi ja eritingimusi ladustamiseks
- loob meeldiva meeleolu (elus tuli)

Pesamuna Jakob.

Peale selle on Enrik ja Kail ansamblijuhid:

Kail juhendab kohalikku rahvalauluansamblit. Laulvad Lagled ja Enrik oma õpilastest koosnevad poiste rahvamuusikaansamblit. Tuleval laulu- ja tantsupeol astub Enrik teist korda üles viulite juhendajana.

Kõige selle kõrvalt käivad Enrik ja Kail oma MTÜga Rahvamuusik koolides ja lasteaedades rahvapäile tutvustamas ja vahel ka kahekesi esinemas. Kodune pillipark on neil muljet avaldav: torupill, viis viiulit, kolm löötspilli, karmoškad, akordionid, mandoliin, hiiu kannel, karjasepasun, flööt ja plokkflööt, kitarr, parmupillid ja jauram. See, et pärimusmuusika on viimasel ajal nii palju populaarsust kogunud, teeb Enrikule ja Kailule muidugi ainult rõõmu. „Eks seda on ka populariseeritud: Viljandi folk on teinud oma töö ja pärimusmuusikat on igal tasemel õpetatud, alates lastemuusikakoolist kuni muusikaakadeemiani välja,“ arutleb Enrik. „Folgifestivale on tohutult juurde tulnud. Kui vahepeal öeldi, et igas tühjas küünis on teater sees, siis nüüd, et iga tühja platsi peal on folk.“

Samm sammu haaval liiguvad Vislad oma unistuse – pereansambli – poole. „Kunagi tahaks niimoodi perega reisida ja muusikat teha, nagu siis, kui me Enrikuga Walesis kohtusime,“ tunnustab Kail. Naljaga pooleks on neil juba ka pesamuna Jakobile roll valmis mõeldud. „Meil on kõik solistid, saatetille on vähevoitu. Naerame ikka, et Jakob peab hakama kitarril mängima. Või trumme,“ ütleb Kail.

Annile ja Andile on ema-isa mõte pereansamblina mööda maad reisida igati meeltemööda. Muidugi tulevikus. „Tahaks küll seda teha, aga natukene peaks enne veel õppima. Igaks juhaks. Praeguse tasemega ikka ei lähe veel Ameerikasse esinema!“ ütleb Andi naerulsui. ♦

Järvamaa Kutsehariduskeskus

TASUTA KOOLITUSED PÕLLUMEESTELE!

Eesi maaelu arengukava 2014–2020 meetme „Teadmussire ja teavitus“ tegevuses „Pikaajalised programmid“ raames toimuvad põllumeestele tasuta koolitused erinevates maakondades:

- Taimekaitsevahendite professionaalse kasutaja täiendkoolitus (12 tundi), märtsis-aprillis, lektor Kaja Marrandi
- Taimekaitse aluskoolitus professionaalsele kasutajale (22 tundi), märtsis-aprillis, lektorid Kaja Marrandi ja Marek Kõbu

Haridus- ja teadusministeeriumi Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste avardamine“ raames toimuvad tasuta koolitused

- Hobuse välimiku hoolduse koolitus (40 t)
- Põllumajandusloomade seemendamine (72 t)
- Põllumajandusloomade tapatoimingute pädevustaseme koolitus jäneseliste osas (20 t)
- Põllumajandusloomade tapatoimingute pädevustaseme koolitus kodulindude osas (20 t)
- T-kategooria mootorsõidukijuhi koolitus (40 t)

Vaata ka teisi TASUTA toimuvaid koolitusi jkhk.ee

Lisainfo ja registreerimine:
Ruth Türk, ruth.turk@jkhk.ee
5329 2188, www.jkhk.ee

Sõbra tögamine viis oma firma loomiseni

Rõugelane Martin Möttus käis kolm aastat koos sõbraga Pärnusse tööle. Sõber aasis, et kaua sa niimoodi sõidad, hakka ise midagi tegema. Martin ütles vastu, et tehku ise midagi! Nüüd tegutsevadki kaks firmat ühe katuse all: sõber toodab puitmööblit, Martin uhkeid minimaju – peamiselt lastele, aga ka koertele, küülikutele ja kanadele.

Tekst Anu Bollverk, fotod Arnika Tegemann, erakogu

Kindlat soovi ettevõtjaks hakata Martinil Võrumaa kutsehariduskeskust lõpetades ei olnud. Midagi kindlat polnud tegelikult ka erialavalikus. Martin tunnistab muiates, et oli kooliajal rohkem selline „kolme ja kahe mees“ ning pärast põhikooli kaalus kahe vahel: kas õppida puidu- või metallitööd. Valis lõpuks puidu.

Töömehepõlve alustas ta saekaatris staabeldajana ehk ladus laudu virnadesse, hiljem oli kohalikus mööblitevõttes meister. Kui tootmine viidi Pärnusse üle, tuli kodust lahkuda vara esmaspäeva hommikul ja tagasi koju sai reede õhtul. Ettevõtte lubas, et see on ajutine, ent ka kolm aastat hiljem tegutseti endiselt Pärnu- ja mitte Võrumaal.

„Siis tuli sõbral ütlemist, et kaua me sinna Pärnusse käime, et miks ma ise midagi tegema ei hakka. Mina vastu, et tehku ta ka! Nüüd ongi mul teisel pool seina, teeb voodeid,“ räägib Martin muheledes.

Esimene koduaia kaunistuseks mõeldud puidust tuulik valmis veel Pärnu ajal. „Panin netti üles ja osteti ära. Siis tegin kodus puukuuris paar koerakuuti, need osteti ka ära. Nii see algas. Siis sai tehtud otsus, et aitab küll sõitmisest.“ Sõitmist tuli tegelikult esialgu juurdegi, ent teistel marsruutidel: oma tegemiste kõrvalt pidas Martin mõnda aega rekamehe ametit. 2012. aasta kevadel loodud osaühing sai nime kodutänava järgi: Pargi Puukoda.

„Ühel päeval helistas keegi Antslast: „Teed koerakuute?“ Ma ütlesin, et teen jah. Küsis, kas ma mängumaju ei tee. Ütlesin, et ei tee. Tema siis, et tehku ma lihtsalt koerakuut natuke suurem! Tegingi siis koerakuudi natuke suurema,“ meenutab Martin. Nüüdseks on mängumaju tehtud juba üle poolesaja, aja jooksul on need muutunud suuremaks ja aina ilusamaks.

Tüüpimajas on põrandapinda 2 × 3 meetrit, aga üks maja sai tellija soovil kahe asemel koguni neli meetrit pikk. Kõrgust on nii palju, et täiskasvanu saab sees vabalt püsti seista, neile mõeldes on maja ühel küljel täiskõrguses uks. Et oma tütre järgi Maria nime saanud tüüpimaja on Möttustel ka koduõuel olemas, teab Martin omast kogemusest, et täiskasvanud külalised jäävad mängumajja heal meelel ööbima. Neljakesi mahub põrandale madratsitele vabalt ära ja on mõnusamgi kui telgis.

Esialgse laudkatuse on välja vahetanud kärgkatuse, maja juurde kuulub ka

mööbel – laud ja neli tooli –, postkast ja linnumaja, soovi korral saab ka katuseaknad ja maja ühele küljele kiigepuu. Pleksiklaasist aknaid kaunistavad metallist hinged, akende all on lillekastid. Ja mis maja see ilma terrassita oleks! Maria mängumajas on ka vahekorrus, kust saab mööda liumäge viuhti! öue. „Olen neid mängumaju päris palju arendanud, enam pole midagi arendada. Siis proovin muid tooteid,“ nendib Martin.

Arendamise all mõtleb ta suures osas välist ilu. „Esimene kuivkäimla oli ka nüüd üteldes päris kole. Ma ütlesin küll, et pole varem teinud, aga ikka taheti. Tegin valmis ja neile meeldis. Toimiv asi oli muidugi, aga mitte ilus!“ räägib Martin. „Mõtled, et välikäimla katus, mis see on: paned lauad peale, paned papi peale – korras! Aga kui teed katuseääred ka ilusti ära, annab see nii palju juurde. Või nagu laste bussid: kui korjad eest nime ära ja need väiksed vidinad – tuled, peeglid –, siis see buss ei olegi midagi.“ Ka mängulaeva juures püüavad pilku välisküljele riputatud puidust ankur, päästerõngas ja rooliratas.

„Kanamaja sai ka päris äge, rattad on taga ja ees on võrguga raamistik – saab muru peal seda kergesti edasi lükata,“ lisab Martin.

Väga pööraseid ettepanekuid pole tellijatel olnud, vahel harva paneb mõni asi pisut imestama. „Ühte Tallinna kortermajja telliti pesumasinasuurune puidust puur koos söödakohtadega,

Ka koerakuudil võib olla mitu tuba, terrass ja vaateplatvorm.

keegi pidas vist rõdul kanu. Kui Rõuges ehk maal näed kanapidamist juba harva, siis keegi peab Tallinnas korteris kahte kana – selline jabur asi!”

Koerakuudid ei jää oma uhke väljanägemisega mängumajadele grammigi alla. Neid on soovitud küll kahe toa ja terrassiga, küll kahekordset, küll kaldtee ja vaateplatvormiga. Üks klient kirjutas Martinile, et ei saanud hoovile tõstetud kuuti kohe paika pandud, juba hõivasid selle lapsed ja see jäigi lastele mängumajaks. „Keegi tellis Tallinnasse koerakuudid, 2 × 2 meetrit suured. Ütlesin küll, et seda on palju, aga ikka taheti. Rapla kandis on kelgukoerte turismitalu, olin sinna ka kuute teinud ja sattusin neid kahemeetriseid Tallinna vedades sealt mööda sõitma. Talu perenaine küsis, et oi, kuhu ma nende mängumajadega lähen,“ jutustab Martin muheledes.

Pargi puukoja toodangu tunneb pea-aegu eksimatult ära: Martin kasutab vaid lainelist laudist. „Sellise laudisega keegi teine ei tee, ma ise lõikan kantlauast,“ ütleb ta. „Tavalisest voodrilauast olen teinud mõne üksiku toote, kui keegi väga tahab. Tavaline voodrilaud on muidugi odavam, aga too on igav! Mõni on öelnud, et lainelisest lauast tuleb näiteks saunalava liiga kallis. Aga ma mõtlen, et võib-olla teedki elus ainult ühe sauna!“

Laudu tuleb enne puukotta jõudmist mitu korda ringi vedada: märja materjali saab Võrust, see on vaja vedada kuivatisse, siis hõõveldusse, laineliseks lõikab Martin selle lintsaega ise. „Materjali kasutan maksimaalselt ära. Kui voodrilauas on oksaauk sees, siis see on praak, aga mina lähen lindiga sellest mööda. Kõik saab ära kasutada, nii et isegi ahjupuud tuleb osta,“ sõnab ta muiates.

Praegu on puukoja masinapark Martini sõnul hädine – ainult järkamis- ja lintsaag –, aga lähiajal peaks neile lisanduma hõõvelpink ja see teeb elu tüki maad lihtsamaks.

Paar aastat tagasi kolis Martin puukoja koduhoovi puukuurist välja. „Rõuges, kunagises kolhoosi sigalakompleksis tegutseb üks tööstusettevõte, varem hõõveldasin seal laudu. Pool hoonet seisis tühjal ja nad poolnaljaga ütlesid, et mis ma vinnan seda materjali, ostku ma parem see pool hoonet ära. Pangast laenu ei tahtnud võtta, sest ega panka huvita, kui sul töö otsa saab. Aga sain järelmaksuga osta. Päris hea, kui niimoodi vastu tullakse. Nii et alustasin puukuuris ja nüüd olen sealaudas,“ ütleb Martin naeruselt. „Võrumaal ongi vanad laudad puidutööstusi täis – loomapidamist ju enam ei ole.“

Täiskasvanud külalised jäävad mängumajja heal meelel ööbima. Neljakesi mahub põrandale madratsitele vabalt ära ja on mõnusamgi kui telgis. Selleks on maja ühel küljel täiskasvanutele oma salauks.

Ratastel kanamaja.

Äsja valmis esimene puidust reka.

Sel aastal plaanib Martin vähemalt ühe töökohta luua, sest üksi enam kõiki tellimusi täita ei jõua. Poolt maja ostes oli endise omanikuga kokkulepe, et kahe aasta pärast teeb Pargi Puukoda oma elektriliitumise ja saab siis ka võimsust suurendada. Hiljuti tuli rõõmusõnum, et Pargi Puukoda on üks viiest Ida-Viru, Põlva, Valga ja Võru maakonna ettevõttest, kelle projekti Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus elektriliitumiste pilootprogrammist toetab. Tulevikus on soov korda teha ka need ruumid, mida praegu ei kasuta – siis säilib hoone kauem.

Pärast nelja aastat ettevõtjana tunnistab Martin, et ega palgatöölise elul ka miskit häda pole: lähed reede õhtul koju ja kuni esmaspäeva hommikuni töö peale ei mõtle. „Aga nüüd olen juba ära harjunud, et nädalas on kahe asemel ainult üks puhkepäev. Kui sedagi, sest pühapäeval mõtled ka niikuinii tööasjadele. Ja laupäeval sõidan tavaliselt mõne mängumajaga Tallinna,“ nendib ta. Seni pole ta abilisi palganud. „Muidugi oleks mugav, kui helistan, et ma lähen reedel mängumaja viima, pange peale. Aga nii see ei toimi. Ja praegu on igas majas oma hinge ka sees.“

Pargi Puukoja kliendid on peamiselt Tallinna eramajade omanikud, lainelise laudisega mängumaja on ka kolmes Eesti lasteaias. „Umbes 40% tööst tuleb nii, et olen kuskile mängumaja teinud, keegi on seda näinud ja endale ka tellinud. Päris palju on ka neid, kes on ühe asja juba tellinud ja hiljem tahavad midagi juurde. Näiteks tellitakse kaevuümbris ja aasta pärast koerakuut,“ selgitab Martin. „Selles mõttes on mul tore töö, et satun Eestimaal kohtadesse, kus ma pole iialgi käinud!“

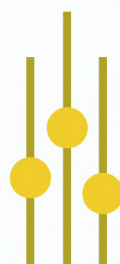
Martin tunnistab, et jõulud ja aastavaheetus on hingetõmbeaeg, siis on mahti ka uusi tooteid välja mõelda. Viimaste jõulude ajal mõlkus tal mõttes puidust reka, milles lapsed saaksid mängida. Selle aasta algul kohtus ta ühe kliendiga, kes soovis lainelistest laudadest seina. „Tal on oma rekafirma. Ütlesin, et sõidan Martna lasteaeda bussi ja autot ära viima ja tulen läbi. Ta küsis, et mis mõttes – kas ma teen busse ka? Et ta tahaks näha. Ütlesin siis kiiresti, et plaanin reka ka teha. Andis kohe tellimuse sisse, tahavad sinna lastele kohviku teha: kahele poole pikad pingid ja keskele laud,“ jutustab Martin. Veebruaris keskel ajaski ta oma esimese puidust reka töökojast välja. Ta on päris kindel, et esimene ei jää mitte viimaseks.

Veel tahaks Martin hakata saunasid ehitama. „Sõiduautokäru peale olen mõne mängumaja moodi sauna teinud, lihtsalt ahi käib sisse. Ühelt olen ka tagasisidet saanud. Ütles, et saab sooja kätte küll.“ Ratastel saunad on head kasutada veekogude ääres, kuhu ehitusluba ei anta: veeretad sauna autokärust maha, küdad kuumaks ja välja astudes oled mõne sammuga jahedas järvevees.

Kogemus on näidanud, et ühtki uut toodet, ükskõik mis see siis oleks, ei tasu ainult enda ja tellija teada jätta, vähemalt oma Facebooki lehel võiks fotosid jagada. „Sellist asja pole juhtunud, et olen kellegi tellitud asja üles pannud ja seda keegi rohkem ei taha,“ kinnitab Martin. „Näiteks luku ja südamekujulise aknaga postkastid: keegi oli välismaal sarnast näinud ja saatis mulle pildi. Tegin valmis ja ta ütles, et pangu ma internetti ka üles. Ise mõtlesin, et kes toda ostab. Nüüd olen neid päris palju teinud.“ ♦

*Alustasin
puukuuris
ja nüüd olen
sealaudas.*

*Võrumaal ongi
vanad laudad
puidutööstusi
täis.*

MEHLÜ

Maaelu Edendamise
Hoiu-laenuühistu

**Oleme ainus
HLÜ Eestis, kellel
on Finantsinspektsiooni
makseteenuste osutamise
tegevusluba.**

tel 504 6823

www.hoiulaenu.ee

Pakume järgmisi teenuseid:

- Arvelduskonto avamine
- Sularaha sisse- ja väljamaksed
- Ülekanded
- Laenud tagatise alusel
- Hoiused aastaintressiga 4,5-6%
- Internetipank

Hoiused tagab kuni 20 000€ ulatuses
SA Hoiu-laenuühistute Hoiuste Tagamise Fond.

Meie kontorid asuvad:

Järva-Jaanis

Kase 1
avatud T, N 8.30-16

Koerus

Paide tee 5
avatud K, R 8.30-13

Põltsamaal

Tartu mnt 1a
avatud kuu teisel
kolmapäeval 9-14

Tallinnas

Tartu mnt 25 korrus 9
avatud E, N 10-14
(tel 520 0060)

Pärnus

Riia mnt 106
avatud K, R 8-16
(tel 505 0322)

INFO:

Klienditeenindus tel 5300 7279
Juhataja tel 504 6823
info@hoiulaenu.ee

Sinu ettevõtmiste eduks

Endine magasi ait hoiab villa- ja vildivaru

Kunagine Vändra kirikumõisa magasi ait, kus hoiti talupoegade abistamiseks mõeldud viljavaru, peidab endas nüüd soojustusvilla- ja vildivarule. Muinsuskaitse all olev maakivihoone on koduks osaühingule Tuul ja Kodu OÜ ning varaidaks peamiselt palkmajaehitajatele ja käsitöömeistritele.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa, Ago Radus

Kirikumõisa magasiit.

Naturaalne lambavillane vilt.

Spetsiaalne tihendus-soojustusvill palkmajadele.

„Võiks ju öelda, et tuul on see, mis ründab meie kodu, aga Tuul ja Kodu pakub villa ja naturaalselt villi, et meid tuule eest kaitsta ja kodu soojana hoida,“ selgitab ettevõtte juht Ago Radus muheledes firma nime lahti. Kuigi tegelikult see nimi lihtsalt torkas talle pähe, samamoodi „tuli kusagilt“ ka firma logo, mis kujutab väikest suitseva korstnaga maja.

Paradoks on see, et Tuule ja Kodu enda esindus-, töö- ja laoruumid on külma ees üsna kaitsetud. See-eest on kaitstud hoone muinsusväärtus: vanu maakivimüüre ei luba muinsuskaitse soojustada isegi mitte seestpoolt. See tähendab, et krõbedal talvehommikul on toanurkades sooja napilt paar kraadi ning maaküttepumbale lisaks peavad oma parima andma allkorruse ahi ja ülakorruse kamin. „Kui ostad muinsuskaitsealuse hoone, siis pead leidma ka nii palju raha, et osta ühe asemel kaks koormat puid,“ kordab Ago muiates muinsuskaitsete kommentaari.

Ta ise jahedusest eriti ei hooli. Hoone võimsad laetalad, lubja alt välja puhastatud 170-aastased puittahvelidised ja laudpõrandad – lauad jämedate sepanaelttega paika löödud – kaaluvad selle üles. „Siin on kõik algupärane. Isegi ühtegi tala ei vahetatud tervelt välja, mädanenud sarikaotsad proteesiti. Kõige hämmastavam on see, millega puitleidis ülevalt lõpeb: need on maja algse tuulekasti lauad, 170 aastat räästas rippunud, kivikõvad!“ seletab Ago õhinaga.

1998. aastal kultuurimälestiseks tunnistatud ning aastatel 2013–2015 renoveeritud magasiida võib-olla kõige suurem pluss on aga selle asukoht vahetult Vändra-Viljandi maantee ääres.

Ago on õppinud Tallinna pedagoogikaülikoolis poiste käsitöö-õpetajaks.

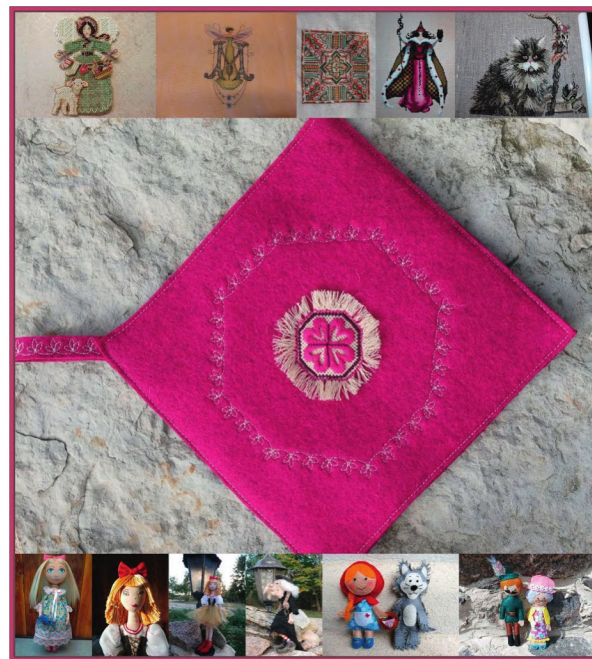
Kõrgkool jäi küll lõpetamata, ent huvi käsitöö, eriti puidutöö vastu, on Ago alati tundnud ja tunneb siiani. Enne Tuule ja Kodu asutamist elas ja töötas Ago Tallinnas, viimati oli müügimees autovaruosasid maale toonud ettevõttes. „Ma tegelesin eelkõige filtrite andmebaasidega, aga see maailm hakkas ära tüütama,“ tunnistab ta. Aina rohkem andis tunda soov midagi ise oma kätega korda saata. „Mingil ajal sõitsin ühe Soome tehase vahet, seal tehti ka polüesterkiust soojustusvilla. See hakkas mulle huvi pakkuma, tõin seda Eestisse ja näitasin mõnele firmale. Müüsimise väheke palkmajaehitajatele.“

Kui Ago 2007. aasta detsembris oma firma asutas, oli selge: vilt ja soojustusvill on tema teema. „Tõin seda alguses Soomest lahtilõigatud kujul. Klient helistas, et tal on vaja nii laia ja nii palju meetreid, tellisin ära,“ meenutab Ago. Kasulikud oleks olnud villarullidest ise vajaliku laiusega ribad lõigata, aga tekstiililõikepink maksis üle 100 000 Eesti krooni. „Otsin lõpuks puidulintsae ja lasin ümber ehitada. Sel on 1 kW mootor ja saag kaalub 60 kilo, tekstiililõikepink kaalub 300 kilo,“ räägib Ago. „Kogu see nali läks maksma kuskil 20 000 krooni,“ lisab ta rahulolevalt muheledes.

Aasta varem oli Ago koos elukaaslase Mariannega ostnud Vändra valda Mustaru külla, vaid seitse kilomeetrit Kirikumõisa magasiidast, maamaja. „Mulle meeldib Eesti loodus ja ma olin harjunud nädalavahetused ja puhkuse linnast väljas veetma. Sõitsime aasta aega mööda Eestit ringi ja vaatasime, mida paku-takse,“ meenutab ta. Kinnisvarabuum oli hinnad lakke ajanud, kõige odavam pakkumine oli Vändra valla Mustaru külas. „See oli imelik ebaproportsionaalne maja, rinnuni nõgesed ümber-ringi, igal pool mahalangenud puud, küttepindude hunnikud,

Vildist saab vahvaid kingitusi: pudelivutlareid, pajalappe, nutiseadmete kotte jms. Pärnu Haiglale valmisid näiteks logoga kraadiklaasi-visiitkaarditaskud.

kõikvõimalikku ja võimatut rämpsus ... Aknad katki, uks ripakil ees, aga katus terve, põrandad korras, korsten tõmbas ja tubadel olid kõrged laed,“ räägib Ago. Pärast hoone elamiskõlblikuks köpitsemist kolis Ago sinna ka villarullid ja lõikepingi. „Vaatasin, et Tallinnas kuskil üüripinnal selle lõikamisega tegeleda – mõttetu! Auto mul oli ja kui tuli tellimus, siis sõitsin maale, lõikasin ribad valmis, saatsin kas ELSi kulleriga või viisin ise klientidele kohale,“ jutustab ta. „Ühel hetkel ostsin kaubiku, siis läks lihtsamaks: Soomest vill tuli, suured rullid, 3–4 sorti, võtsin Tallinnas vastu, sõitsin koormaga maale, laadisin maha, lõikasin valmis, jõudsin paari päevaga juba kliendile ära tarnida. Vahel olid suured tellimused, nii et paari-kolme palkmajaehitaja kauba sain korraga peale võtta, sõitsin näiteks Tõrva-Elva-Tartu, sain klientidega juttu ajada. Tallinnas tegin müügitööd ja täitsin pabereid, maal said kaubad müügivalmis.“

Maakodu elektrivõimsus ajas Ago sõnul naerma. „Olin liini peaaegu viimane tarbija, päevavalguslamp vahel põlema ei läinud, külmkapp kippus ära kustuma. Kui käega lükkasid, siis oli hea, kui lintsae käima said. Õnneks polnud vaja puitu lõigata, villaga sai kuidagi hakkama,“ selgitab ta. Niimoodi tuli esimesed aastad läbi ajada, kuni liin kaheks jagati ja uus alajaam ehitati.

Tõeliselt keeruliseks läks elu talvel. Majani viis küla vahelt kaks kilomeetrit erateed, kahel pool lagedad põllud. „Kui ma olin just hommikul lasknud tee lahti lükata ja kui siis pinna-tuisk hakkas seda jälle triiki tasa ajama ja ma teadsin, et pean veel koormaga välja pääsema, siis hakkasin mõtlema maanteeäärsele magasiidale peale,“ jutustab Ago. See nukras seisus

maakivihoone oli talle alatasa mööda sõites silma jäänud. „Mina maksin lumelükkamise eest kevadel 900 eurot, aga magasiidat vedeles otse maantee ääres tühjana!“

Ta otsis hoone omanikud üles ja tahtis esialgu maja rendile võtta. Ei antud, pakuti hoopis müügiks. „Mulle meeldis see maja, sel olid head proportsioonid. Käisin sees vaatamas, teine korrus oli üle kahe meetri kõrge, saab vabalt püsti kõndida. Muidu oleks asi katki jäänud,“ räägib Ago. „Mõtlesin siis, et okei – kui suudan selle hoone üles ehitada, siis saan firmale esindusruumid, lao- ja tööruumid ja talvel pääseb reka suure lumega maja juurde!“

Et katus oli kohati läbi sadanud ja otsaknaid polnud ammu enam ees, olid räästaotsad ja mõlemad aknaalused läbi mädanenud. „Üks otsasein oli nii lagunenu, et paar kivi liikusid käega lükates kümme sentimeetrit. Aasta veel ja need oleks seinast välja kukkunud, sein ära vajunud ja siis poleks keegi seda tööd enam ette võtnud. Kaarakna sillus oli lahti rebenenud, tikutoos mahtus prakku ära. Ime, et see üleval püsis,“ meenutab Ago. Nii vana hoonet restaureerida pole kunagi lihtne, aga eriti keeruline on seda teha muinsuskaitse eritingimustele vastavalt. Et ette võetud töö lõpule viia, tuli Tallinna korter maha müüa. Õnneks toetasid magasiida taastamist ka PRIA ja muinsuskaitseamet.

Tuule ja Kodu tegevus oli alanud sellega, et Ago vahendas Eesti klientidele Soomest sünteetilisest soojustusvilla ja lambavillast vilti. „Vildikliendi oli tol ajal leida peaaegu võimatu, sest soomlaste hind võttis meie inimese näost kaameks,“ meenutab Ago. Nüüd toob ta Eestisse sama tootja vilti, aga otse tehastest,

Magasiida küljekambris tegutsev rätsep
Marianne on ka osav käsitöömeister.

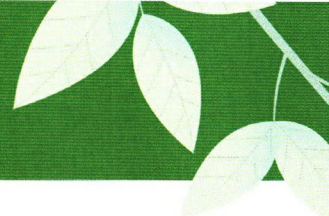
Saksamaalt. Pakub nii loodustoonides tööstuslikku vilti kui ka laias värvivalikus dekoratiiv- ja käsitöövilti. Lambavillase vildi vastu on Ago sõnul huvi viimastel aastatel päris kõvasti tõusnud. „Väga palju kasutusvõimalusi on: paberi ja raamatute restaureerimisel, kontori-ruumidesse tehakse müratõkkeseinad, infotahvlid ja isegi lambi-kuplid. Tallinna disainifirma otsis paksu vilti käekottide tegemiseks. Õmblustööstuses pannakse pintsakukraede alla, metallitööstuses valtspinkide hõõrdepiduriteks,“ loetleb Ago. „Akna- ja uksetegijad kasutavad vildist tahte aknaprofiilide värvimiseks. Käsitöötajatele läheb palju. Üks nõelviltilimisega tegelev Pärnu proua otsis materjali, mille peale suuremõõtmelisi töid teha, ja leidis, et meie naturaalse lambavilti on nii hinnalt kui ka kvaliteedilt vägagi sobilik. Kaks prouat tahtsid hakata rahvuslikus stiilis rõivaid tegema, neil oli vaja musta värvi hästi õhukest vilti.“

Ka soojustusvilla pakub Tuul ja Kodu praegu soodsama hinnaga kui algusaastatel, sest nüüd toodab seda koostööpartner Eestis. Soomest tuleb aeg-ajalt osta vaid üht väga spetsiifilist toodet. Koos Eesti partneriga on välja arendatud mitu uut soojustusmaterjali. „Alustasime mittemärguvast polüestrist villaga ja oleme jõudnud peaaegu puhta lambavillani: pakume nüüd ka koivastaselt töödeldud soojustusmaterjali, milles on 70% lambavilla ja 30% polüesterkiudu,“ ütleb Ago. Kuigi palkmajaehitajad – Tuule ja Kodu peamised kliendid – eelistavad ekspordinõuete tõttu endiselt sünteetilisi soojustusmaterjale, siis viimasel ajal on nad üles näidanud huvi ka lambavillast soojustusmaterjali vastu. „Sageli tehakse teine korrus mitte täispalkidest, vaid sõrestikuga, ja seda villa pannakse ka lagede peale,“ selgitab Ago.

Tuul ja Kodu ostab materjali hiiglaslike rullidena ning lõikab neist rullkoogisarnased õhemad viilud ehk täpselt tellitud laiusega ribad. Lähitulevikus on plaan pakkuda kõige rohkem nõutud laiusega ribarulle müügile ka mõnda ehitusmaterjalide kaupluste ketti.

Magasiida ühe ukse kohal ripub silt „Rätsep“, seal on maja perenaise Marianne Ratškova töötuba. Selles väikeses kambris on valminud imepeente tikanditega rahvarõivad, peokleidid ja villased mantlid, samas on Marianne pidanud parandama ka traktori-matte. „Teen seda, mida parasjagu vaja – ehtne külarätsep!“ ütleb ta naerdes. Marianne käe alt on tulnud ka vahvad vildist tooted: tahvelarvuti- ja telefoniümbrised, veinipudeli vutlarid ja kinkepakkendid. Ideid, mida vildist veel teha, on tal tohutult. Rätsepatoa vastas teises küljekambris ongi plaan lähitulevikus avada väike vildipood.

Seda hirmu, et maakohas tegutsevat ettevõtet kliendid üles ei leia, Agol ei ole. Kogemus näitab, et palkmajaehitajad suhtlevad omavahel, niisamuti restauraatorid, ja info liigub suust suhu. Kes otsib internetist, satub firma kodulehele. „Tallinnas mul kliente polegi, üks on küll Tabasalus, üks Sauel ja üks Tutermaal. Aga edasi: Pärnu, Viljandi, Elva, Tõrva, Vastse-Kuuste, Võnnu, Tudu, Rakvere, Võru, Keeni, Valgjärve – üle Eesti igal pool ja mina tegutsen Eesti keskel! Ja kuna nüüd tuleb vill üsna kodu lähedalt, mitte Tallinnast ega Soomest, siis ma olen logistiliselt ju üsna õiges kohas!“ ütleb Ago. „Tallinnas ma oleks üüripinna eest end tühjaks maksnud. Teiseks: ma olen aastaid linnas autoga tiptundidel trüginud, mõtte-tus! Väljaspool linna on elu küll kordades keerulisem – kõike pead ise ette nägema ja ise tegema, sul peavad olema igaks elujuhtumiks korralikud vahendid –, aga elamise rõõm on kordades suurem!“ ♦

pood.KASVUMAJA.ee

on Volja tehase ametlik esinduspood Eestis.

Kõik mudelid on testitud nii tehases kui ka tegelikes tingimustes. Tegemist on kvaliteetse toodanguga, mis on patenteeritud ja sertifitseeritud Euroopas.

Kasvuhoone soetamisel tasub otsustada just Volja mudelite kasuks, sest:

Tsingitud karkass ei roosteta, sest tsingikate on piisavalt paks

Igal mudelil on oma tehniline pass koos juhendiga – nii saate kindlad olla, et tegemist on originaaliga

Lõviosal mudelitest on komplektis tihendid, need tagavad kõrgema soojapidavuse ja esteetilisema välimuse

Kõiki mudeleid saab paigaldada nii vundamendile kui ka otse maapinnale

Lisaks pakume:

Kvaliteetse kihtplastiku paksusega 4 või 6 mm

U-profiile kihtplastiku äärte kaitseks

Kiiret ja soodsatel tingimustel tarnet üle Eesti

Aiahuvilised usaldavad meid, sest

KASVUMAJA – see on laitmatu renomeega oma ala asjatundja, kes pakub kiiret teenindust ja kõrgel tasemel järelteenindust ning tagab oma rohkete klientide rahulolu.

al
249.-

KASVUMAJAD

al
19,90.-

AUTOMAATIKA
TUULUTAMISEKS

al
42.-

TILKKASTMISSÜSTEEMID

al
4,90.-

AIAMAA MULD

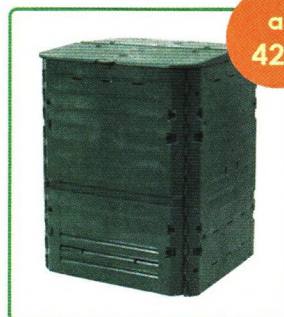
al
1,2.-jm

TERRASSILAUD

al
1,2.-

ÄÄRISED JA PEENRAD

al
42.-

KOMPOSTIKASTID

JA PALJU MUUD

MAAILMA KÜLA

Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriik

jaguneb neljaks ajalooliseks osaks:
Inglismaa, Šotimaa, Wales ja Põhja-lirimaa.

Riigi pindala on 243 610 km², seal elab
üle 65 mln inimese, neist 90% linnades.
Keskmine rahvastikutihedus on 267 inimest
ühel ruutkilomeetril ehk üheksa korda
rohkem kui Eestis.

Pealinnas Londonis elab 7,2 mln inimest.

Suurbritannias on keskmine eluiga
79,92 aastat: meestel 77,84 ja naistel 82,11.
Sündimus on 12,34 tuhande elaniku kohta
ja suremus 9,33.

Aastast 1973 kuulub Suurbritannia Euroopa
Liitu, kuid 2016. aasta 23. juunil toimunud
referendumil otsustati liidust välja astuda.
EList lahkumist pooldas 52% ja ELi jäämist
48% valijatest.

Mägine vaade Shapi Ullswateri järvele umbes
kümne kilomeetri kaugusel Shapist.

Noored ettevõtjad hoiavad külaelu hääbumast

Shap on just paraja suurusega küla Põhja-Inglismaal Cumbria maakonnas. Šotimaa ja Edinburgh asuvad sellele tunduvalt lähemal kui pealinn London ning juba aastakümneid on see olnud paigaks, kus ühest riigi otsast teise teel olevad inimesed peatuvad. Külas elab tuhatkond inimest, siin asuvad pood ja postkontor, kohvik ja kaks pubi ning üllataval kombel ka spordibrändi New Balance tehasepood.

Tekst ja fotod Eeva Sadam

Shapi kloostri varemed.

New Ing Lodge.

Shap asub Suurbritannia ühe tuntuima rahvusparki Lake Districti piiril, jäädes sealt küll napilt välja. Lake Districti teevad kuulsaks mitte ainult arvukad järved, millele nimi viitab, vaid ka Cumbria mäed, mis kõrguvad üle ligi 2400 ruutkilomeetrise rahvusparki. Siin asub ka Inglismaa kõrgeim tipp Scafell Pike (978 m). Üks kuulsamaid Cumbria mägede laiemale lugejaskonnale tutvustajaid oli Alfred Wainwright. Ta koostas 20. sajandi keskel põhjalikud illustreeritud teejuhid, mis aitavad kõigi nende kaunitest tippude vahel orienteeruda. Tema raamatutes mainitud mägesid nimetataksegi Wainwrightideks ning mitmedki matkahuvilised püüavad neid oma kogemustepagasisse lisada.

Peale koduste mägede vallutamist otsustas Wainwright matkata ligi 300 kilomeetrit Inglismaa läänerrannikult idarannikule, läbides teekonnal kolm rahvusparki. Kuigi veel tänase päevani pole tegemist ametliku matkarajaga, ei takista see igal aastal tuhandeid ja tuhandeid kõndijaid, kes soovivad käia Wainwrighti jälgedes. Shap asubki sellel matkateel ning enamasti jõuavad teelised külasse neli või viis päeva pärast teekonna alustamist läänerrannikul. Tegemist on ühe kõige raskema matkapäevaga kogu teekonnal.

Kõige esimesena tervitab pikas ridakülas väsinud teelisi New Ing Lodge'i külalistemaja. Vana taluhoone on suure hoole ja armastusega ümber ehitatud kümne magamistoaga majutusasutuseks selle noor omanik Scott Newburn (33), kes koos oma peatse abikaasa Leigh-Anni (28) ning väikese meeskonnaga võtab matkajaid ja teisi külastajaid soojalt vastu.

Scott, sünnilt šotlane, kuid üles kasvanud Lancashire'i maakonnas mere ääres, tuli Cumbria ülikooli rekreatsioonikorraldust õppima. Olles aktiivse ja sportliku noorena siinsetes mägedes päevi ja öid matkanud ja mägiratastega sõitnud, tahtis Scott oma ülikooliaja sel suurel mänguväljakul veeta. Pärast ülikooli lõppu ei saanud

Scott oma endises toas ja tänases baaris Staggerin Wanderer.

Remont New Ing Lodge'i moodi. Valminud on uus tuba.

temast aga giidi või instruktorit, vaid ta otsustas ainult 24-aastasena hakata üles ehitama oma äri.

Scott vaatas mitmeid tol ajal müügil olnud hooneid, mis võinuks sobida hosteliks ja vaba aja keskuseks, kuid lõpuks jäi sõelale New Ing Farm Shapis. Scottile olid toeks tema vanemad ning endine õpetaja ja hea sõber Andy. Peagi viis töö Andy Lõuna-Ameerikasse ning tema jäi äris vaid kõrvaltvaatajaks. Scott kolis New Ing Farmi sisse 2008. aasta veebruaris ning hakkas maja üles vuntsima.

„Need olid huvitavad ajad,“ meenutab ta. „Paar mu head sõpra elasid ka sel ajal siin ning me tulime öhtul töölt, võtsime pudeli veini ning hakkasime puhastama vanu ukseraame kohutavast 70ndate kreemjast värvist.“ Algselt elaski Scott ise üleval pööningutoas, mis oli talviti nii külm, et hommikul ärgates võis oma hingeõhku näha. Hiljem kolis ta köögi kõrvale toakesse, mis nüüd on ümber ehitatud baariks. „Tagantjärele on päris naljakas mõelda, kuidas me seal köögi kõrval elasime. Nii mõnigi hilja öhtul kõrtsist tulnud külaline püüdis

sinna sisse saada. Pärast paari katset otsustasin toale luku paigaldada,“ räägib Scott muheledes.

Kui Scotti praegune elukaaslane Leigh-Ann samuti New Ing Lodge'i sisse kolis, võtsid nad ka oma esimese koera. Rebasepunane labrador Tia seadis end peagi sisse trepimademel, nii et kõik külalised, kes oma tubadesse pääseda tahtsid, pidid temast ettevaatlikult üle astuma. Nüüdseks on Scott ja Leigh-Ann elanud samal krundil vanast küünist ümber ehitatud majas juba neli aastat ning 7aastasele Tiale on seltsiks tema enda kutsikas Mac, kes sai novembris 3aastaseks.

New Ing Farmi ajalugu ulatub paarisaja aasta taha ning kohati isegi kaugemale.

Keset esimese korruse koridori kõrgub sammas, mis on väidetavalt pärit Shapi kloostrist paari kilomeetri kaugusel külast. Henry VIII saatis kloostri 1540. aastal laiali. Kohalikud talunikud kasutasid tühjaks jäänud hoonete kive väärtusliku ehitusmaterjalina ning küllap sattus mõne taluniku suurushullustuse tõttu ka see sammas New Ing Farmi. „Vähe-malt see on olnud lugu, mida me oma külalistele rääkinud oleme,“ sõnab Scott. „Eelmisel hooajal viibis meie juures aga ajaloolane, kes kinnitas, et antud sammas pärineb hoopiski roomlaste ajastust.“

New Ing Lodge'i köögi ja baari seinad on paksud kivimüürid, mis lubavad arvata, et enne selle hoone ehitamist on samal krundil asunud veel vanem hoone, millest praegune on välja kasvanud. Väga paljud külalised, kes majja sisse astuvad, väidavad kui ühest suust, et majal on väga hea aura: see tundub alati külalislahke ja sõbralik. Kaks külalist on oma sõnul näinud majas ka kummitust, Scott ei kinnita seda ega lükka juttu ka

Vaade New Ing Lodge'i tagaaiast mägede poole.

Noolekesed Shapi lähedal külateel suunavad lubatud jalgradadele.

ümber. „Kui siin ka mõni vaim ringi luusib, siis on ta igal juhul väga sõbralik,“ lausub ta muigega.

Scott on renoveerides alati silmas pidanud maja ajalugu ja selle eripära, iseloomulikeks sisekujunduselementideks on saanud vanad puittalad lagedes ning akende ja uste kohal. Scottile pakub remonti tehes kõige suuremat põnevust see, mis tuleb välja vana tapeedi ja krohvikihist. Majja sisse kolides polnud tal raha kogu maja korraga korda teha, töö kestab veel nüüdki, üheksa aastat hiljem.

Enamiku töödest on teinud Scott ise, abiks sõbrad ja keerulisemate tööde juures ka kohalikud oskustöölised. Enne jõule veetis kogu meeskond pikki päevi ja öid kolmandat korrust renoveerides. Korda sai viis värsket magamistuba ning ehitati neli täiesti uut vannituba. Aastate jooksul on New Ing Lodge'ist saanud hosteli asemel korralik külalistemaja. Endiselt on majas veel kaks nelja voodiga hosteli-tüüpi tuba, et pakkuda soodsamat majutusvõimalust matkajatele. Nemad lepivad tavaliselt vähemaga ja mujal külas keegi sellist majutust ei paku.

„See ei olnud kindlasti see, mis mul algselt plaanis oli,“ tunnistab Scott. „Kuid aja jooksul on see nii kujunenud. Suurem osa külastajaid, kes meie juurde tuleb, soovib privaatset tuba ja vannituba ning on valmis selle eest ka rohkem maksma. Seega on külalised dikteerinud paljuskorda seda, milliseks New Ing Lodge on kujunenud.“

Vahel tundub Scottile, et alustatud projekt ei saa kunagi valmis. Võibolla on selles süüdi ka tema rohked ideed: raske on neid kõiki korraga lõpuni ellu viia. Scotti sõnul on tööjärg majas nüüdseks enam-vähem nii kaugel, kus see peaks olema. Koridor ja trepid vajaksid veel värskendamist, kuid see jääb ilmselt tulevasse sügisse. Pööningukorrusel on kasutamata kaks remonditud ja soojustatud suurt ruumi, millest saaks veel kaks

magamistuba. Ühte neist kasutavad praegu töötajad, kuid tulevikus tahaks Scott mõlemad toad külalistele avada. See tähendab, et oleks vaja ehitada tuletõrjeväljapääs ning söögituba tuleks laiendada. Loorberitele puhkama jäämist Scott endale lubada ei saa. „Vähemalt veel mitte,“ ütleb ta naerdes.

Scotti jaoks on alati olnud oluline pidada oma äri võimalikult roheliselt ja keskkonnasäästlikult. New Ing Lodge pöördub oma külaliste poole nii: „Iga majutusasutus, isegi väikene nagu meie oma, mõjutab keskkonda. Me kõik oleme siin ja kasutame asju ja ressursse ning me usume, et meie ülesanne on rohkem hoolida ja vähem kasutada. See ei mõjuta kuidagi sinu puhkust, kuid me leiame, et see on oluline, ja kui sa meiega nõustud, siis aita sa meil seda teha.“

New Ing Lodge püüab kasutada võimalikult palju kohalikku toodangut ning toetada seeläbi kohalikke talunikke ja väikeettevõtteid. Nii peekon kui ka vorstid tulevad hommikusöögilauale Cumbria maakonnast ning igal hommikul saab nii mõnigi külaline New Ingi oma kanade Popeye ja Olive'i mune mekkida. Pühendumine keskkonda säästvate mõtteviisile on New Inglise toonud mitmeid auhindu. 2012. aastal otsustas Scott ühe auhinnaraha abiga paigaldada biomassikatla, mida köetakse saepurust pressitud puidugraanulitega ning mis katab kogu New Ing Lodge'i sooja vee ja keskküttevajaduse.

Külalistemaja pidamine kauges ja vanas Inglise maa külas võib näida idüllilisena, kuid tegelikkuses nõuab see palju tööd ja pühendumist. Kiiresti rikkaks selle

tööga ei saa ning enamasti on suurem osa hooaja tulust majja tagasi investeeritud. Scott teab, et äri toimima saamiseks peab sellesse aega investeerima ning noore meheks on ta seetõttu piiranud oma vabadust reisida ja seigelda. Nüüd aitab Scotti tema elukaaslane Leigh-Ann, kes loobus palgatööst, et aidata New Ing Lodge'il kasvada ja areneda. Selle kõrvalt tegutseb Leigh-Ann ka joogaõpetaja ja pulmakorraldajana.

Scott, Eeva ja Leigh-Ann talvisel ühismatkal Pike O'Blisco nimelise mäe otsa.

Ma olen alati nõus eestlastele sõbrahinda pakkuma, kui nad Shappi satuvad.

Äri algusaastatel oli tavaline see, et Scott oli igal suvehommikul juba enne kella seitset köögis ja valmistas külalistele tüüpilist Inglise hommikusööki: praemuna, peekon, vorst, tomat, seened ja oad. Nüüdseks on ärimudel natukene muutunud. Enamikuks nädalavahetusteks üksikuid broneeringuid vastu ei võeta, vaid üüritakse kaheks või kolmeks ööks terve maja välja. Nädala sees toimib see aga tavalise külalistemajana.

Lisaks majutusele pakub New Ing Lodge külalistele ka õhtusööki, mida süüakse ühiselt pika laua taga. Ligi neli aastat tagasi sai valmis ka väike baar, mis teenindab külalisi nädala sees ning kuhu gruppidel on võimalik tellida kohalikku vaadiõlut. Seda saab siis ise kõrtsiperemehe kombel vaadist valada. Baari nimeks sai kunagi naljaga pooleks pandud Staggering Wanderer, mis eesti keeles tähendab tuigerdavat teelist. Scott teab ja tunneb head õlut ning seetõttu tavalist Guinnessi ja Stellat baarist enamasti ei leia. Vaadiõlled on kõik kohalikud. Paarikümne kilomeetri raadiuses ümber Shapi asub mitmeid väikeseid pruulikodasid, kelle õlut New

Ing Lodge oma külalistele tutvustab: näiteks Eden, Tirril ja Hawshead Brewery. „See on natukene ohtlik, kui töö juures on hea õlu nii vabalt saadaval,“ märgib Scott naerdes.

Kui rannikult rannikule matkavate külaliste hooaeg kestab enamasti märtsist oktoobrini, siis nädalavahetusteks suudab New Ing Lodge aasta läbi meelitada matkagruppe, poismeeste- ja tüdrukuteõhtute pidajaid, perekondlike sündmuste tähistajaid ning kokku saavaid sõpruskondi. Kogu maja üürinud grupid saavad enda kasutusse ka köögi ning enamasti valmistavad nad kõik oma söögikorrad ise. Nii saab Scotti meeskond reede pärastlõunast kuni pühapäeva hommikuni natukene vaba aega nautida ning maja toob ka hooajaväliselt raha sisse. Scott püüabki leida õiget tasakaalu üksikute külaliste majutamise ja kogu maja välja üürimise vahel. „Fakt on see, et suvehooajal toovad üksikud külastajad rohkem raha sisse: nad kulutavad lisaks majutusele ka söögile ja joogile,“ sõnab Scott. „Kuid nendega on ka rohkem tööd, selleks peab olema lisaks inimesi, kes aitavad neid teenindada.“

Scotti sõnul aitab tal töö kõrvalt tervet mõistust säilitada just keskkond, kus ta elab. „Meie motoks on *Work hard, play hard*,“ sõnab ta. New Ing Lodge'i meeskonda iseloomustabki lisaks nooruslikkusele see, et kõik armastavad veeta võimalikult palju aega väljas mägedes. Scotti üheks kireks on mägedes jooksmine ning tema meelest on tõeline puhkepäev see, kui ta saab koos oma koerte Tia ja Maciga kümneid kilomeetreid Cumbria mägedes joosta. Üheks ta isiklikuks eesmärgiks on läbida Bob Grahami nimeline väljakutse, mis on ligi 70miiline (112,6 km) distants üle 42 Lake Districti mäe, teekonnal tuleb kokku ronida üle 8000 meetri. Väljakutse loetakse sooritatuks, kui jooksja suudab raja läbida 24 tunni jooksul.

Leigh-Ann, kes on üles kasvanud Shapist umbes kümne kilomeetri kaugusel asuvas külas, armastab samuti mägedes vaateid imetlemas käia. Jaanuaris ja veebruaris veetis ta neli nädalat Indias, et saada joogaõpetaja kvalifikatsioon. Selle aasta mai viimasel nädalavahetusel suleb New Ing Lodge paariks päevaks oma ukse, et tähistada suurelt ja lõbusalt Scotti ja Leigh-Anni pulmi.

Päikesetõus vaatega Edeni orule, kus asub ka Shap.

Imestatakse, et kaks noort inimest, nagu seda on Scott ja Leigh-Ann, tahavad ja viitsivad ajada oma äri Shapi-suguses külas. Pealtnäha tundub, et sinne elanikkond on pigem vanemapoolne ning ööelust väga rääkida ei saa: kunagisest küla neljast pubist on avatud vaid kaks. Kui Leigh-Annile on see kodupaik, kust ta pärit on, siis Scottile on see valik. „Ma elan siin, sest ma tahan siin elada,“ kinnitab ta.

Mõlemad on nii mõneski mõttes Shapi ja kogu piirkonna fännid ning oma äriga püüavad nad küla väljasuremist vältida. Kui New Ing Lodge suudab jätkuvalt meelitada külalisi Shappi, siis aitab see ka teistel külas tegutsevatel äridel elus püsida. Linnaelu ei igatse ei Scott ega Leigh-Ann, rahvamassid pole nende jaoks.

Minu tee ristus Scotti, Leigh-Anni, Tia ja Maciga poolteist aastat tagasi, kui nad otsustasid kutsuda tundmatu eestlase oma koju ja appi New Ing Lodge'i pidama. Nad on imeliselt lahked ja vahvad inimesed ning olen ennast algusest peale tundnud osana meeskonnast. On kuidagi sündantsoojendav teada, et kaugel Inglismaa külas toimetavad kaks nii noort inimest nii suure pühendumise ja elujaatava suhtumisega. Pealegi on see maja mindki ära võlnud ning armastan siin ringi toimetada.

Väidetavalt olin ma esimene eestlane, kes New Ing Lodge'i sattus, ning peale minu pere ja sõprade pole siin ka hiljem ühtegi eestlast nähtud. „Ma olen alati nõus eestlastele sõbrahinda pakkuma, kui nad Shappi satuvad,“ lubab Scott mulle naerdes. ♦

Seenioride erilised reisirid 2017

REISID RAHULIKUMALE SEIKLEJALE!

Helsingi
AIANDUS- ja SISUSTUSMESS
8. aprill 2017
Soodushind 82.- (tavahind 107.-)

Suviselt hurmav HELSINGI
10. juuni, 20. mai, 29. juuli
ja 25. august 2017
Soodushind 89.- (tavahind 155.-)

Maaliline AHVENAMAA
5.–8. juuli 2017
Soodushind 349.- (tavahind 415.-)

Muinasjutuline LEEDUMAA
8.–10. juuni ja
24.–26. september 2017
Soodushind 169.- (tavahind 215.-)

Ajalooline GOTLAND ja VISBY
9.–11. juuli, 23.–25. juuli
ja 6.–8. august 2017
Soodushind 209.- (tavahind 255.-)

EXIT ravel & raining

Tallinn, Rävälä 8, 6. korrus, ruum 609
Büroo avatud: E, K, N kell 10–14
Telefon avatud iga päev: 5551 0853
E-post: info@seeniorid.ee
www.seeniorid.ee

Saladuslikud
PETSERIMAA ja IRBOSKA
12.–13. august 2017
Soodushind 269.- (hind sisaldab Venemaa viisat) (tavahind 315.-)

Kuldne kolmnurk:
TURU, TAMPERE ja HELSINGI
22.–23. august 2017
Soodushind 199.- (tavahind 265.-)

Rikkalik MALTA
15.–23. oktoober 2017
Soodushind 789.- (tavahind 885.-)

BERLIIN ja kuninglik POTSDAM
September–oktoober 2017
Soodushind 499.- (tavahind 594.-)

Ajalooliselt rikkad
LISSABON ja PORTUGAL
26.–30. mai ja
3.–7. oktoober 2017
Soodushind 699.- (tavahind 799.-)

SOODUSHINNAD
kehtivad kuni
24. märts 2017
sooduskoodi „Maale“
ütlemisel.

Kirikumäe järv

Kõrgemalt näeb kaugemale. Künklikul ja järvederohkel maastikul Vastseliina ja Misso vahel on seda tarkust sobiv võimalus proovida.

Tekst ja fotod Ingmar Muusikus

Kalakotkas on tabanud linaski.

Haruldane külaline järvekaur.

Järve suvised õied –
vesilobeelia.

Hommikune vaade Kirikumäelt alla järvele.

Võttes kevadhommikul Kirikumäe järve kaldalt 20 tõusumeetrit mäe tippu, paistab järv all nagu peo peal: 61,4 hektarit ümmargust veepeeglit, millest ühte osa rohke udulaam varasel tunnil veel kiivalt varjab. Järve ümber panoraamina madal rabamännik, selle taga kõrgemad metsamüürid soosaartel, kaugemal järgmised küngad ja metsad, nende vahel aimatavad laialipillutatud väikesed järved. See liigendatud maastik laiub Haanja kõrgustiku keskosa nõos.

Kirikumäe järv ja küla on nime saanud sellesama, järve põhjakaldal kõrguva 203meetrise künka järgi, mille otsas asus Liivi sõja ajal õigeusu kirik. Segastel aegadel vedanud rüüstajad kirikukella üle järve, kuid kell vajunud järve põhja. Tormistel öödel kostuvat sealt kellahelinat. Ja kui vaadata maakaarti, on järve kujugi hiigelsuure kellukese sarnane.

Vanade lugude järgi olnud järved rahutu loomusega, nad armastanud rännata, kaduda ja ilmuda. Kirikumäele tulnud järv läbi mäe Rāpo küla alt praeguse Võru linna lähistelt. Kindlamad andmed on Kirikumäel asuvast kivist kalmest, mis pärit 1. aastatuhandest.

Vaadates järvele teadusliku pilguga, siis kuulub Kirikumäe kihistumata eutrofeerunud poolhuumustoiteliste järvede hulka. Sellist tüüpi järved on Eestis väga harva esinevad, haruldus-terikka ökosüsteemi tõttu suure järveteadusliku tähtsusega ja reostustundlikud.

Loodusteadlaste uurimise all on Kirikumäe järv olnud pikka aega. 19 sajandi lõpus toimetati siin tulemuslikult baltisaksa botaanik

Johannes Christoph Klinge. Kirikumäe järve näitel tuletas ta nn Klinge seaduse, mille järgi toimub järvede kinnikasvamine peamiselt tuulte eest varjatud küljest.

Kinnikasvavaid järvi on 367 hektari suurusel Kirikumäe maastikukaitsealal kokku kaheksa, mõnel veepeegel nähtav, teistel vaid aimatav, kolmandad on ammugi sooks saanud. Lisaks vähe- ja huumustoiteliste järvedele kaitstakse siin heas looduslikus seisundis liigirikkaid madalsoid, siirdesoid ja rabametsi.

Aprillist alates võib järve kohal näha saleda joonega kalakotkast tegemas igapäevast patrulllendu. Priskeid linaskeid, kokresid ja latikaid haarab kotkas küüniste otsa kõige osavamalt. Kauge sooserva kõrge männi latva rajatud pesakuhi las ootab suviti toitmist kaks-kolm poega.

Teine siin kohatav linnuharuldus on järvekaur. Musta kere, halli pea ja ruudulise seljasulestikuga kauri üle vee kostuv kuigutav või ulguv hüüd kõlab müstiliselt, tema sukeldumised on kiired ja osavad, pikad hoovõtted lendutõusmisel silmatorkav vaatamäng. Seda põhjala müütide ilmalindu näeb Eestis väga harva, kuid siin on see võimalik. Kirikumäe järvele ta pesa ei tee, käib siin aeg-ajalt kalastamas, kuid mõnel lähikonna järvel on kauripaar õnnestunult pesitsenud.

Kui saabub suvi, puhkeb Kirikumäe kirdeserva soojaks kõetud liivas kaldavees öitsele vesilobeelia. See II kategooria kaitsealune taim on üks paljudest järve loodusrikkustest. Hulk veest vaksa või paari jagu välja sirutuvaid taimi, valged rippuvad õied hõredas õisikus – tagasihoidlik, aga ilus! ♦

Viis pilti Kärü kultuurielust

Rapla maakonna äärealal asuv Vändra kihelkonda kuuluv väikevald Kärü otsustas ühineda Türi valla ja Järvamaaga. Kultuurielu rikkuselt annab Kärü aga juba praegu paljudele suurtele silmad ette.

Tekst Arnika Tegelmann, fotod Arnika Tegelmann, Sergei Trofimov, Janelle Leenurm, Siim Solman ja erakogu

Pritsumaja = rahvamaja

Kärü vallavanema Elari Hiisi töökabineti aknal ilutseb valge makett: Kärü uus kultuurimaja, peainsener A. Veedla, arhitekt A. Siim, EKE Projekt. Uhke ja suur koloss.

1990. aasta juunis oli olnud vana maja suur lõpupidu. Peoliste mäletamist mööda olla kultuurimaja juhataja Tiina Mägi pärast seda öhanud, et pääseb lõpuks aiamaale. Seejärel vana, enne 1920. aastaid ehitatud puitmaja (endine pritsumaja) lammutati ja asuti uut ehitama, vundament sai juba paika. Lõpuks saadi aru, et raha ehituseks ei tulegi ja nõukogude ajaga on lõpp. Sinna see jäigi. „Ja jumal tänatud,“ ütleb vallavanem Elari Hiis nüüd.

Varutud ehitusmaterjali ja vundamendiplokid viis ehitusmõtte algatanud sovhoos ära ja müüs maha. „Mu vanaisa oli sovhoosis kraanajuht ja tegi seal töid, seepärast teangi,“ ütleb valla kultuuritöötaja Eva Seera.

Aastakümneid rahvamaja all olnud plats jäi tühjaks 16 aastaks. Simmaniplatsil toimus esimene valla jaanipidu 2006. aastal. Järgmisel aastal rajati sinna väike kõlakoda ja tantsuplats,

aastal 2009 ehitati kooriastmestik ja eelmisel suvel peeti seal ka Raplamaa memme-taadi suvepidu.

1995. aastal ostis vallavalitsus kultuurimajaks Põhja Kõrgepingevõrkude (PKV) Kärü meistripunkti hoone. Maja oli suur ja külm, viletsas seisus. Saali põrand oli ühele poole viltu. Tollane vallavanem lasi majja Bullerjani ahju paigaldada, aga kui peeti vähegi ägedamat tantsupidu, jooksis vesi mööda seinu alla ja külm oli ikka. Lõpuks jäi maja kurvalt seisma.

Hoone renoveeriti põhjalikult aastatel 2012–2014 (oma remondijärge jäid ootama veel neli garaažiboksi ja maja kolmas korrus). Maja on rendile antud Kärü Tuletõrje Seltsile ja hoones asub vabatahtliku päästekomando garaaž. Teises osas tegutseb Kärü rahvamaja. Ehk kuigi viit suunab rahvamajja, läheb kohalik elanik ikka pritsumajja!

Sisenejat võtab vastu soojapahvak: majas on põrandaküte ja katusel päikesepaneelid (vallavanem täpsustab, et kogu maja küttele ja elektrile kulub kuus vaid ca 350 eurot). Tulijaid tervitavad Aljona Suržikova fotonäitused „Vana ja uus“ ning „Juured

Käru rahvamaja jagab kodu Käru Tuletõrje Seltsiga.

Pritsimaja ehk tulevane Käru rahvamaja selle ehituse lõppjärgus enne 1920 aastaid.

1990. aastal vana kultuurimaja lammutati ja asuti uut ehitama. Vundamendist kaugemale ei jõutudki.

Rahvamaja õuel 1920 aastatel.

ja tiivad“. Esimesel korrusel on veel jõusaal (päevik näitab, et külastajaid jagub, näiteks 9. veebruaril tegi trenni 11 inimest), rõivistu ja kaks sauna – saunaõhtu on igal neljapäeval.

Sisekujunduses on kasutatud palju punast ja halli. Eva sõnul on see taotluslik, sest renoveerimisel lähtuti nimest pritsumaja. Punased on ka saali uued toolid, mis soetati otse Saksamaalt. Nüüd teab Eva ka teistele nõua anda, kuidas otse ja odavamalt mööblit tellida.

Teisel korrusel on valla esindussaal, tammeparketiga, millel on hea tantsida. Neljapäevaõhtuti kella seitsmest kümneni valutab saali segarahvatantsurühm – saunapäev küll, kuid pärast pikka trenni pole tantsijatest enam saunalisi.

Saalis treenivad veel eakad võimlejad ja joogaring.

Kultuuripesasid on Kärus veel. Eva kiidab koolimaja võimla akustikat, suuremaid üritusi ja kontserte on hea seal teha. Veel on kasutada Kärü hariduse seltsi omanduses olev renoveeritud raudteeait, kus saab teha intiimsemaid kontserte, selle kõrval asubki simmaniplats. Ka on väikese saaliga külamaja Kädval (Kärü valla suuruselt teine küla 60–70 elanikuga). Ja muidugi Kärü kirik, tore kontserdipaik. Suvine suursündmus Kärü järve päev leiab aset aga hoopis Kärü järve kaldal. Rahvamaja aknast

välja vaadates ütleb Eva, et kogu Kärü kultuuri-, spordi- ja huviharidusekompleks on keset alevit nagu peo peal, sest siitsamast kõrvalt läheb mööda ka terviserada, ainult raudtee osalt poolitab selle kompleksi.

Üks, millest Eva puudust tunneb, on lava, sest seda pole üheski saalis. Seega teatrid siia ei tule. Mõeldud on teiselkorrusel lava peale, aga kus seda hoida? „Veel tarvitseksime hädasti üht muusikainimest, sest muusika- ja laulupool on nigel,“ tunnistab Eva.

Eva, võimleja hingega rahvatantsija

Valla kulturitöötaja Eva on hingelt võimleja, Idla litsentsiga õpetaja ja MTÜ Idla Eesti Seltsi juhatuse liige. (Meeldetuletuseks: rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti võimlemispedagoog Ernst Idla sündis Oisu mõisas Särevere vallas Türi kihelkonnas Järvamaal, õppis Berliini Kehalise Kasvatuse Ülikoolis. 1930. aasta algul moodustas Ernst Idla Eestis uued võimlemisrühmad ja nimetas need Ernst Idla võimlemiskursusteks; 1936. aasta maist kinnitati ta üleriigiliseks võimlemisjuhiks, 1940. aastal rajas iseseisva Ernst Idla Võimlemise Instituudi.

Nüüd asub vana rahvamaja kohal simmaniplats kõlakoja, tantsuplatsi ja kooriastmestikuga.

Kärutajad tantsimas oma kodusel simmaniplatsil.

Käru Naksakate naiste rivi
II Eesti Naiste Tantsupeol Jõgeval
2016. aasta suvel.

1944. aastal põgenes koos perega Rootsi, 1945. aastal alustas Stockholmis Idla-võimlemise rühm, mis koondas juba Eestis Idla-rühmades võimelnud naisi. MTÜ Idla Eesti Selts asutati 2006. aastal eesmärgiga taasrakendada ja edendada Ernst Idla võimlemissüsteemi Eestis.)

„Elan Idla vaimus. Õpetan naistele ja lastele liikumist Idla metoodika põhjal. See paneb inimesed liikuma sujuvalt ja funktsionaalselt,“ ütleb Eva. Idla põhivahend on pall, mis sobib Eva meelest ühtlasti nii pooleteiseaastastele kui ka eakatele, kõigile. Võimlemistrennid on kord nädalas.

Kärus leidis Eva enda jaoks rahvatantsu.

2007. aastal toimus Tallinnas X noorte tantsupidu „Lävel“, Eva kutsuti Raplamaa peoliste ühte elupaika perenaieks vaatama, et peoliste elu sujuks. Kärust ühtegi rühma peol polnud. Mitte et Kärus poleks olnud rahvatantsu au sees. 1980. aastal moodustasid Käru atsakamad neiu ja noorikud rahvatantsurühma. Kuid ega emad ja vanaemadki saanud kehvmad olla ning 1981. aastal tegid oma rühma nemadki. Neid juhendas Evi Raudsep, tollase Käru kooli direktori abikaasa. „Evi tähistas läinud aasta 21. novembril, täpselt valla 25. sünnipäeval, 90 aasta juubelit – laulsime talle terve saaliga sünnipäevalaulu – ja käib ikka Kohilast rongiga siia memmede rühma juhendamas, nad astuvad üles nii valla üritustel kui ka maakonna pidudel,“ märgib Eva.

Igatahes tuli Eva tantsupeolt mureliku moega koju, võttis ette vallavanema ja volikogu esimehe ja ütles, et nii ei saa, et Käru vallast pole suurele peole ühtegi kollektiivi saata. „Mul oli sellest nii kahju! Mõtlesin, mida me ise saaksime selle heaks teha. Äkki paneks kokku oma segarahvatantsurühma?“ pajatab Eva nüüd.

9. oktoober aastal 2007 oli see päev, kui segarahvatantsurühm Kärutajad esimest korda kokku tuli. Et küsija suu pihta ei lööda Raplamaalgi, küsis Eva maakonna rahvakultuurispetsialistilt Irina Pärilalt nõu, kust võiks leida juhendajat. „Ütlesin, et tooge meile hea juhendaja, kes paneb ka mehed tantsima, sest mingit rahvatantsukogemust polnud meist kellelgi,“ räägib ta.

Irina soovitas soojalt tuntud tegijat Valdo Rebast, kel oli lisaks Tallinna Kandalile juhendada ka Rapla Rapteli rühm (mis tänaseks enam ei tegutse). Ja asi see siis paarkümmend kilomeetrit edasi sõita.

Eva sõnul ei tee kultuuritöös üksi midagi, on erinevad meeskonnad ja toimkonnad, erinevad inimesed, vaated, teadmised, oskused, mõtted ja võtted.

Eva Seera rahvamaja punases fuajees, kus tulijaid tervitab Aljona Suržikova fotonäitus „Vana ja uus“.

Valdo Rebane Poolas Europeade ühisproovis naisrühmi juhendamas.

Sügisest asus Eva Seera õppima Ilma Adamsoni loodud tantsukoolis ning võttis juhendada veel ühe rühma – Kärü põhikooli lapsed

Valdoga jätkub Kärutajate koostöö tänaseni. Ta on kasvatatud Evast endale asendaja juhuks, kui ei saa ise trenni tulla. 2013. aastal läbis Eva ka Väätsal peetud Kesk-Eesti rahvatantsujuhtide algkursuse. „Juba Valdo käe all tantsides sain selgeks, et rahvatants mulle nii hirmsasti meeldib!“

Eva sõnul on rühmal olnud paremaid ja halvemaid aegu. Parematesse aegadesse jäävad mitmed sõitnud Europeadele, meie oma tähtsamad peod. „Vahepeal kiritsesime, oli vaid kolm-neli paari, hingehoidjad, et mitte lasta rühmal hääbuda: Elari ja Imbi Hiis, Tarmo ja Mari Vest, mina koos abikaasa Veikoga, Raplast Kärü juurtega Katrin Parik,“ loetleb ta. „Nüüd on Kärutajatel uus hingamine, sest sügisest on jälle kaheksa paari koos. Kaks uut paari tuli naabrite juurest Oisust ja Türitl, Kärust üks uus paar ja ühe mehe leidsime veel Raplast. Kord nädalas neljapäeviti on kolm tundi tihedat andmist.“

Aga tantsuhuvilisi naisi on alati rohkem kui mehi. „Kas nad peavad olema tantsimata, kui tantsujalgadega mehi pole?“ küsib Eva.

1. aprillil 2013 oli Kärü naisrühma Naksakad esimene esinemine. „Mõtlesime naistega, et kui ei lähe asjaks, ütleme, et oli nali,“ meenutab Eva naeruserelt. „Suve alguseks oli selge, et teeme edasi, ja sama aasta sügisel alustasime juba täishooaega. 2014. aasta suurele peole me veel minna ei plaaninud, et algajad. Tantsisime oma jaanipidudel Kärus, Kädval ja Lelles.“

Kärü kuulub Vändra kihelkonda. „Naistel polnud rahvarõivaidki. Eelmisel aastal saime mitmest fondist toetust ja panustasime ise: Vändra kabimütsid tegime ise,“ ütleb Eva ja näitab fotosid, kus nad oma uute Vändra rahvarõivaste ja kabimütsidega maakonna peol ja Jõgeval naiste tantsupeol uhkustavad.

Kõige suurem jama oli roosiliste rätikutega, mis nende rõivaste juurde kuuluvad. „Tellisime need interneti teel otse Venemaa kõige kuulsamast rätikuvabrikust. Aga maksta sai ainult SRÜ pangakaardiga. Lõpuks saime makstud tuttavate tuttavate kaudu tänu Kärus elava filmirežissööri Aljona Suržikova tutvustele. Kättesaamisega sama asi. Keegi tõi Peterburi, sealt järgmine inimene Narva. Aga räti nimi on Milõi Drug – armas sõber,“ pajatab Eva naeruserelt ja on armsatele sõpradele tänulik.

Sel hooajal tantsib Naksakates 13 naist. „Tore seltskond 20-, 30-, 40- ja 50aastaseid naisi,“ tutvustab rühma 14. liige Eva. „Sel suvel sõidame nende (ja Kärutajatega) Europeadele, mis on sedapuhku Soomes – pole kaugele sõita.“

Läinud sügisel kutsusid Naksakad Kärusse žanripäevale kõik maakonna naisrühmad. Tuli üle 70 naise, kes said osa Ilma Adamsoni polkade koolitusest. Eva sõnul on just Ilma öelnud, et rahvatantsuõpetaja peab ise kogu aeg õppima, sest siis areneb ka rühm. Ja kui Ilma Adamson eelmisel sügisel oma rahvatantsukooli lõi, hakkas seal õppima ka Eva. „Tunnen, et endal on vaja,“ lausub ta.

Sügisest tuli veel üks muutus: Eva (kes on muu hulgas ka Kärü põhikooli huvijuht) võttis õpetada ka kooli lasterühma, keda mõned aastad juhendas Ly Paas Türitl. „See vahetus toimus nii ootamatult. Saime just ka tantsulastele stiliseeritud etnoainelised linased rõivad ja kuidagi kahju oluks laiali minna. Püüan jätkata,“ ütleb Eva.

Sel hoojal peetakse Kerro perekubis stiilipidusid ehk eelmistel kümnenditel klubis juba toimunud pidude taaslavastusi uues võtmes. Jaanuaris olid kohal Gena, Potsataja ja Kübaramoor ning rong sõitis Tallinnast Viljandi.

Kärus elavad režissöör Aljona Suržikova ja fotograaf Sergei Trofimov novembris 2016 Kerro sünnipäevapidu filmimas. Aljona sõnul valmib selle aasta novembriks sarjas „Eesti lood“ ligi pooletunnine film Eesti maaelust Kerro klubi näitel.

Kui esialgu oli plaan osaleda ka suvisel koolinoorte peol, siis peagi sai Evale selgeks, et sinna tahavad vaid emad-isad, lastel motivatsioon puudus. „Aga mina midagi vägisi ei tee. Tean, milline trill ja tamp neid ees ootaks, et suurele peole saada, ja ei survesta neid. Ootan tantsima neid, kes ise tahavad,“ selgitab Eva. Ta on kokku pannud uue rühma 1.–3. klassi lastest ja õpetab neile tantsupeo repertuaari sihiga esineda koduvallas.

Nii on kümne aastaga Kärust saanud tubli rahvatantsukants, kus tegutseb neli rühma algkoolilastest memmedeni. Ja kui ajakirjanik satub korra kooli saali laste tantsutrenni vaatama ning õpetaja Eva küsib lastelt, mis on Kärus vallas kõige toredam, on esimese klassi juntsul Kustil vastus varnast võtta: „Tantsimine!“

Kerro – Eesti staažikaim perekubis

Kaeva internetis, kui palju tahad, ei leia märkigi sellest, et sel aastal 40. sünnipäeva tähistavast Kerro perekubist oleks mõni teine perekubis kauem tegutsenud. Perekubis mõtte algatajateks olid omal ajal Kärus külanõukogu esimees Silvi Tõnismäe ja Tiit Gross, kellest sai klubi esimene perenaine.

Kerro esimene kokkusaamine oli 19. novembril aastal 1977 vanas pritsumajas, mis toona kandis Kärus maakultuurimaja nime. Külalistele pakuti ukse peal üks kibe naps, söögiks suur einevõileib, piletiraha koguti 50 kopikat ning tantsuks mängis Kärus naiste punkt Linda Antoni eestvedamisel. Nime ristiisaks sai perekubis esimene peremees Ants Jaanus. Kerro – just sellist nime oli Kärus aastasadu varem kandnud.

Klubil on oma hümn. Asutamise ajal nägi põhikiri ette, et liikmeks võib olla iga külanõukogu piires elav kodanik, kel aastaid üle 30. Mitmel korral muudetud põhikiri on aastatega leebemaks läinud, osalema lubatakse alates 18. eluaastast ja ka mujalt Eestist. Klubi liikmete hulgas on praeguseks juba alustajaliikmete lapselapsi ning aktiivsete klubilaste vanus jääb 20 ja 80 eluaasta vahele.

Kuni 1990. aasta suveni saadi kokku kultuurimajas, kusjuures 1979. aastal remontisid klubilased hoogtöö korras

tantsusaali. Kärus mõisahoone, kus toona asus kool, oli klubile kooskaimise kohaks aastatel 1990–1996 ning ühiselt tehti koolimajale ka küttepuid. Edasi saadi kokku PKV majas, mille remondiaastatel 2012–2014 toimusid peod Kärus põhikooli saalis.

2016. aasta novembri seisuga on klubi korraldanud 353 pidu ehk keskmiselt 8,8 pidu aastas.

Eva sõnul on Kerro klubi Kärus kultuurielu selgroog, tava, mida kohalikud inimesed tahavad edasi viia, mitte nii, nagu üks kunagine vallavanem arvas – organiseeritud viinavõtmine. „See on hea võimalus üle kuu korra välja minna ja elava muusika saatel tantsida. Muidugi on klubil olnud häid ja kehvemaid aegu, ka Gorbatšovi alkoholikeelu ajal. Kuid seda pidu teeme me ise endale. Korraldav laudkond kutsub ansambli ja esinejad, katab lauad, mängime, võistleme,“ räägib Eva klubiõhtutest. „Sõnaga – teeb sama tööd, mida kultuuritöötaja.“

Kutse „Tulge klubisse!“ enam ei müü, teab ta öelda. „Meil on stiilipeod. Sel hooajal sai iga laudkond loosiga kümnendi, et tol ajal toimunud Kerro peost uues võtmes taaslavastus teha. Meie laudkonnal oli 1990. aastate pidu, mis toona kandis pealkirja „Rong sõitis Pihkvast Petseri“. Meie rong sõitis nüüd Tallinnast Viljandi. Saime Elroni end toetama. Jagasime ka raudteetarkusi.“

2015. aastal valiti klubi perenaiseks Tiia Tuisk ja peremehena jätkab Kristjan Kivisaar. Klubil on 50–60 aktiivset liiget. „Me pole enam suletud klubi, siin käib rahvast ka naabervalladest Türit ja Kehtnast. Ja alati võib külalisena tulla, kuid siis on üks tingimus: peab ette registreerima. Kuigi ka vald toetab, tuleb arvestada sümboolse osavõtutusega.“

Kärus vallavalitsusel on hea tava kinkida aasta lõpus igale valla perele kalender, sel aastal on see pühendatud Kerro 40. sünnipäevale ja kirjas kogu klubi ajalugu. Veelgi toredam tava on, et kalendris on sinises kirjas kõigi vallakodanike sünnipäevad („620 meid ongi – me teame kõik üksteist,“ ütleb Eva), aga punase kirjaga nende sünnipäevad, kes on Kerro klubi liikmed. Nii on kalendris esindatud ka pea paarikümne naabervalla inimese sünnipäevad.

Kärüjärve pääva lahutamatu osa on pritsimeeste võistlus.

Lastega lustib Vello Vaher.

Eelmise lugejamängu küsimuse küsis Suure-Jaani kultuurimaja: Paul Kondase maali „Lilleneiu“ koopia asub Suure-Jaani kultuurimaja fuajees. Kondase maalid on inspireerinud üht eesti luuletajat, kes on samuti pidanud kooliõpetaja ametit. Kes on see luuletaja? Õige vastus on Contra.

Kärü rahvamaja küsib:

Mida tähendab Kärü perekлубi Kerro nimi??

Vastuseid ootame kuni 30. aprillini aadressil Viljandi 1a, Türi postkontor, nimekast 35, 72202 Järvamaa või arnika@aleht.ee.

Vastajate vahel loosime raamatu „Raplamaa valdade lood vanadel fotodel“

Valla tähtsündmus püüab avardada rahva muusikamaitset

Valla tähtsündmuseks kasvanud Kärü järve pääv oli Eva esimene kondiproov, kui ta 2006. aastal Kärü kultuuritöötajaks tuli. Tõtt öelda oli esimene õige tagasihoidlik suvelõpu muusikaüritus ja hakkas Kärü järve pääva nime kandma alles järgmisel aastal. „Tähistame sellega Eesti taasiseseisvumispäeva, ootame siia külalisi üle Eesti ja pakume igale vanusele midagi,“ võtab Eva kokku. Et on järve pääv, on kõik tegevused veega seotud. On kanuuralli ja ümber järve teatejooks. Rahvatriatlonil on osalejaid poolesaja ringis. Muide, triatloni parimad saavad alati ainulaadsed auhinnad Kärü keraamikaringilt, mida juhendab vallasekretär Liia Tõnismäe ja kus käib osalejaid ka Tallinnast.

Päevased spordivõistlused lõpetab alati Rapla- maal popi pritsimeeste MP-800 mootorpritsivõistluse sarja Tour de Tuletõrje *grande finale*.

Eelmisel aastal sündis XI Kärü järve pääval õhtuse kontserdi publikurekord: kuulajaid oli tuhande ringis. „Tahame alati pakkuda nii muusikakuu ka atmosfäärielamust,“ ütleb Eva. „Esinejaid on iga kord mitu. Püüame laiendada oma rahva muusikamaitset, pakkudes kuulata džassi, folki, näidata mõnd tuntud tegijat uues valguses, kodusemalt. Näiteks oli meil Hedvig Hansoni akustiline kontsert, on esinenud Lembit Saarsalu ja Raivo Tafenau, Holger Marjamaa trio, Raul Vaigla, vokaalansambel Greip Pärnust, Villu Veski koos Tiit Kallustega, Türi Naized, Pärnu suupilliklubi Piccolo.“

Arengut on näha ka plakatite ravis, mis Kärü vallavalitsuse seina kaunistab: kui esimene plakat sai lihtsalt välja printitud, siis aastatega lähevad need aina värvilisemaks. „See pääv annab igale Kärü aastale oma värvi. Kaasame ka valla ettevõtjad, kolmandik pääva eelarvest tuleb neilt,“ ütleb Eva.

Mainimist väärib seegi, et pääva kõik üritused on publikule tasuta.

Igal aastal valmistavad Kärü keraamikaringis osalejad vastavalt järve pääva teemale Kärü triatloni parimatele ainulaadsed auhinnad, läinud aastal vesiroosid ja -kupid.

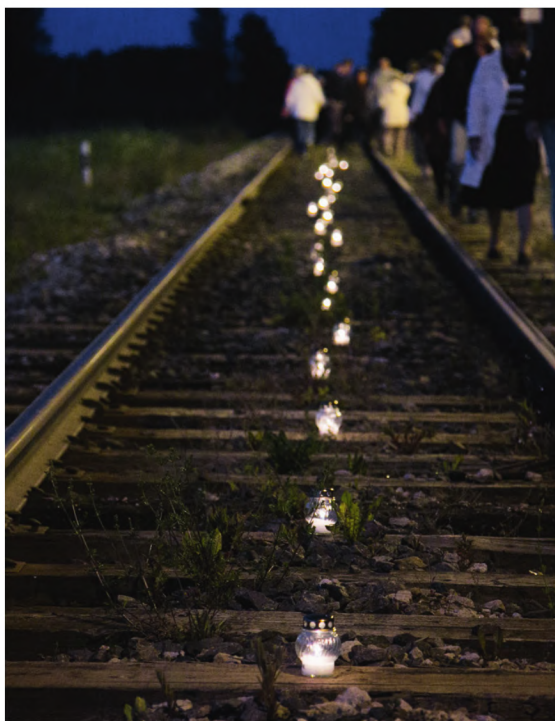
Raudtee kui sümbol

Eva rõhutab, et rongiliiklus on kärulastele tähtis, raudteeta poleks Käru alevikkugi. Rongiga kulub pealinna jõudmiseks paar-kolmkümmend minutit üle tunni ja ronge käib piisavalt. Tallinna on 85 ja Pärnusse 100 kilomeetrit. Aga tulevasse vallakeskusesse Türi peab ikka autoga sõitma, sest just hommikul enne kella kümnet sinna rongi ei lähe.

Sel suvel juba 19. korda kutsub Käru vald 13. juuni hilisõhtul pärast viimase rongi möödumist Raplamaa üheksas raudteejaamas (ka Eidaperes Tallinna-Pärnu raudteel) mälestusküünlaid süütama. Kui varem toimus küüditamise mälestusõhtu vaid Kärus, siis neljal viimasel aastal on „Mälestustelede tee“ sündinud nelja valla – Kehtna, Kohila, Rapla ja Käru – koostöös. „Siit pole kunagi ühtegi küüdirongi läbi sõitnud. Käsitleme raudteed kui sümbolit. Meie mõte on hetkeks aeg maha võtta, mõelda oma riigile ja rahvale ning sellele, mida me suudame teha, et juhtunu ei korduks. Meenutada ja seeläbi väärtustada riiki, vabadust, kogukondi,“ selgitab Eva.

Käru renoveeritud raudteeaidas toimub kontsert või vaadatakse filme. „Seal kogunenud seltskonnaga selles ajahetkes filmi „Risttuules“ vaadata oli väga mõjus,“ meenutab Eva. „Kuid see pole morbiidne sündmus, vaid me rõhutame mõtet isamaale.“

Läinud suvel esines Liisi Koiksoni trio, kõneles tollane välisminister Marina Kaljurand. Peale kontserti asetatakse raudteele mälestusküünlad, mis valgustavad teed varahommikuni. ♦

20. 03 kell 12-13 kevade tervitamine Türi keskväljakul

20.03-20.05 Kevadpealinna luulekonkurss 2017

„Armastusega...Türit“: Statuut kodulehel www.tyri.ee

31.03-2.04 VII TULBipäevad Türi kultuurikeskuses. Näitusel on 50 erinevat tulbisorti, võimalus osta lõikelilli, tulbiraamatuid ja -kalendrit ning osaleda töötubades. Avatud R 12-19, L 10-18, P 10-14

Aprill

15.04 aerutamismaraton Türi-Tori VIII kiirlaskumine Pärnu jõel

www.matkahunt.ee

17.-23.04 SALATInädal kevadpealinnas

19.04 kell 19 Jazzkaare kontsert - kvintett Papanosh (Prantsusmaa) Türi kultuurikeskuses

22.04 Jüriöö jooks 2017. Kell 18-20 Kirnas Jüriväe festival „Jürivägi“, mis lõpeb Paide vallimäel Tanel Padar and The Sun kontserdiga

30.04 VIII Paide-Türi Kevadtriatlon

Mai

1.-7.05 ILUnädal kevadpealinnas

7.05 Kogupere rattaretk „Tunne naabervalda“

13.05 kell 10-14 Taaskasutuslaad „Ühe vana, teise uus“ ja rohevahetus kultuurikeskuse juures

19.-21.05 XXXX Türi Lillelaat

19.05 kevadpidu ansambliga Meie Mees Veski-Sillal

20.05 TOP200 karikasarja etapp motokross Kihli motokeskuses

20.05 Kesk-Eesti Romuring Türi

27.05 Järvamaa laulu- ja tantsupidu „Mulle jääd, Järvamaa“ Türi.

Juuni

2.06 Kesk-Eesti Suur Suve Avapidu Türi lauluväljakul

2.-4.06 Türi Kevadfestival „Kevad - õhus on armastust“

16.06 Murumoori mängupargi 7. sünnipäev. Lapsukeste lustisõit

20.06 kell 21 Kevadpealinna hooaja lõpetamine. Õdus õhtu muusika ja luulega „Armastusega...Türit“

21.06 Türi linna aastapäeva võistlus kergejõustikus „Türi 1926“ linna staadionil

Karl Vaino pani aluse Reet Palmi klaasikogule

Kunagine EKP keskkomitee esimene sekretär Karl Vaino poleks osanud aimatagi, et kui ta 1986. aasta lõpus õnnitles üleliidulistel meistrivõistlustel kulla pälvinud sõudjat Reet Palmi ning andis talle koos aukirjaga üle tollal nii popi Tšehhi kristallvaasi, paneb ta sellega aluse Pärnu kõige ilusamale klaasikunstikogule.

Tekst Kaire Kenk, fotod Richard Kenk

**„Mul pole mingit vajadust tellida oma kogule täien-
dust eBayst või osta kallitest disaini- või kunstopoodi-
dest,“** ütleb 18kordne Eesti meister sõudmises. Antik-
variaatidestki pole Reet midagi soetanud. „Mul ei ole
seal midagi teha, mul pole sellist rahakotti. Samal ajal
olen seal näinud esemeid, mis mul juba olemas.“

Reet hangib kauneid klaasnõusid oma kogusse
teistmoodi. „Pean end mingis mõttes päästjaks: Eesti
second-hand-kauplused on täis imeilusaid klaasesemeid,
mis rändaksid prügimäele, kui minusuguseid huvilisi
poleks,“ ütleb ta.

Ja veel missuguste hindadega on Reet kõikvõima-
likest teise ringi poodidest endale suurepäraselt Skandi-
naavia klaasikunsti soetanud! Ta on enamikule ostudest
hinnakleepsudki külge jätanud. Ikka üks euro või kaks
eurot, mõni lausa 50 senti.

Poes suvalise klaaseseme tegeliku väärtuse äratund-
mine eeldab klaasitööstuste ajaloo ja toodangu põhja-
likku tundmist. „Meil ju Eestis klaasikatalooge ei liigu,“
nendib Reet kahetsusega. Infot tuleb otsida internetist.
Reet vaatab hea meelega ka videoid klaasimeistrite
tööst. Ise ta siiski klaasikunstnikuks hakata pole mõel-
nud. „Esiteks on see kallis hobi. Ja teiseks eeldab mingi-
sugusele tasemele jõudmine nii palju tunde klaasiahju
ääres, et pigem jätan selle töö inimestele, kes seda juba
valdavad.“

**Ehkki klaasikunst on Reeta alati paelunud, tärkas
sügavam huvi Põhjamaade klaasikunsti vastu umbes
viis aastat tagasi.** Praeguseks on Reeda ja tema sõu-
detreenerist abikaasa Matti Killingu eramus klaasikol-
lektsioon laienenud tervele keldrikorrusele, lisaks on
elutoas mahukas riiul Reeda lemmikesemetega. Ühe
nutika kapi oma taldrikute-liudade eksponeerimiseks –
selle üle oleks uhke iga tarbekunstimuseum – on Reet
ise meisterdanud.

KARL VAINO õnnitleb REET PALMI.

TOOMAS A. KENK

Tema kogus on kümneid kandikuid, vaase, kausse, tuhatoose, küünlajalgu ja -aluseid, pisikesi loomafiguure, trolle, viikingeid. „Praegu ostan küll põhimõtte järgi, et mida suurem, seda uhkem,“ ütleb ta. Ehkki näiteks tema vanaaegsete napsuklaaside kogu on täienenud üpriski vaevaliselt, sest ilusaid ja terveid joo-
giklaase liigub meie poodides siiski suhteliselt vähe.

Kui palju esemeid kogus täpselt on, pole Reet kokku lugenud. Aastate jooksul on neid kogunenud nii palju, et kaasaga on kokkulepe: nii kui kogusse jälle midagi uut lisandub, tuleb eest vähemalt üks ese ära kinkida. Näiteks pisikesi Orreforsi küünlajalgu – neid on Reeda kogus juba neli ühesugust.

Paigutatud on tema klaasesemed riulitesse peamiselt värvi järgi. Nii ei tohi maja keldrikorruse ühes puhkeruumis vahetevahel peatuvad noored sõudjad liiga ülemeelikuks muutuda: ruumi ehteks on suur riul, kuhu kogutud kõik Reeda erinevates kollastes toonides „kullakesed“.

Reeta ei kõida mitte iga Soome, Rootsi või Taani klaasimeistrite valmistatud ese. „Ostan vaid sellist klaasi, mida kätte võttes tekib hea soe tunne. Sinist värvi esemeid eelistan ka. Ja need asjad, millel mullid sees, on ka täiesti minu element,“ sõnab ta. Ja lisab, et eks alguses sai ostetud ka igasugust pahna.

Klassikaline nõukogude ajal meie sektsioonkappe kaunistanud Tšehhi kristall Reeta ei huvita. Liiga igav tema meelest. Ehkki toosama Karl Vainolt saadud vaas on praeguseni alles. „Aga ega ma ei osta ka sellist klaasi, mille põhjal eestlaste jaoks maagiline tähis IKEA. See on samuti masstoodang – igavavõitu.“

Reeda armastus Põhjamaade klassikalise klaasikunsti vastu algas ühest juhuslikust käigust teise ringi poodi. Ta polnud varem vanakraamikauplustes üldse käinud ega osanud arvatagi, et seal leidub nii põnevaid klaasesemeid ja keraamikat. Esimene ost oli hüppava põdra kujutisega Strombergshyttani vaas, Rootsis toodetud. Põdragraveeringuga *art deco* vaas oli Reeda meelest nii kaunis, et ta tegi arvuti lahti ja uuris huvi pärast internetist vaasi kohta põhjalikumalt järele.

Nüüdseks ongi ta end interneti abil päris põhjalikult harinud. „Kui mõne ilusa eseme olen koju ostnud, avan arvuti ja muudkui guugeldan,“ ütleb ta muigega. „Võtan eBay lahti ja toksin sisse mõne otsisõna, näiteks *antique glass*.“

Nii teab ta rääkida, mis on klaasikunsti kolleksionäärade seas nii hinnatud „puhumispiibu jälg“ esemetel: selle järgi eristatakse kunstikäsitööd ja masstoodangut. Aga ka seda, mis vahe on tavalisel ja kristallklaasil. Et kollane vaseliinklaas muudab UV-kiirgusega kiiritamisel värvi ja et see klaas sisaldab uraani. Et lüster- ehk karnevaliklaasi iseloomustab väriline ja pärlnutriselt helklev läige. Ning muidugi tunneb Reet ära maailmakuulsad klaasitootjaid, nagu Iittala, Nuutajärvi, Gullaskruf, Aseda, Pukeberg, Orrefors, Kosta Boda jpt.

Kristall, poolkristall, pressklaas, puhutud klaas – klaasiliike on väga palju. Kristall ja ka pressklaas on väga tugevad. „Mul ongi kogu klaasikogumise aja jooksul katki läinud ainult paar vaasi ja kandikut,“ ütleb Reet. Seda hoolimata asjaolust, et näiteks ilusalt Bohemia kristallvaagnalt sööb Reet iga päev hommikust. Ka paljud teised esemed tema kogus leiavad igapäevast kasutust, ennekõike küünlajalad ja vaasid. Majas on isegi klaasist diivanilaud.

Ostan vaid sellist klaasi, mida kätte võttes tekib hea soe tunne.

Soome kolleksionäärade hulgas populaarne Plumps. Kui pudel vett täis valada ja tagurpidi keerata, hakkab vesi pudelist naljakate „plumps! plumps!“ helide saatel välja voolama.

Internetioksjonitel küünivad samade esemete hinnad paarikümnest eurost kuni tuhandete eurodeni. Hindu kergitavad peamiselt ameeriklased, kes Skandinaavia klaasikunsti väga hindavad. „Eks ma olen endale kõige väärtuslikematest esemetest, mida on olnud õnn meie *second-hand*’idest leida, väikese kataloogi koostanud. Ise naeran, et see on minu pensionisammas,“ ütleb Reet.

Aardejaht vanakraamipoodides eeldab nende sagedat külastamist. Näiteks Orrefors Raspberry Votiveli kollektsioonist ühe eksemplari soetamiseks kulus Reedal kõvasti aega. Tema lemmikpood on ühte endisesse Are kolhoosi tööstushoonesse rajatud teise ringi pood. See on avatud vaid mõned päevad nädalas, aga kõik kohalikud teavad seda kauplust. Ka Samaaria poest astub Reet tihti läbi.

„Õnneks müüjad juba teavad mu hobi, on mu jaoks tõelisi pärle kõrvale pannud,“ lausub ta.

Olgugi et poolmuidu soetatud klaasikogu sisaldab leide, mille eest internetis tõepoolest hingehinda tahetakse, pole asjade maksumus Reedale kõige olulisem. Pigem tekitab see hobi mõnusat hasarti: igal vanakraamipoest hangitud vaasil või küünlajalal ju signeeringut põhjal pole. „Otsida internetist infot, millise klaasivabrikuga tegu ja mis on ostetud eseme tegelik väärtus, on põnev ajaviide,“ tunnistab Reet.

Enne klaasikire tärkamist kogus Reet portselani. Üks keldririinul ongi tal portselannõudega lausa üle kuhjatud. Kõik algas ühest ämmale kuulunud iidvanast koorekannust. Oma portselanikogust tunneb Reet erilist uhkust ühe komplekti üle, mis on valminud 20. sajandi alguses Rootsis Gustavsbergi portselanitöökodas.

Tolmust pole Reedaga midagi räkida. „No ma juba ootasingi, millal me selle tolmujuutu juurde jõuame,“ ütleb ta muiates. „Mina olen vist õnnega koos, aga meil tõepoolest kodus tolmu pole. Nii on kogusid palju kergem hooldada.“

Praeguseks on Reet leidnud veel ühe hobi. „Vaadake seda heegeldatud laudlina – milline käsitöö! Ja heategevuspoodidest saab selliseid paari euroga!“ teatab ta. Lisaks on ta ette võtnud teise ringi poodidest vana mööbli otsimise ja hilisema restaureerimise. „Viimase jätan küll meistriteestele, aga vanade mööblitükkide seast aarete leidmine on niisama põnev. Ostin hiljuti abikaasa kabinetti ilusa 1960ndatest pärit nahktugitooli. Killa vaatas, küsis kohe: „Kas teist ei olnud?“ Polnud midagi parata, tuli poodi tagasi minna ja teine ka koju tarida.“ ♦

3. juunil 2017 kell 10–17 Sõmerul Lääne-Virumaal

- Ettevõtjate ja asutuste paraad
- Suur **Põllumeeste Liidu** ala koos tehnika ja müügilettidega
- Kariloomade näitus ja taas 500 lammast pügamisel
- Maamuuseumite plats
- Töötubade plats
- Laad: toidu-uulits ja käsitöö-uulits
- Taimeplats koos perepuu pookimise töötoaga
- Avatud ka käsitöö- ja jututubade plats
- Loomade uulits
- Vanavara plats
- Söögiplats
- Palju tegemisi lastele – batuudid, hobuvankrid ja ratsutamine, robotika töötuba, puldifarm, töötoad, miniloomaaed, elektriautod, *airjump*
- Õnneloo ja oksjon
- Mitmed mõnused kohvikuid ja kaks kultuurilava
- Peaesinejad **Väikeste Lõõtspillide Ühing ja LÜÜ-TÜRR**

- ♦ Pääs festivali alale on tasuta
- ♦ Üritus on alkoholvaba ja isiklikud lemmikloomad palume koju jätta
- ♦ Info ja laadaliste registreerimine maia@someru.ee; tel 527 7235

www.someru.ee

MTÜ Virumaa
Põllumeeste liit

Lääne-Virumaa Põllumajanduse
Nõuandekeskus

16366
INFOTELEFON
TASUTA
LÄÄNE-VIRUMAA

Käepärastest vahenditest valmis *drift trike*

Lääne-Virumaal Tapa vallas elav lennukate ideede ja julge pealehakkamisega noormees Rain Kaasik tegeleb vabal ajal meeleldi tehnikaga. Tema esimene suurem projekt on kolmerattaline *drift trike*.

Tekst ja fotod Maria Karumets

Drift trike'i tagumine sild koos rataste ja pidurisüsteemiga pärineb ühelt 150-kuubikuliselt ATV-lt.

Esitule tellis Rain eBayst, kuid selle kinnitamiseks pidi vanade ketilülide kokkukeevitamisel ja töötlemisel hulga vaeva nägema, sest need tahtsid vahepeal jahtuda.

Käiguvahetusmehhanismi ehitamiseks kasutas Rain keermelatte ja polte.

Inspiratsiooni oma leiutise tarvis ammutas Rain Kaasik (24) internetist Ameerika päritolu videotest, kus inimesed olid ise ehitanud taolisi kolmerattalisi sõidukeid, aga hästi madalaid. Tavapärastelt on trike ehk kolmerattaline mootorratas võimsa mootoriga ja mõeldud maanteel kulgemiseks. Rain pidas aga silmas väiksemat sorti ise ehitatud kolmerattalisi sõidukeid, millega ameeriklased näiteks asfaldiradadel sõitmas käivad. „Minu kandis pole selliseid teid, kus väga madala kolmerattalisega sõita, siis mõtlesin, et teen kättesaadavatest juppidest ja veidi teistmoodi,“ selgitab ta.

Sõiduvahendile on olnud mitmeid nimekandidaate: küll Tõug, küll Talvine Nurruv Kiisu, aga otseselt pole Rain oma imesõidukit veel kuidagi ristunud.

„Äkki talvine drift'i-trike?“ pakub ta. Raini lumisel kodutänaval on rohkelt jälgi maas, kus ta rattaga külje ette on saanud ja libedal sõõrikuid teinud. „Tegingi selle tegelikult rohkem libeda aja ilmadeks,“ ütleb Rain ja lisab, et suvel tahaks ikka rohkem mõne kahe rattalisega sõita.

Ehitama hakkas Rain möödunud sügisel. „Mäletan, et kuskil kuue paiku läks ikka pimedaks juba,“ meenutab ta. Valget aega jäi ehitamiseks ja õues keevitamiseks vajaka. Esimesed proovisõidud tegi ta eelmise aasta lõpus. Kuna Rain on ühes puiduettevõttes hõõvlioperaatori abi ja käib vahetustega töö, siis jäi päevast tihti vaid kolm tundi garaažis nokitsemiseks. Nii kestis ehitusperiood pea kolm kuud.

Raini sõnul on tema esimene projekt ehitatud põhimõttel „umbes-täpselt“. Esimest korda keevitas ta ise raami ja esimest korda ehitas midagi suurt algusest lõpuni oma kätega valmis. Kõik sündis peast ja tunde järgi, enne töö kallale asumist ei teinud Rain paberile isegi mitte ühtki joonist.

Esmalt ostis Rain pit bike'i, mis on tunduvalt väiksem versioon krossimootorrattast, ja 150-kuubikulise ATV-raami koos sildadega. Neist saidki põhilised doonorid. Pit bike'ilt sai esihargi, esiratta, juhtraua, piduriosi ja mitmeid muid pisividinaid. Tagumine sillaosa koos ratastega pärineb ATV-raami küljest.

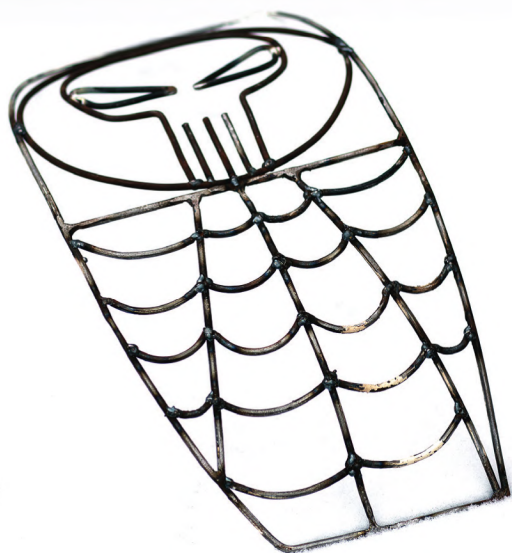
Ehitama hakkas Rain tagant ettepoole. Esmalt võttis ta ATV-raami tagumise osa, tõstis selle plokkide peale ja asus keevitama ning ketaslõikuriga lõikama. „Võtsin selle pit bike'i ja lõikasin ka selle raami lihtsalt tuimalt pooleks,“ sõnab Rain naerdes. Edasi sündiski ATV-lt pärineva tagasilla ja pit bike'i esiosa vahele raam, materjaliks kohalikust poest ostetud nelikanttoru.

Sõiduvahendi raam on samuti puhas Raini mõttetöö vili. „Internetis nägin pilti, kus oli kandiline raam, aga mina nii kandilist ei tahtnud. Mõtlesin, et viin eestpoolt rohkem kokku koonusesse,“ räägib ta. „Et nurgad mõlemalt poolt õigeks saada, oli mul üks vanaaegne tööriist, mida kutsutakse puusepa-Viiuks,“ märgib ta muigega. Ühelt poolt tegi Rain nurga silma järgi ja teisele poolele kopeeris selle puusepa-Viiu abil.

Raami tugevust testis Rain koos sõbraga nii, et üks seisis oma 80 kiloga ühel pool ja teine umbes sama raskusega teisel pool. „Keskelt asi kokku ei vajunud, seega vaatasin, et üksinda sõites peaks kannatama küll,“ sõnab ta.

Raini onu Janek ütleb sugulase üle uhkust tundes, et kogemused tulid töö käigus ja eks väikseid muudatusi tuli ka teha. Kui tekkis probleem, siis tuli nuputada, kuidas see ära lahendada. „Vahepeal pidi üht-teist ümber lõikama. Öeldakse küll, et see peaks olema inseneriteadus, aga mina tegin selle mõtte järgi, et kui laiali laguneb, siis vigadest ju õpitaksegi,“ nendib Rain.

Enim peavalu valmistas see, et soov oli raam väheke pikem teha, kuid siis ei hakanud asjad kokku jooksuma. „Esiotsa tegin kaks korda ümber. Pit bike'i küljest võetud mootorikinnituse osad tegin ka veidi ümber, et mootor oleks rohkem püsti, muidu hakkab õli liiga palju silindrisse jooksuma. Kokkuvõttes läks kõik päris täpselt kokku,“ kirjeldab Rain. „Pit bike'i mootoril ilmnes ka viga, Starmotost tuli tellida 325 euro eest uhiuus 125-kuubikuline mootor.“ Vana mootori lahkamisel selgus, et kolvirõngad olid läbi kulunud ja kolvisõrm ringi tõmmanud. Kui õli oli ära valgunud, märkas Rain, et mootorist jookseb läbi pragu.

Porilaua tooriku keevitas Rain ise. See vajab veel lihvimist ja puhastamist, musta värvi ja alla punast plekki.

Mootori kinnituse osad, millest mõned pärinesid pit bike'ilt, tuli samuti uuele raamile istutada. Raami ja mootorikinnituse ehitas Rain nii, et oleks vajadusel kerge mootorit kätte saada või raami ümber ehitada. „Alguses mõtlesin, et kui 125 kuubikut peaks lahjaks jääma, siis oleks tarvis mõni muu mootor panna, püstine 150-kuubikuline äkki. Aga seni pole vajadust olnud,“ selgitab ta. Kolmest käigust Raini sõnul piisab, neljas jääb juba lahjaks. „ATV rehvidel on ikka mustrit ka natuke peal, mis haakub hästi. Aga ameeriklased ehitavad oma taolised masinad kardirehvidele,“ lisab Rain.

Ratta saab käima lüüa vända abil, seda mahub täpselt rehvi ja raami vahele tegema.

Käiguvahetushoova keevitas Rain kokku täiesti nullist. „Peale selle osa, mis käiguvahetusvõlli otsa läheb, sest ma ei ole veel masinist, et ma suudaks nuudid ise sisse lasta,“ täpsustab ta. Käiguvahetushoovast viib käigukastini süsteem keermelattidest ja poltidest. Selle kohta tõdeb Rain, et sai väheke kiiruga tehtud, sest soov sõitma saada oli juba suur.

Pit bike'ilt läksid käiku veel summuti ja leegitoru. Viimase mässis Rain kuumakindlasse materjali, sest garaažijopega proovisõitu tehes sulas sel üks nurk ära.

Bensiinipaagiks sobitas Rain Riga 12 mopeedi oma, vana probleemne kraan tuli asendada moodsama eurokraaniga. Iste ja tagumine tuli

pärinevad Delta minimopeedilt. Esitule leidis Rain eBaist. Kõik kinnitused nuputas ta ise välja ning vedas ka tulede jaoks tarviliku juhtmesistiku ja paigaldas lülitid. Esitule kinnitusega nägi ta tundide viisi vaeva: see on tehtud vanadest ketilülidest, mis vajasisid töötlemise vahepeal pidevalt ootamist, et detail maha jahtuks. Plaanis on muretseda ka uus aku, sest kindel plaan on oma *drift*-masinale ka muusika peale panna.

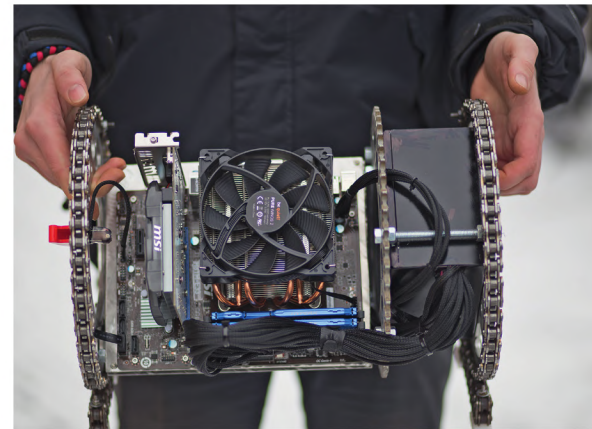
Tagumine pidurisüsteem ketta, supporti ja voolikutega tuli ATV tagasilaga kaasa, kuid etteotsa läks *pit bike*'i pidurisüsteem ja marjaks kulus ära ka selle piduripump.

Tagumised porilauad on Rainil veel tegemisel, aga esimene toorik annab juba aimu, missugune meistriteos neist tuleb. Porilaua raamil ilutsevad peene keevitustööna ämblikuvõrk ja

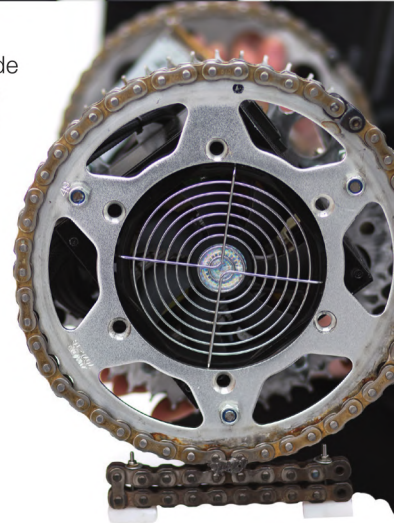
surnupealu. „See tuleb veel ära lihvida, värvin mustaks ja alla panen punase pleki. Kahjuks pole ma jõudnud veel kompressorit ja otsfreesi soetada, seega pean selle käsitsi ära puhastama,“ lausub Rain. Ehitamisel kasutas ta kruus-tange, keevitusaparaati, võtmekomplekti, nurgikut, puusepa-Viiut, akutrelli ja ketaslõikurit.

Ainus suurem viga on Raini sõnul see, et etteotsa oleks tarvis plekk- või valuvelge, sest praegu kipuvad kodarad lõdvaks jooksma.

Sõita oli selle rattaga algul üsna harjumatu ja keeruline. „Kus haakus rohkem, oli raske keerata, sest tekkis tunne, et tahaks nagu kallutada, aga taga on ju kaks ratast,“ räägib Rain muiates. Keeramisel on lenkstang päris raske ja nõuab veidi füüsilist jõudu.

Oma lauaarvuti muutis Rain vanade hammasrataste ja kettide abil vabalt hingavaks kunstiteoseks, mis on samas iga päev kasutuses.

Puusepa-Viiu.

„Kipub ühele poole ära kiskuma, aga libeda tee peal on päris lõbus!“ märgib Rain.

Nokitsemiseks on Rainile eeskujuna andnud onu Janek. Ka tema veeretab kuurist ühe *pit bike*'i välja. Sellele on plekksest Janek ise plasti asemel alumiiniumrihvelplaadist osad tuuninud. Lisaks meeldib Janekile vanadest gaasiballoonidest aiagrille teha. Rain oli siiani kätt harjutanud sõprade summutite keevitamisel ja tehnika putitamisel.

Üks projekt lõpetatud, mõlgutab Rain juba järgmiste leiutiste mõtteid. Toorik on kodus garaaži seina ääres olemas, sellest saaks teha kolmerattalise, millel kaks ratast ees ja üks taga. Teise mõtte viskas Rainile ette aga üks sõber, kes pakkus talle välja ehitada suisa korraliku raami ja 1000-kuubikulise mootoriga bagi. ♦

Constructing of thatched roofs
and log houses in Europe

Palkmajade ja rookatuste ehitus Euroopas

www.rajaskatused.eu

- Katuste ja palkmajade ehitus ning renoveerimine
- Üldehitus- ja remonditööd
 - Omanikujärelevalve
- Ehitusalased konsultatsioonid

Ettevõttel on lepinguline ehitusjärelevalve

Tel +372 525 2907, hardi.rajaskatused@gmail.com

Aia 64-15, Kuressaare, Saare maakond

Teisaldatud palkhoones säilib mineviku hõng

Palkhoone teisaldamisel tuleb alati arvestada riskiga, sest vanad palgid võivad pakkuda meeldiva või hoopis nõrritava üllatuse. Ainult hea õnne peale välja minna ei tasu, ent samas, kui põhiteadmised olemas, pole vaja ka pettumust karta. Sest isegi siis, kui üsna suur osa materjalist tuleb välja vahetada, on võimalik säilitada ammuste meistrite käekiri ja ajastu hõng.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa, lisak Andreller

Põlvamaal Uibujärve külas Neitsijärve talus on lisaks elumajale kaks palkhoonet, ühel neist ripub silt „Loovusait“ ja teisel „Kohvikumaja“. Üle saja-aastased hooned mõlemad, ent algselt mujale ehitatud, mõni aasta tagasi lahti võetuna Neitsijärvele veetud ja seal uuesti kokku pandud.

Talu peremees, koolitaja Indrek Maripuu ehituse alal end ülemäära koduselt ei tunne. Nii koolitus- kui ka toitlustushooneks tahtis ta aga tingimata vana palkmaja. Püüdis enne ostutehingut end ise võimalikult palju teemaga kurssi viia, lugedes internetist soovitusi ja nõandeid. Otsing kinnisvaraportalidest

märksõnaga „äravedamiseks“ andis tulemust, esmalt jäi silma kunagine teraviljaait Mõniste kandis Läti piiri lähedal. „Sõitsime kohale, asjatundjat kaasa ei võtnud. Koputasime palke läbi, ronisime pööningule ja vaatasime sari-kaid,“ räägib Indrek. Hiljem selgus, et ait mitte ainult ei paistnud olevat heas seisukorras, vaid tööpoolest oligi: ka seda üles ehitanud mehed imestasid hiljem, et kust kohast nii heas korras palkhoone on leitud.

Aida lahtivõtmise juures Indrek ise ei olnud, aga selle kokkupanek läks tema sõnul väga lihtsalt. „Palke oli vaja välja vahetada ainult ühest otsaseinast. Mingil ajal oli ju see mood, et kui

sein hakkas käest ära minema, siis löödi see tõrvapapiga üle. Mis aga tegelikult lagunemist ainult kiirendas,“ sõnab ta. Kehvemas seisus otsaseinast suurt häda aga polnud, sest sellesse oli niikuinii plaan aknad teha.

Kohvikumaja otsingud algasid samamoodi sõnaga „äravedamiseks“. „See oli nüüd see koht, kus saad aru, et sul oli lihtsalt algaja õnn, või muutud rumalalt enesekindlaks,“ ütleb Indrek. „Mina mõtlesin, et ah, see oli ju nii lihtne! Aga teise majaga läks meil nirusti.“

Hoone meeldis Indrekule iseenesest väga. „Sel olid kihvitid postid ees ja see läks nii hästi kokku selle pildiga, mida me Neitsijärvele tahtsime,“ räägib ta. „Samamoodi läksime koputasime palke läbi, aga ei leidnud seda üles, mis pärast välja tuli. See hoone oli ikka oluliselt kehvemas seisukorras, kui me ostmise hetkel arvasime.“

Hoone oli elamuks ehitatud omal ajal hoopis Venemaal. Hämsa kõrtsi peremees oli sealt ära vedanud ühte kunagisse mõisakompleksi kuulunud tavatult pika palkaida. Ent kuna palkide äravedamiseks läks vaja nelja rekat, aga viimane jäi pooltühjaks, sai ka üks väiksem palkhoone ruumi täiteks kaasa võetud. Kui Indrek seda uudistama läks, oli see Võru külje all taas üles laotud.

„Mehed võtsid siis maja uuesti lahti, loopisid palgid meie hoovi peale laiali ja ütlesid, et homme jätkavad. Järgmine päev helistasid, et nad läksid Soome tööle,“ meenutab Indrek. Suve algul uusi ehitusmehi leida oli peaaegu võimatu. Indreku sõnul käis mõni isegi vaatamas, aga tööd ette võtta ei tahtnud keegi. „Üks mees soovitas, et mis me jändame, ta teeb meile uue! Rahalises mõttes oleks see võib-olla mõistlikum olnud, aga meie tahtsime vana,“ sõnab Indrek.

Lõpuks kogusid osaihingu Palkhoone mehed materjali kokku, vedasid selle oma angaari alla ja ehitasid maja vastu talve seal uuesti üles. „Peaaegu pooled palgid olid mädanenud ja tuli välja vahetada. Kui hoone koos, võeti see kolmandat korda lahti, veeti meie hoovi peale ja siis sai see juba väga kiiresti üles,“ meenutab Indrek.

Elarve läks tema sõnul muidugi totaalselt lõhki. „Eks see mingi aja ikka kripeldas ja venitas kogu protsessi pikemaks, aga valikut me ikkagi ei kahetse. Alternatiiv oleks olnud päris uus palkhoone tellida, aga see poleks meile sobinud – meil oli vana vaja! Ja hoolimata sellest, et mingis mõttes ehitatigi meile osaliselt vana materjali kasutades uus hoone, on see olemuslikult ikkagi vana, selle hõng on säilinud.“

Paar aastat on pererahvas kohvikumajas ise tegutsenud, ent eelolevaks suveks otsivad nad „homset ettevõtjat“: hakkajat noort, kes peab toitlustust oma kutsumuseks ja tahaks hakata Neitsijärvel oma kohvikut pidama.

Neile, kes mõlgutavad mõtteid vana palkmaja ostust ja teisaldamisest, on Indrekul üks ja üsna lihtne soovitus: maja vaatama minnes tasub kaasa võtta asjatundja, kes ideaalis hakkab seda hoonet ka lahti võtma ja kokku panema. „Tema tausta võiks ka natuke uurida: ega pole ohtu, et ta poole töö pealt Soome ära ei lähe,“ lisab Indrek naljaga pooleks.

Neitsijärve loovusaida peremees Indrek Maripuu ütleb, et kuigi kohvikumaja on mõnes mõttes uus hoone, mille ehitamisel on kasutatud osaliselt vana materjali, on selles siiski säilinud vana maja hõng.

Müüa Kesk-Eestis Ammuta külas korralik talukompleks kogupind 114 m². Eraldatud õuealal talumaja (palksein- te ja silikaatvoodriga) maakivist küün, ait, saun/garaaž ning kelder. Alustatud remonttöödega. Palkseinad puhasta- tud, vana viimistlus valdavalt eemal- datud. Uus elektrikilp, osaliselt uued elektrijuhtmed. Hea juurdepääsuga 0,5 ha kinnistu. Vesi elamus sees.

Hind: 32 600 €

Kairi Gansen, tel 529 8752
kairi.gansen@mail.ee

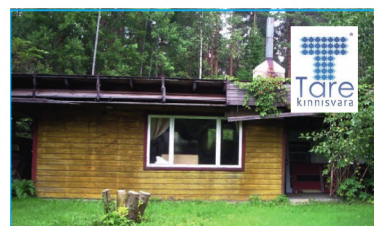

MÜÜA hooldatud suvilakrunt
Viraksaares, Paide vallas.

Üp 1065 m². Paidesse on 3 km.

Hind: 8 900 €

Tel 529 4787, Hele Kaasiku

MÜÜA suvila Türi äärelinnas,

Järvamaal. Üp 40 m², krunt

1435 m². Privaatne asukoht.

Krundil on aiamaja, puurkaev,

bassein, kasvuhoone. Türi kesk-

linnast ca 3 km. **Hind 13 700 €**

Tel 529 4787, Hele Kaasiku

MÜÜA palkmaja, Vahuküla küla,
Koeru vald, Järvamaa. Üp 82,4 m²,

3 tuba + köök, maakelder,

ahjuküte, puurkaev; krunt 9632 m².

Hind 13 000.

Tel 529 4787, Hele Kaasiku

MÜÜA renoveeritud talu Rampe külas, Tõlliste vallas, Valgamaal. Palkmaja, üp 84,7 m², kinnistu 10 080 m². Esik, köök, söögituba, kaks tuba ja elutuba. Kaev, korralik ahi, maakivist kelder. Piirneb ojaga. **Hind 29 000 €.** Tel 529 4294, Janek Moros (Varaleidja OÜ)

HEAD KLIENDID!

KUI SOOVITE MÜÜA OMA KINNISVARA OTEPÄÄL VÕI MUJAL LÖUNA-EESTIS, SIIS VÕTKE ÜHENDUST KUTSELISE MAAKLERIGA.
Kõik pakkumised oodatud!
Esimene konsultatsioon tasuta!

JANEK MOROS

info@varaleidja.ee

Tel 529 4294

Kogemused aastast 2004! Eesti Kinnisvaramaaklerite Koja liige

Akendeta aida kokkupanek on Imbre Jõgimari ütlust mööda sama lihtne nagu Lego klotsidest maja ehitada.

Windberg

Ahjud, kaminad, pliidad.

Windberg OÜ
Keila, Haapsalu mnt 31A
Tel 5 015 653

windberg@datanet.ee
www.windberg.ee

Järvamaal Koeru vallas Abaja külas on Otsa talu õuele kerkinud neli mujalt kohale veetud palkhoonet. Peremees Imbre Jõgimar tunnistab, et ega lõpuks suurt vajadust nagu polnudki, pigem oli tekkinud juba hasart.

Esimene oli turvaline ost: alla kümne aasta vana palksaun. Ühe kasuliku õppetunni andis aga seegi. „Mär-gistasin palgid veekindla markeriga. Mõtlesin, et pärast lihvini maha, aga see ei olnud enam nii lihtne: tint oli imbinud sügavale puidu sisse,“ nendib Imbre. Edaspidi kasutas ta plekitükke: lõi naelaga palgi külge kinni ja kirjutas markeriga sinna peale. „Tähtis on need kindlalt palgi külge lüüa, sest kui ära kukuvad, on jama,“ rõhu-tab ta. Palkide vahele pani Imbre rabast korjatud niisket sammalt.

Väikest sauna oli kokku panna üsna lihtne. Innus-tust saanuna hakkas Imbre otsima järgmist palkhoonet, nüüd juba vana ja suuremat. Otsa talu hooned on ümber õue ringiratast, aga üks neist oli nii lagunenenud, et tuli maha lammutada. Selle asemele oli teist vaja, panipai-gaks ja tööriistade hoiukohaks. „Leidsin 30 kilomeetri kauguselt suhteliselt odava vana aida, Soovis oli kuu-lutus. Pildid olid mittemidagiütlevad, hoone oli väljast-poolt laastudega üle löödud. Aga üks pilt oli ka seest ja sellelt nägin ära, et palgid on jumala heas korras,“ jutus-tab Imbre. Nii oligi: vihm ja lumi polnud palkidele ligi pääsenud ja nende seisukord oli laastude all ideaalne. „Ait oli ka maapinnast väga kõrgele tõstetud, peaaegu 70 cm kõrgusele, nii et isegi alumised palgid olid täiesti korras, mitte ühtegi ei pidanud välja vahetama,“ sõnab Imbre.

Koos abilisega võtsid nad aida palkhaaval lahti. „Algul eterniit maha, siis vana laastukatus. Siis sari-kad – need olid ka nii heas seisus, et kõik jätsime alles. Iga detail tuleb ainult väga täpselt ära märkida, sest oluline on, et kõik läheb samasse kohta tagasi,“ rõhutab Imbre. Akendeta aida kokkupanek oli tema ütlust mööda sama lihtne nagu Lego klotsidest maja ehitada. „Maha võtsime poolteist päeva, üles panime kaks. Vundamendi ehitamine võttis enne muidugi rohkem aega,“ märgib Imbre.

Kolmandaks oli loomadele lauta vaja. Sellel käis Imbre järel Lõuna-Eestis Läti piiri lähedal. „Soovist leidsin. Pilt oli ilus, aga siis hakkasime palke tõstma. Võtsime ühe, lagunes ära. Võtsime järgmise, lagunes ära. Pealt paistis okei, aga sisemus oli täiesti pude,“ meenutab ta. Hoone oli ka varem laudana kasutuses ja niiskus oli palgid läbi määndanud. Ka omanikule oli nii täbar seisukord üllatuseks, nii et töö käigus vähenes lauda hind olematuks.

Imbre ehitas lauda siiski Otsa talu õuel üles, umbes neljandik palkidest tuli uutega asendada. „Pluss mitmes kohas tükke ja proteese,“ lisab ta.

Neljas palkmaja jõudis Otsa talu maadele lihtsalt sellepärast, et see oli saada kodust vaid kilomeetri kau-gusel. Kohe leidis Imbre sellele mõttes ka otstarbe: sinna saab majutada külalisi.

MIS MURUKS?

www.toro.ee

Sinu muru röömuks!

**KINNISVARA
VAHENDUS JA HINDAMINE
PAIDES JA JÄRVAMAAL**

LEA KERMA
Hindaja / Maakler
☎ 512 4236
Lea.Kerma@arcovara.ee

SILJA JUURVALU
Maakler
☎ 523 2661
Silja.Juursalu@arcovara.ee

ARCO VARA

**Müüa Andu talu, Pedajamäe külas
Otepää vallas, Valgamaal.** Elamis-
pind 483 m². Tsentraalne vesi, saun,
WC, pesuruumid, kanalisatsioon.
Kaks maja: rehealune ja saunamaja
8 tuba + 5 tuba. Tiik, madalseiklus-
rada, võrkpalli- ja lõkkeplats.
Hind 129 000. Tel 503 2821,
Alvar Kasera (Reval Kinnisvara)

Otsa talu peremees Imbre Jõgimar
armastab puidu ja kivi kooslust.

Oma kogemuste põhjal soovib Imbre
huvilistel vana palkmaja ostu mitte peljata.
„Ainult vana laudaga ma ei soovits tege-
lema hakata. Esiteks on loomad alumised pal-
gid ära söönud ja teiseks on nende hingeõhust
ja toidust tulnud niiskus palki mädandanud,“
lausub ta. „Ettevaatlik tuleb olla ka sipelga-
pesaga: kui see on vastu palki, siis väljast
paistab kõik okei, näed ainult auke, aga seest
on sipelgad palgid ära söönud ja need tuleb
asendada.“

Kinnisvaraportalides müüdavaid vanu
palkmaju vaatab Imbre aeg-ajalt siiani. „Ma
olen mõelnud, et kellele meeldib palkma-
jas elada ja kes otsib endale elukohta, see
võiks näiteks osta Tallinna lähedale krundi
ja vedada sinna vana palkmaja peale: suure
hoone võid saada väga odavalt. Mahavõtmise,
äratoomise ja ülespanek maksavad ka midagi,
aga sa saad endale vanaaegse palkmaja ja
igatahes soodsamalt, kui laseksid uue teha,“
arutleb ta. „Palkhooneid on erineva suuruse ja
kujuga ja neist saab väga ägedaid asju teha,
pane ainult kujutlusvõime tööle! Teed näiteks
sauna, vead selle oma krundile jõe või tiigi
äärde – see on ju teistsaldatav, pane ükskõik
kuhu! Isegi elektrit pole vaja, ainult kangi,
akutrelli, saagi ja toorest jõudu!“

OÜ POTIPOISS

TEIE TULEOHUTU KODU HEAKS!

- ◆ korstnapühkija
- ◆ lõõrummistuste likvideerimine
- ◆ lõõride puhastamine kettpuhastiga
- ◆ lõõriuuringud kaamera ja suitsupadrunitega

tel 5807 2581 | info@potipoiss.ee
www.potipoiss.ee

KÜTTESÜSTEEMIDE EKSPERTHINNANG MAJA KASUTUSLOA SAAMISEKS

Maja kasutusloa saamiseks tuleb esitada taotlus kohalikule
omavalitsusele, kes paneb kokku komisjoni hoone ülevaa-
tuseks. Komisjoni kuulub alati ka üks Päästeameti esindaja,
kelle pädevuses on kütteseadmetega seotud dokumen-
tide kontrollimine. Päästeameti esindaja kontrollib ehitise
vastavust ehitusprojektile ja kehtestatud nõuetele tule-
ohutuse seisukohast. Kui küttesüsteemi kohta vajalikud
dokumendid puuduvad, siis veendumaks küttesüsteemi
ohutuses, aktsepteerib Päästeamet ka eksperthinnangu.

**OÜ Potipoissil on eksperthinnangu
andmiseks nõutav kompetents ja tahe olla
olukorra lahendamisel teie koostööpartner.**

 Margus Palolille kaheksa soovitud palkhoone teisaldamiseks:

Margus Palolill on puusepp ja palkehitud õpetaja. Tal on magistrikraad geoloogias, ent 15 aastat tagasi hakkas teda huvitama puutöö. Esialgu lõi ta laastukatused, siis hakkas käsitööpalkmaju ehitama ja hiljem vanu talumaju taastama. Alates 2013. aastast on ta oma tööd ja tegemised koondanud Metsaveere Meistrite töökotta, kus valmivad täispuidust mööbel, ukSED ja aknad ning kõik muu, mida puidust teha saab. Alates 2015. aastast kuulub Margus Eesti vabaõhumuuseumi ellu kutsutud pärandehituse nõustajate võrgustikku.

♦ **Enne vana hoone ostmist** mõtle ja uuri, mis oli selle hoone funktsioon minevikus. Näiteks kui ostad vana lauda lootusega taastada see elamiskõlblikuks majaks, pead arvestama sellega, et üldjuhul on lautade palkseinad seestpoolt pehkinud, ehkki väljastpoolt võivad need täiesti korralikud tunduda.

♦ **Jaluta mitu korda ümber hoone.** Enne kui hakkad hoonet teisaldamiseks ette valmistama, käi rahulikult mitu tiiru ümber hoone, vaata seda ning proovi probleemidest aru saada. Mõtle läbi tööde etapid, mis ja kuidas. Suhtumisega „ah, küll pärast vaatan“ võib juhtuda, et pärast ainult vaatad seda palgihunnikut ega oska midagi peale hakata.

♦ **Ettevalmistustööd.** Enne hoone lahtivõtmist on tarvilik teha mitmeid nn ettevalmistavaid tegevusi, nagu hoone ülesjoonistamine (vajadusel tee skitsid kõikide iseärasuste ja/või kahjustuskohtade kohta), pildistamine jms, mille puhul on samuti mõistlik hoiduda liigsest kiirustamisest. Siin tuleks lähtuda reeglist „pigem rohkem kui vähem“. Võime ju mõelda, eriti väikeste hoonete puhul, et küll ma suudan meelde jätta ja meenutada, kui vaja. Tegelik elu aga

| Soodapritsitööd |

Soodapuhastust kasutatakse mustuse, värvi ja muude kattekihtide eemaldamiseks, kahjustamata seejuures puhastatavat pinda. Puhastusainena kasutatakse söögisoodat (*sodium bicarbonate*).

Paekivi puhastus enne ja pärast

Metallpinna puhastamine pulbervärvist enne ja pärast

Vana palk enne ja pärast

Grillimaja puhastamine

Maakivi puhastamine

SOODAPUHAUSTUS ON ASENDAMATU:

- puidu ja palkmajade (uute ja vanade) puhastamisel
- värvi eemaldamiseks erinevatelt pindadelt
- maakivi, paekivi, tellisseinte ja muude kivifassaadide puhastamisel
- autode ja muu tehnika restaureerimisel ja puhastamisel
- laevade kaatrite ja paatide puhastamisel
- skulptuuride, ausammaste ja hauakivide puhastamisel
- tulekahju tagajärgede likvideerimisel (eemaldab ka ebameeldiva lõhna)
- grafiti eemaldamisel
- toiduainetööstuse mehhanismide ja seadmete puhastamisel
- tänavakivide ja sillutiste puhastamisel

Fassaadi puhastus enne ja pärast

SodaBlastBaltic OÜ

tel 5886 1988, 502 0311
info@sbb.ee www.sbb.ee

näitab, et fotode ja joonistuste järgi on lihtsam ja kiirem olnud taastada. Võib tunduda, et see on mõttetu töö ja ajakulu, aga enamasti see siiski õigustab ennast.

♦ **Seinte markeerimine.** Siin ei saa pakkuda ühtset malli või lahendust, oluline on aga see, et markeeringu järgi peab olema võimalik hoone uuesti püstitada. Kui hoone lahtivõtja saab oma süsteemist aru ja oskab seda kasutada, siis on kõik hästi. Mina kasutan märgistamisel tähtede ja numbrite kombinatsioone: hoone esisein on A ja vastvalt on esimese rea palk A1, teine palk A2 jne. Kellaosuti suunas liikudes on järgmine sein B-sein, mille esimene palk on B1 jne. Kui on kahelt poolt tahutud või ümarad palgid, siis on oht, et palgi suund (ehk palgi otste asukoht) võib sassi minna, selle vältimiseks saab kasutada näiteks indekseid. Ehk kui A-seinas on uks, siis esimese palgi üks ots on A1 ja järgmine ots on A1³ – hoolimata sellest, et alumist palki ei katkestata, lähtub indekseid numeratsioon sellest, nagu oleks katkestus tehtud. Järgmise palgi numeratsioon algab A2, ukse kõrval olev ots on A2¹. Teiselt poolt ust jätkuva palgi numbrid lähevad edasi sama loogika järgi: ukse kõrval olev ots A2² ja viimane ots A2³. Markeerimisel võib kasutada kartongist lipikuid, mis klammerdatakse palgi otste või külje peale ning millele kirjutatakse veekindla markeriga numeratsioon. Samas, kui on teada, et peale lahtivõtmist võib minna hulga aega, enne kui hoonet uuesti üles hakatakse laduma, siis on mõistlik kartongi asemel kasutada midagi ilmastikukindlamat (nt plastkanistritest lõigatud lipikud). Samuti võib markeerida otse tappide sisse puidu peale, sealt ei pea seda maha lihvida ning tapi sees ei jää see hiljem näha. Vanasti peiteldati markeeringud palgi küljele, mis on kohati päris põnev lisaefekt.

♦ **Hoone mõõdistamine.** Kui hoone on nummerdatud ja üles pildistatud-joonistatud, siis on enne selle lahtivõtmist mõistlik hoone seintele (ja ka joonistele) kanda võimalikult palju informatsiooni mõõtude, kõrguste, loodisoleku või mitteoleku kohta. Jällegi – mida rohkem, seda lihtsam on hiljem palgivahetusi läbi viia ja hoonet püstitada. Näiteks kui on näha, et neljanda rea palk tuleb välja vahetada, siis on lihtsam kohe viienda rea palgile märkida kõrgusjoon, mille järgi saab hiljem palgi paika asetada täpselt samasse asendisse, kui see oli enne. Kui hoone ei ole loodis (mis vanade hoonetega kipub enamasti olema), siis joonistada loodijoone asemel palgi otste peale nn referentsjooned, mille kaudu saab hiljem palke õigesse asendisse asetada.

♦ **Hoone lahtivõtmine.** Siin tuleb toimetada tasa ja targu, sest palgid võivad olla tappidesse ja salapulkade otsa kõvasti kinni vajunud ning arutu kangutamisega võib neid kõvasti kahjustada. Vajadusel tuleb kinnihoidvad salapulgad läbi saagida (nt tiiger- või käsisaega), kuid üldjuhul pole salapulkasid vaja eemaldada, mõistlik on need jätta palkide külge. Palke tasub lahti võtta kahekesi, siis saab palgi otse üles tõsta ja kinnikiilumise võimalus on väiksem. Enne esimese ringi (lahtivõtmisel

alumise palgirea) lahtivõtmist tuleb märkida diagonaalid, sest vanad hooned ei pruugi olla täisnurksed ja diagonaalmõõtude olemasolu hõlbustab hoone taastamist.

♦ **Palkide ladustamine ja transport.** Siin peab jälgima, et pike-maegsel ladustamisel ei jääks palgid ilmastiku meelevalda ja et nad oleksid võimalikult hästi vahelippidega toetatud – vastasel korral võivad ka vanad palgid kõveraks tõmbuda ega pruugi enam väga täpselt kokku istuda. Transportimisel peab jälgima, et koor-masse ei paigutataks palke nii, et mõni hapram võiks teekonnal puruneda.

♦ **Uuesti püstitamine.** Kui hoone on korralikult lahti võetud ja uus vundament/kivid hästi paigaldatud, siis on väiksemate hoonete (saun, ait) uuesti püstitamine poole päeva töö. Esimese palgirea kohale asetamisel tuleb kontrollida diagonaalmõõte ja kui need klapiavad, siis edasine on juba numeratsiooni ja jooniste jälgimine. Alumise palgirea ja sokli või kivide vahele tuleb kindlasti paigaldada hüdroisolatsioonimaterjal (kasetoht, SBS-materjal). Esimese palgirea alumine külg tuleks töödelda tõrvaga, et minimeerida niiskuskahjustusi. Kindlasti on mõistlik asendada vana soojusmaterjal uuega (turbasammal või linavilt). Olemasolevad salapulgad saab alles jätta ja tegelikult on need isegi kasuks, sest siis sobituvad palgid omavahel nii, nagu on kunagi olnud. ♦

KÄSITÖÖNA VALMISTATUD

PALKHOONED

LASTE
MÄNGUMAJAD

VANADE
PALKHOONETE
RENOVEERIMINE

KÜLAKIIGED

KAEVUMAJAKESED

PALGIST AIAMOOBEL.

PUPSI AZ OÜ

tel: 51 67 406

e-mail: pupsiaz@hotmail.ee

www.hot.ee/pupsiaz/

KEVADISEST MULTŠIMISEST

Kevadel, mil loodus tärkab on viimane aeg alustada aiatööde planeerimisega. Vana multši vahetamiseks ning uute peenarte tegemiseks ei ole paremat aega.

Kindlasti tuleks ära oodata moment, kui maa pealmine kiht on juba sulanud. Liiga varakevadine multšimine võib taimedele kahjulikult mõjuda, kuna virguvad pungad ei saa külmunud pinnasest vett kätte. Peenrad, mis on juba varasemalt multšitud hoiavad taimi kevade öökülmade eest kaitstuna, võimaldades neil arenema hakata neile sobivate temperatuuride saabumisel.

Kui on soov sulamisprotsessi kiirendada võib multšimata peenrale lisada õhukese väetisekihi, mis sulatab kiiresti jääd ning soojendab maad. Soovituslik on ka juba multšitud peenart koore alt kobestada, mis samuti võimaldab pinnasel kiiremini sulada ning annab ka peenrale kevadisema ilme.

Soovitatav on varasemalt kaetud multšipeenartelt vahetada pealmine kiht 2-3 cm ulatuses. See aitab erinevate taimekahjurite ja -haiguste levikut ennetada. Enamus taimekahjureid talvituvad just pinnase pealmises kihis, mistõttu on võimalik eelmise aasta kahjuritest pealmise multšikihi asendamise käigus vabaneda. Enne iga-aastast multšikihi uuendamist, tuleks eelmise aasta pealmine kiht eemaldada. Kindlasti on see ka sobilik moment maa väetamiseks, et väetised jõuaksid paremini mullakihti. Peab ka silmas pidama, et puukoore kasutamine esimestel aastatel võib tekitada taimedel lämmastikuvaegust, mis tekib kuna lämmastikuvaene puukoor tõmbab endasse mullast toitained. Selle ennetamiseks on soovituslik taimi

väetada ning selleks pole paremat aega kui kevad, mil nagoonii on soovituslik pealmine multšikiht eemaldada ning vahetada. Pikas perspektiivis tasub meeles pidada, et multšikiht väheneb iga-aastaga. Lagunemise käigus moodustub mulla pinnale kobe huumusekiht, kust taim omakorda saab kergelt omastatavaid lämmastikuühendeid. Tänu sellele ei ole mõne aasta vanust multšipeenart tihti vaja väetada. Tuleb ka meeles pidada ei peenema fraktsiooniga multš laguneb kiiremini. Positiivne selle juures on kiirem lagunemine ning huumuse hulga suurenemine mullas. Kevadel tuleb sellisele peenrale kindlasti uut multši lisada, et kihi paksus jääks soovitava 5–8 cm piiresse, mis suvel kaitseb taimejuuri liigse UV kiirguse eest ning hoiab pinnase jahedamana. Jahedamast pinnasest aurustub vähem vett ning lõppkokkuvõttes peab vähem kastma.

Uue peenra loomisel on soovituslik kasutada orgaanilist multši kuna see vähendab umbrohu kasvu ja herbitsiididele vajaminevat kulu, nii satub vähem mürke pinna- ja põhjavette. Uue peenra pinnase ettevalmistamisel tulevad umbrohu seemned pealmisesse kihti, kus multšikiht takistab nende kasvamist valguse puudumise tõttu. Kindlasti tuleks eemaldada kõik juba kasvavad mitte-sobivad taimed enne multšikihi asetamist peenrale. Meeles tuleks ka pidada, et multšikihti ei tohi panna otse taimejuurtele, vaid soovituslik on taime varre ümber jätta ruumi vastavalt taime kasvule. Pikas perspektiivis jääb ära mulla iga aastane pealmise kihi segamine ja tallamine, mis tagab mulla parema õhu- ja veerežiimi. Samuti hoiab orgaaniline multš mulla happelisuse stabiilsena.

Ka kasvuhoones soovitatakse kasutada multši, kuna see vähendab auramist, läbi mille väheneb ka veekulu. Lisaks hoiab multš stabiilsemat keskkonda ja vähendab tomatimädanikku tekke ohtu. Stabiilsem veerežiim võimaldab tomatidel paremini kasvada ning väldib nende lõhkiminekut kasvamisel.

**Kevad on käes,
viimane aeg hakata aiatööd planeerima.**

Uues suurpalli pakendis 4m³ multši!
Mugav ja soodne!

Lisainfo ja tellimine
www.mults.ee

**BALTIC
Bark**

Põgenikud meie looduses ehk keda tasuks valvata

Mujalt sisse toodud taimed peavad kohanema uue keskkonna ja teiste liikidega. Ligi 10% immigrantidest naturaliseerub ja neist omakorda 10% muutub invasiivseks. Invasiivne võõrliik võib ohustada ökosüsteeme, elupaiku või teisi liike, tekitades majanduslikku või keskkonnakahju. Päriliste taimede metsistumist saab aga ära hoida.

Tekst ja fotod Eneli Käger

Maailma looduskaitse liit soovib võõrliikideks pidada ainult selliseid liike, mis esinevad väljaspool oma looduslikku levilat ehk seal, kuhu nad ei ole suutnud ilma inimese otsese tahtliku või tahtmatu abita levida. Eestis on võõrliigiks arvestamise ajaline piir kokkuleppeliselt 18. sajandi keskpaik, sest varasemad saabujad on enamasti nii-võrd naturaliseerunud, et nende vastu pole võimalik enam midagi ette võtta. Ka on looduslikud kooslused nendega juba teatud määral kohanenud. Seega on meie koduaedades pea kõik taimed võõrliigid.

Sissetoodud taimed peavad esmalt kohanema uue keskkonna ja teiste liikidega. Õnneks kehtib reegel, et ligikaudu 10% immigrantidest naturaliseerub ja neist omakorda 10% muutub invasiivseks. Invasiivne võõrliik on aga selline võõrliik, mis võib ohustada ökosüsteeme, elupaiku või teisi

liike, tekitades majanduslikku või keskkonnakahju. Kindlasti ei juhtu see kohe, vaid sõltub mitmest asjaolust, alates kasutusest, kliimamuutusest jne. Nii on näiteks põldude sööti ja rohumaade majandamata jätmise soodustanud hiid- ja Sosnovski karuputke, hulgalehise lupiini ja ida-kitseherne levikut.

Arvestades viimase 15–20 aasta jooksul meie aedadesse jõudnud uusi liike, võib ennustada probleemi teravnemist aastakümnete pärast. Naturaliseeruvaid võõrliikidest on eriti ohtlikud eelkõige puud ja põõsad, aga ka suurekasvulised rohttaimed. Lisaks oskavad uute liikidega kaasa tulla ka manulised – uued haigused ja kahjurid –, kes kohale jõudes leiavad endale uued toidutaimed või peremehed. Lisaks sellele veel oht, et võõrliigid hübriidiseeruvad pärismaise sugulasliigiga, muutes nii pärismaise liigi genofondi.

Väikeseõieline lemmmalts.

Paraku ei aita siin ka müürid, sest oletatakse, et Tartu botaanikaaiast on jalga lasknud näiteks väikeseõieline lemmmalts, siberi kurereha, ilmselt ka lõhnava kummel.

Huvitav, et nii esimese kui ka viimasega seovad mind lapsepõlvemälestused: plöksuga laiali lendavad väikeseõielise lemmmaltsa seemnekuprad ja lõhnava kummeli lõhn jalgrajal. Nüüdisajal, kui dekoratiivtaimede seemneid ja istikuid saab tellida interneti teel, on võimalik kätte saada mis tahes huvitavaid liike. Vabadus tellida siniseid maasikaid ja vikerkaarvärvilisi roose ei taga muidugi, et me neid saame. Ebaõnnestunud külv tundmatute taimedega rändab aga kompostihunnikusse.

Kompostimise käigus jäävad tugevamad ellu ja seda nii haiguste, kahjurite kui ka seemnete ja juurdumisvõimeliste varre- ja risoomitükkide puhul. Nii pole ime, kui kompostmulda kasutades ilmuvad maasikapeenraste tomatid või füüsal lämmatab suvelilleamplis petuuniad. Komposti lagunemist saab kiirendada, puistates peale ja vahele veidi valmis kompostmulda või lupja. Samas tuleb tunnistada, et oma köögiviljamaale sai aastaid tagasi kõige väärtuslikumaks peetava orgaanilise väetise sõnnikuga toodud ka tülikas umbrohi võõrkakar.

Tundub, et taimede sissetoomist pole võimalik tänapäevases piirideta maailmas kuigivõrd kontrollida, sest kui suuremate

koguste puhul võib loota veel mingile regulatsioonile, siis postipakkides või reisijate pagasis ja taskutes võib sisse tuua igasuguseid uusi liike. Paraku tuleb tunnistada, et alati võidab tugevam, kohastumisvõimelisem ning leplikum kasvukoha suhtes, suur seemnete hulk ja juurevõrsud on kindlasti levimise eelduseks. Katse tõkestada võõrliikide sissetoomist kipub minema aga vastuollu kaubanduslepetega. See on lahtine ja keeruline küsimus, millele ei leia kindlat vastust ka kohtupraktikast. Rääkimata siis erimeelsustest MTÜ-de ja seltside vahel, kus üks arvab, et tuua võib kõike, sest liigiline mitmekesisus on tore, ja teine leiab, et eelistada võiks siiski meie aedadesse sobivamaid taimi. Nii juhtubki, et vastutus lükatakse lõpptarbijale, rõhudes tema teadlikkusele ning südame-tunnistusele.

Välismaalt toodud istikute ja seemnete puhul tuleks taimi vähemalt kahe aasta jooksul nn karantiinis hoida. Seda nõuet pole Eestis küll seadusega sätestatud, kuid see annab pisutki ülevaadet, kui agressiivselt taim levib ja kui hõlbus või keeruline on tema levikut piirata. Kindlasti on see oluline eelkõige sissetoojale endale: et vältida oma maavalduses taimede ja võimalike haigustekitajate, haiguste ja umbrohtude soovimatut invasiooni. Paraku juhtub väga tihti, et nii mõnigi puukool pakub tulbipuid allee- ja hekitaimeks ning haljastuse projektiteerijad haaravad ette käepärase postimüügikataloogi ja kujundavad meie haljasalasid uute liikide ja sortidega, teadmata, kas need siin üldse hakkama saavad.

Ikka ja jälle juhtub, et esmapilgul väga efektne taim võib kontrolli alt väljuda. Invasiivsete liikide müüki pole võimalik keelata ja me võime vaid loota, et juurde pannakse hoiatav ja selgitav tekst: tegemist on invasiiviga, selle loodusesse pääsmine võib kaasa tuua raskesti kõrvaldatavaid tagajärgi. Samuti tuleks anda juhiseid, kuidas saab seda liiki vajadusel kõige tõhusamalt tõrjuda.

KEKKILÄ Kuivkäimla 50 l

50-liitrine Kuivkäimla on nägus, tõhus ja ka väiksema ruumi jaoks sobiva suurusega.

Lihtsalt kasutatav kuivkäimla sobib mitmesugustesse oludesse. Selle saab paigaldada nii väliskäimlasse kui ka sooja siseruumi. See on praktiline matkal või paadis või mujal, kus on vaja käimlat kasutada või pakkuda selleks lisavõimalusi.

Kuivkäimla paigaldatakse otse põrandale ning seda on tänu patenteeritud mehhanismile lihtne tühjendada ja puhtana hoida. Tootel on olemas koht tuulutustoru jaoks, mis tuleb hankida eraldi. Kuivkäimla kasutamiseks ei ole vaja elektrit ega vett ning jäätmete kodunemine kompostiks algab kohe, juba enne mahuti tühjendamist.

www.kekkila.ee

Lapates oma nüüdseks juba üle kolmekümne aasta vanu-seid koolimaterjale, leiab sealt soovitusi kasutada dekoratiivsel eesmärgil rohkem ka koduaedades ja haljasaladel Sosnovski karuputke (*H. sosnowskyi*), hiid-karuputke (*Heracleum mantegazzianum*), kanada kuldvitsa (*Solidago canadensis*) ja vooljat pargitatart (praegu kirburohu nime all) (*Reynoutria japonica* (sün. *Fallopia japonica*, *Polygonum cuspidatum*)). Huvitav, et ma ei leidnud oma konspektidest verevat lemmalmsa (*Impatiens glandulifera*), mis levib minu praeguses elukohas lisaks koduaedadele nii metsas kui ka teede ääres. Samas leiab taimevalikust sinisteks värvilaidudeks nii hulgalehise lupiini (*Lupinus polyphyllus*) kui ka ida-kitseherne ehk galeega (*Galega orientalis*).

Paraku ongi nii, et nimekirjad muutuvad pidevalt ja kui mõni liik kipub liigselt pead tõstma, lisatakse see nn musta nimekirja (näiteks kavatsetakse kanda nimistusse hulga-lehine lupiin). Aga sealt võib liike ka kustutada, kui uute andmete valguses selgub, et need ei suuda Eestis kanda kinnitada ega osutu invasiivseks. Seaduse järgi on keskkonnaametil kohustus korraldada loodusesse sattunud võõrliigi isendite tõrjet. Senini on taimemaailmas järjekindlalt tõrjutud vaid Sosnovski karuputke, kuid tundub, et on vaid aja küsimus, millal sinna lisandub uusi liike.

Puittaimedest tunnevad end siinses looduses paiguti üsna koduselt näiteks tähk-toompihlakas, kurdlehine kibuvits, punane leeder, läikiv tuhkpuu, palsamipappel jt. Usun, et nii mõnelegi tuli ootamatusena see, et ERM-i haljastuses kasutatud kurdlehine kibuvits (*Rosa rugosa*), kes meie randades laiutab, on agressiivne sissetungija. Sama on ka läikiv hõbepuu (*Elaeagnus commutata*) – ilusate hõbedaste lehtedega põõsas, mis on Eestis ilutaimena tuntud juba rohkem kui 125 aastat. Olles mullastiku suhtes vähenõudlik ja andes juurevõsu, on ta hajusalt metsistunud kõikjal Eestis, eriti aga parkide ja talukohtade läheduses. Samamoodi võib hariliku sireli (*Syringa vulgaris*), hariliku lumimarja (*Symphoricarpos albus*) ja ka hariliku pihlenela järgi (*Sorbaria sorbifolia*) eksimatult üles leida vanad mõisa- ja talukohad.

Aiakultuuridest on loodusesse jõudnud näiteks süstlehtine aster (*Aster lanceolatus*) ja pajuaster (*Aster × salignus*), harilik seebilill (*Saponaria officinalis*). Kui seebilille võib leida üle Eesti, siis süstlehist astrit Raplamaal tee ääres suurte laikudena märgates pidin peaaegu nende juurde kraavi sõitma. See tõestab omamoodi, et võõrliigid on looduses ohtlikud.

Samas puudutab meid palju isiklikumalt, kui taimed võimutsevad koduaias ja -murus, mitte aia taga. Nii on suuremad kurjategijad tihti hoopis helesinise õiega niitjas mailane (*Veronica filiformis*), mururoosiks kutsutav harilik kirikakar (*Bellis perennis*) või aed-jänesekapsa punaseleheline teisend (*Oxalis var. Atropurpurea*). Tundub, et need värvilise lehestikuga tegelased hakkavad paremini silma ja nii märkame, kui punase lehega akakapsas ja teeleht on seal, kus nad olema ei peaks, ning kollaste lehtedega roomav metsvits on vaikselt põõsaste alt välja roomanud ... Ise oleme nad aeda toonud ja nüüd tuleks neid ka taltsutada.

Verev lemmalms – ilus ja ohtlik.

ASTELLARIA AIAREISID 2017

12.-17. mai PÕHJA-ITAALIA AIAD Hind 540 € + lennud 24. mai ja 26. mai Chelsea Flower Show nädalal INGLISE AIAD Ühepäevased väljasõidud aedadesse alates Londonist Transport Inglismaal 65 €/päev, lisanduvad aedade pääsmed 29. juuni-2. juuli IGA 2017 RAHVUSVAHELINE AIANDUSMESS BERLIINIS Hind 525 €	17.-20. juuli AIAREIS SOOME JYVÄSKYLÄ PIIRKONNA ERAAIAD JA PUUKOOLID Hind 395 € 6. august MULGIMAA AIAD Hind 66 € 13.-18. august IIRIMAA SÜDASUVIDE AIAD Hind 550 € + lennud 15.-18. september HOLLAND, UTRECHT PARGID sh VLINDERHOF MAXIMAPARK Hind 520 €
--	---

ASTELLARIA
REISIBÜROO

Registreerimine Astellaria reisibüroo veebilehel www.astellaria.ee
 E-post info@astellaria.ee
 Tel 653 9305, mob 502 7955

Õnnestumise rõõm Kekkilä erimuldadega LOO KASVUKS PARIMAD EELDUSED

Kuidas olla aiatööl edukas kevadest sügiseni? Kõik algab mullast, sest kõige olulisem on luua kasvuks parim võimalik alus. Kõige paremini õnnestub see, kui valida muld kasutuskoha vajaduste järgi.

Kevadine aia ettevalmistamine

uueks kasvuperioodiks ei ole kunagi olnud nii kerge, taimede ümbrust on lihtne värskendada, laotades uue kattemulla talvistele jälgedele.

Erimuld aia katmiseks ja hooldamiseks on tume ja toitainerikas värske muld, mille suur lämmastikusisaldus käivitab kevadise kasvu ning mullas sisalduv kaalium on abiks õitsemisel. Mullale lisatud looduslik huumus parandab juurdumist ja võrumist.

Mikroorganismid lagundavad lehed ja varred huumuseks, mis võimaldab taimedel saada pinnasest rohkem toitaineid. Kasv käivitub mühinal ja kevadine värske rohelus tuleb tumeda mullapinna alt esile kiiremini, kui oskate arvata. Hoiab ära ka umbrohu tekke. Kekkilä Aia Kattemulda kasutatakse terve hooaja vältel aia hooldamisel.

Erimuld
Aia Katteks 40 l

Puude ja põõsaste istutamiseks

on hea teha pisut ettevalmistusi. Valides õige mulda, saab taim kasvuks parima võimaliku aluse.

Erimuld puude ja põõsaste istutamiseks loob noorele taimele ideaalsed tingimused, et laiendada juurestikku ja end tugevalt pinnasesse kinnitada. Pressitud turbatükke, mis hoiavad hästi niiskust ka kõige kuivemal perioodil ning karedat mineraalmaterjali sisaldav muld on struktuurilt õhurikas ja vastupidav. Mullas sisalduv looduslik huumus parandab taime võimet toitaineid omastada ja soodustab seega ka juurdumist. Hästi arenenud juurestik aitab kiiremini kasvata ära ja võrseid.

Erimuld
Puude ja Põõsaste
Istutamiseks 40 l

Püükutele ja roosidele

valitakse aias ikka parimad kohad, sest kõik soovivad nautida nende õieil. Püükute ja rooside erimuld vastab toitainerikast pinnast eelistavate mitmeaastaste taimede vajadustele: struktuur on vastupidav ja õhurikas, savine liiv parandab vee ja toainete püsivust mullas.

Erimullale on lisatud piisavas koguses lupja ja väetisi. Mullas sisalduv huumus parandab taimede juurdumist ja suurendab nende vastupidavust talvel.

Erimuld Püükutele
ja Roosidele 40 l

Suvelilledele on loodud spetsiaalne, nende professionaalse kasvatamise põhitõdesid arvestav erimuld.

Suvelillede puhul soovitakse, et lilled kasvaks kiiresti täieliku õitsemiseni. Kõige lihtsam on õnnestuda, kui valite rõdukastidesse, pottidesse ja amplitesse õige mulda.

Suvelillede erimuld on kerge ja õhurikas, mis annab taimede juurtele nii hädasti vajalikku hapnikku.

Kastmise ja vee omastamise lihtsustamiseks on mullale lisatud kastmiskristalle.

Erimulla pikatoimelise väetise toitaineid tagavad tõhusa kasvu kogu suve jooksul, lisaks tuleb anda tavapäraselt kasutatavaid väetisi. Mullale on lisatud huumust, mis aitab tugevdada taimede juuri. Tänu sellele kasvavad suvelilled tihedaks ja õitsevad rikkalikult.

Laske kaunitel suvelilledel olla oma tulevase suve rõõmuallikas!

Erimuld
Suvelilledele 40 l

Okaspuudele ja rododendronitele

sobib happelist mulda eelistavatele taimedele mõeldud kvaliteetne erimuld. See on loodud rododendronite, põõsasmustikate, okaspuude ja hortensiate istutamiseks.

Okaspuudele ja rododendronitele mõeldud erimuld sisaldab tumedat turvast ja komposteeritud puukoort. Muld on sobivalt väetatud, kuid seda on lubjatud vähe, et tagada happelisi muldi armastavate taimede vajadused. Mullale on lisatud mikroelemente, mis kirkastavad igihaljaste taimede lehtede värvitooni. Looduslik huumus aitab kaasa taimede juurdumisele ja parandab nende talvitumist.

Erimuld
Okaspuudele ja
Rododendronitele 40 l

Kekkilä uued Erimullad on loodud aia erinevate taimerühmade vajadusi arvestades. Kõik viis Erimulda sisaldavad lisaks kvaliteetsete Kekkilä mulla komponentidele nagu liiv, savi, spetsiaalväetised ning erinevad vajalikud mikroelemendid ka:

Huumuspreparaati, mille suhtes on professionaalses taimekasvatuses leitud, et neil on oluline kasvu parandav mõju. Sellised ühendid on looduslikud juurdumise ja juurestiku kasvu hoogustajad;

Multicote väetist, mis on pikatoimeline väetis ja tagab taimede muretu kasvu terve hooaja vältel ning esimesel nelja kuu jooksul lisaväetamist taimed ei vaja;

Turbanugeteid, mis on kokku pressitud turba tükid ning nad tagavad mulla stabiilse niiskuse ka kõige kuivemal perioodil.

Hiid-karuputk Riia botaanikaaias.

Rohttaimedest on viimastel aastatel liigse laiutamisega probleeme tekitanud ka harilik katkujuur, mida ilusate roosade õite tõttu igal kevadel loodusest koduaedadesse tuuakse. Kui pärast õitsemist hakkavad taimel aga suured lehed kasvama, siis taim enam ei meeldi ning see visatakse aia taha.

Ma ei tahaks olla küll kuri näpuga vibutaja, kuid päris paljude taimede metsistumist saab ära hoida. Tuleb vaid lõigata vahetult pärast õitsemist ära nende õied, et seemned ei saaks valmida, ning need hävitada. Kindlasti ei tohi kogutud seemneid viia kompostihunnikusse ega prügipaikadesse, sest rohelised seemned võivad järelvalmides anda aluse uuele kolooniale. Juure abil paljunevaid taimi ei tohiks mitte mingil juhul lihtsalt aia taha istutada või kompostihunnikusse visata, vaid need tuleks pigem põletada või piisava koguse keeva veega üle valada.

Looduslikku tasakaalu ohustavad taimed on: hiid-karuputk (*Heracleum mantegazzianum*), Sosnovski karuputk (*Heracleum sosnowskyi*), roomav akroptilon (*Acroptilon repens*), perekond ambrosia kõik liigid (*Ambrosia spp.*), ameerika ruse (*Bidens frondosa*), verev lemmmalts (*Impatiens glandulifera*), kanada kuldvits (*Solidago canadensis*), sügis-kuldvits (*Solidago gigantea*), vooljas pargitatar (vooljas kirburohi) (*Reynoutria japonica* (sün. *Fallopia japonica*, *Polygonum cuspidatum*)), sahhalini pargitatar (sahhalini kirburohi) (*Reynoutria sachalinensis* (sün. *Fallopia sachalinensis*, *Polygonum sachalinense*)), voolja ja sahhalini pargitatra hübriid (*Reynoutria × bohemica*), tihe jõgikat (*Egeria densa*), väike vesikat (*Elodea nuttallii*).

Nende liikide isendeid ei tohi sisse tuua ka tehistingimustes kasvatamiseks, välja arvatud teaduslikult põhjendatud juhtudel keskkonnaameti loa alusel.

Nimekirja neist looduslikku tasakaalu ohustavatest võõrliikidest, keda Eestisse elusalt tuua ei tohi, kehtestab keskkonnaminister oma määrusega. Nimekirja on kantud 13 taimeliiki ja -hübriidi, 11 liiki imetajaid, üks lind, 11 liiki kalu (peamiselt akvaariumikalad), kolm liiki vähke ja neli liiki muid selgrootuid.

Punase lehega teeleht.

Punase lehega aed-jänese kapsa vallutused.

Kummelimuru.

Võõrliikidest annab parema ülevaate must raamat

Niinimetatud musta raamatusse kantakse sisse toodud liigid, nii invasiivid kui ka võimalikud ökosüsteeme ohustavad võõrliigid, kes esialgu näivad täiesti ohututena. Taimede musta raamatu (Kull jt, 2001) liigid on jaotatud üheksasse kategooriasse.

0 Täiesti kodunenud, meil looduses tavalised naturaliseerunud liigid, kellega võidelda on ilmselt lootusetu. Mustas raamatus on nad kirjas pigem selleks, et tuletada meelde nende päritolu. Siia kuuluvad näiteks tähk-toompihlakas, lõhnav kummel, kanada vesikatkh ja punane leeder.

1 Eriti ohtlikud naturaliseerujad, kelle levila on viimastel aastakümnetel oluliselt laienenud. Tuntuim neist on Sosnovski karuputk, vähem tuntud noollehine salat, hulgalehine lupiin, palsamipappel.

2 Potentsiaalselt ohtlikud naturaliseerujad, kelle (naturaliseerunud) leiu-kohti teame praegu veel vähe. Sellesse rühma kuuluvad näiteks magus kirsipuu, harilik sigur, ida-kitsehernes, keda on leitud eeskätt prahipaikadel ja teistel tugeva inimõjuga aladel, kuid looduslikesse kooslustesse pole nad eriti veel jõudnud.

3 Ohtlikud ja visalt püsivad liigid, kelle (kaug)levi on aeglane. Enamasti paljunevad vegetatiivselt, harva seemneliselt (generatiivset paljunemist võib takistada ebasobiv ilmastik, tõusmete hukkumine, seemnete kehv levimisviis vms.). Siia kuuluvad näiteks aed-mädarõigas, läikiv hõbepuu, harilik katkujuur. Nad kasvatavad sageli ulatusliku vegetatiivse klooni, ent uutesse kohtadesse jõuavad harva.

4 Enamasti kodunenud tulnukad, (pool)looduslikele kooslustele peaaegu ohutud. Nad on seni naturaliseerunud vähestes leiukohtades, kui üldse, kuid võivad ohustada (pool)kultuurkooslusi viljelusmaal või haljasaladel. Näiteks karvane võõrkakar, karvane unilook, kuningakepi liigid.

5 Enamasti püsivalt kultuurist metsistujad, (pool)looduslikele kooslustele ilmselt väheohtlikud (seni naturaliseerunud vähestes leiukohtades, kui üldse). Naturaliseerumishuhud võivad olla vaieldavad, sest taime algset päritolu – kas ta on kohapeal seemnest arenenud või kasvukohta istutatud – pole kuigi lihtne kindlaks teha. Selliste liikide hulka kuuluvad näiteks saarvaher, teekummel ja punane karutubakas, kes püsivad algse kultiveerimiskoha läheduses, levivad ka prahipaikadel ja jäätmaadel, ent looduslikest kooslustest pole neid seni kuigi palju leitud.

6 Juhuslikud tulnukad või juhuslikud metsistujad. Kõige suurem rühm, kuhu kuulub enamik kultiveeritavaid taimi, keda siis aeg-ajalt leitakse metsistununa aedade ümbruses või prahipaikadel. Näiteks harilik sibul, küüslauk ja lumikelluke: kuigi neid on kaua kultiveeritud, pole liikide naturaliseerumist seni täheldatud.

Kategooriad 4–6 käsitletakse kui tähelepanu vajavaid.

7 Määratlemata staatusega, ilmselt kuuluvad siiski musta raamatusse. Mitme taimeliigi puhul on senini ebaselge, kas pidada teda omamaiseks või sissetooduks. Kuni see küsimus saab vastuse, on kindlam igaks juhaks liigil silma peal hoida. Sellised liigid on näiteks kõrge maasikas ja kurekell.

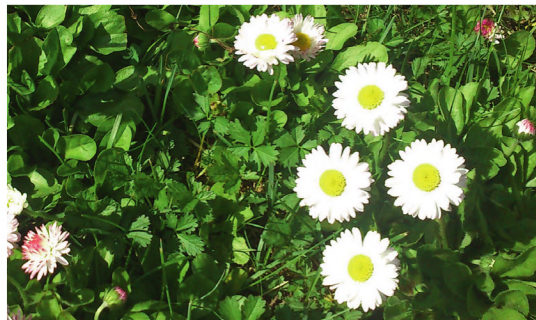
8 Kõik ülejäänud kultiveeritavad liigid. Neid pole senini metsistunult leitud, aga võib-olla pole neid looduses lihtsalt märgatud. Siia rühma kuuluvad ka kasvuhoone- ja toataimed.

Katkujuur.

Seebilill.

Harilik kirikakar.

TERVES PINNASES TERVE TAIM

Kasvuturvas tomatile, kurgile, istikule ja toalilledele.

AS EESTI TURBATOOTED

Turba tee 14, Ramsi alevik
Viljandi vald, Viljandimaa

Tel 43 40 243, 50 60 576, faks 43 40 231

E-post tiit@estpeat.ee

Vanavanemate tarkusi

Fotod René Viljati kogust

Headest kommetest seltskonnas

Kuna välismaail kombeõpetusele pühendatakse rohkem tähelepanu, on meil ses mõttes valitsemas põud. On ilmunud vaid üksikuid broshüüre, kuid nende mastab on olnud liiga kitsas. Kuna toimetusel õnnestus astuda kontakti vastavate kirjastustega Kesk-Euroopas, loodame lugejaile serveerida just viimaseaja nõudeid.

*Haigutamise juures (millest üldse parem hoiduda – ta mõjub alati halvasti), samuti köhimisel, asetatagu käsi suu ette.

*Käepigistus teretamisel või jumalagajatul ärgu olgu liig jõulik, vähem veel aga nõrk. On täiesti ülearune kätt andes teise pigistust omalt poolt korrata.

*Kõik teravaotsalised esemed (noad, kahvlid jne) ulatatagu nii, et tõmp ots vastuvõtjale vaba on. Ka kannud, soustinõud jne antakse edasi nii, et sang vastuvõtja pool asuks.

*Ärge püüdke hiilida ühe silmaga võõrasse kirja, ärge piiluge võõrast ajalehte.

*Kui olete saanud sõbralt raamatuid lugemiseks, viige need kokkulepitud ajal tagasi.

Moodne Kodu, mai 1929

Kas oskate puhata?

Umbes 20 aastat tagasi ilmus kuskil välismaa lehes artikkel puhkusest, mis oli kirjutatud ühe tolleaegsete väheste naisajakirjanikkude poolt. Sama ebaharilik, kui siis oli naisshurnalist, oli ka tähendatud artikkel, mille ta kirjutas. See soovitas nimelt, et meie, naised, peaksime endid vahest korralikult välja puhkama. Ta mõtles sellega, et peaksime võtma endile „lamamispäeva“, kus peaksime kõik mured kõrvale heitma, ainult lamama ja unistama, sööma kergestiseeditavaid toite ja isegi mitte mõtlema. S.t mõtlema vaid meeldivaist asjust. Mäletan hästi, kuidas see manitsus vastu võeti pilke ja naeruga naiste seltskonnas, ja usun, et sel ajal oli vaja väga palju julgust, et jälgida seda nõuannet. Tugev ja terve pere-ema, kel oli tööd kuhjaga, võis vaevalt kogu oma eluaja mõelda sellele, et äkki ta ühel heal päeval lamab terve päeva süngis ainult seks, et kasu tuua oma närvidele ja välimusele.

Ajad on vahepeal muutunud; nüüd 20 aastat hiljem on peaaegu sama naeruväärt mitte mõelda oma välimuse eest hoolitsemisele. Kuivõrt nüüd rohkem võimalust on kasutada tervet puhkepäeva, kui 20 aasta eest, jätan ütle-mata, kuid usun peaaegu, et meie rühkivas ajajärgus on see kaunis raske, kuna ju õige suur protsent naisi töötab väljaspool kodu. Nende jaoks on puhkepäevad mõeldavad ainult lühikese, õnneliku suvepuhkuse ajal, muul aastajal on nad hommikust õhtuni ametis. Need aga, kes kogu päeva askeldavad kodus, võiksid küll tihti, kui mitte terve päeva, siis ometi tunni või paar puhata. Aga sellest ei ole palju kasu kui ta puhkab ainult väsinud jalgu ja sel puhktunnil piinab aju, mõeldes sellest tööst, mis tal tuleb teha, kui tõused. Ta peab loobuma ka niisugustest mõtetest, vastasel korral võib ta samahästi istuda toolil ja lugeda.

Moodne Kodu, mai 1929

Sel Parikase fotol on jäädvustatud tibude lugemine 1935. aasta paiku Kehtna kodumajanduskooli inkubaatoris.

See pilt on tehtud 1930. aastal Seli mõisas, kus asus siis kopsutuberkuloosi sanatoorium. Pildil patsiendid õhuvanne võtmas. Tänapäeval pakutakse Seli tervisekeskuses taastusravi rahvusvahelistelt sõjalistelt operatsioonidelt tagasi jõudnud kaitseväelastele, vabadusvõitlejatele, kaitsepolitistele ja kaadrikaitseväelastele.

Nisujahu kakao

400 gr jahu, liiter piima, 3–4 muna, söögilusikatais suhkrut, 30 gr pärimi, 150 gr korinte (väike, tume seemneteta rosin – toim), vähe kaneeli ja soola.

Kõik antud ained hoida enne tarvitamist sooja kohas, et pärm paremini kerkiks. Siis segada jahu hästi piimaga, lisada juurde teised ained ja läbi kloppida. Lõpuks juurde panna korinte ja taigen riidega kaetult kerkida lasta. Siis vormitakse kakao ja küpsetatakse kord ümberpöörates pannil. Süüakse pohla- või õunakeedisega.

Moodne Kodu, mai 1929

Manna-muna magustoit

200 gr mannat, 2 l piima, 3–4 muna, suhkrut, mõni tera vanilliini.

Mannast keedetakse piimaga puder. Pudrule lisatakse tulel segades suhkruga vahustatud ja vanilliiniga maitsestatud munad. Hoitakse tulel putru edasi segades, kuni see jälle paksuks tõmbub. Võetakse tulelt, täidetakse määrgadesse kaussidesse või vormikestesse ja lüüakse jahtunult välja taldrikute peale. Süüakse marjamahlakastmega.

Maanaine, aprill 1941

Setu juust (sõir)

5 n kohupiima, 10 muna, 1 n soolatud võid, 5 toopi rõõskapiima, soola, köömleid.

Rõõskpiim aetakse keema. Kui keema hakkab, lisatakse munaga hõõrutud kohupiim, ka köömleid. Hoitakse pajas, kuni vesi eraldub (keeta enam ei tohi). Valatakse riide peale, et vedel leem ära nõrguks. Siis segatakse hulka või ja lastakse öö pressil all seista. Teisel päeval lisatakse sool, määratakse juust võiga üle ja küpsetatakse ahjus helepruuniks. Võib ka küpsetamata tarvitada.

Naiste Töö ja Elu, aprill 1927

D-Pärlid 1000

Päikesevitamiin

Pharma Nord
www.pharmanord.ee

Kui teie peres on põlvest põlve pärandatud retsepte, nippe ja vanavanaemade õpetussõnu, kuidas kodu korras hoida, kuidas hoida pere liikmete vahelisi suhteid ja eluga toime tulla, jagage neid ka Maale! lugejatega.

Ootame teie kirjutisi aadressil toimetus@aleht.ee või Viljandi 1a, 72202 Järvamaa kuni 30. aprillini. Parimate retseptide ja lugude saatjate vahel loosime välja päikesevitamiini D-Pärlid 1000 firmalt PharmaNord.

OSTAN

VANU FOTOSID NING
IGASUGUSEID SPORDI- JA
KOOLILÕPUMÄRKE
TEL 525 8325

LÕNGAPESA

LÕNG JA EHE EESTI KÄSITÖÖ

Riia 9, Tartu
Avatud E–R 11–18, L 11–15

Tel 509 1679
e-pood www.longapesa.com
FB/longapesa

 Yarn.ee

*Suure valikuga
e-lõngakauplus*

www.yarn.ee
info@yarn.ee
tel 55 44045

KEVAD RÕÕM 2017

VÕIDA GARDENA muruniiduk

Kevadrõõmu südamesse!

Lehereaga kaelussall

Ka kevadtuulte eest on vaja end hoida. Koo omale üks kena kaelussall kevadjakki kaunistama.

Tekst, pildid ja joonised Inga Torim

Lihtne kaelussall on kootud linasest ja mohääri-siidi-segusest lõngast, kaks otsa kokku. Sall on kootud ripskoes, mille sees jookseb üksik leherida.

Materjalid

Kullakarva kaelus:

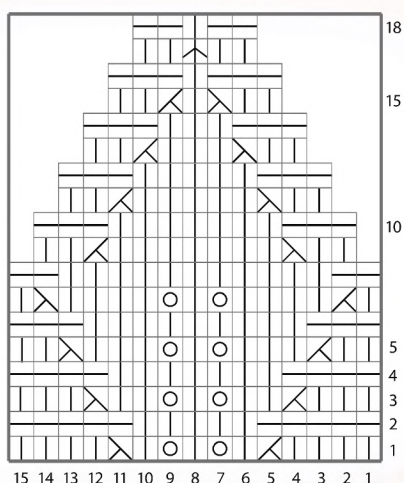
2 tokki Katia Lino beeži (kood 25) ja
2 tokki King Kid Silk beeži lõnga (kood 530).

Meresinine kaelus:

2 tokki Katia Lino Petroli (kood 19) ja
2 tokki King Kid Silk meresinist lõnga (kood 992).

60 cm pikkused ringvardad 4 mm ja 3,5 mm.

Loo 4 mm vardale 131 silma.

Koo ripskoes ehk 1 ring parempidi (pp), teine pahempidi (vp).

1. rida koo pahempidi.

2. rida: koo 62 silma parempidi, 2 silma pp kokku, 1 s pp, 1 õhksilm, 1 pp, 1 õs, 1 pp, 2 pp ületõstmisega kokku ja 62 s pp.

3. rida: 63 s vp, 5 s pp, 63 s vp.

Selgituseks: silma, mis eelmisel real kokku kudusid, kood nüüd läbi vp.

Jätka samamoodi.

Lehemuster on toodud joonisenä.

PS! Joonis kujutab vaid leheosa.

Iga lehe kõrguse jooksul kahaneb kaelus 10 silma võrra.

Kokku on kootud kõrguseks 6 lehte, seega lõpuks peab jääma 71 silma.

Kui kuus lehte kõrguseks kootud, vaheta varras peenema vastu ja koo (ikka ripskoes) veel 10 ringi.

Koo pehmelt maha.

Keera saadud serv salli poole maha ja õmble pehmelt, ent tihedalt lehe kõige ülemise (pahempidise) rea külge.

Alumise serva kudumiseks korja alumised servasilmad üles 3,5 mm vardale ja koo samuti 10 ringi ripskoes.

Keera samamoodi servaosa väljapoole maha ja kinnita tihedate, ent pehmete pistetega lehe kõige alumise rea külge.

*Pane sall kaela ja
mine õue kõndima!*

Kauni pühadelaua saab vähese vaevaga

Retseptid koostas ja toidud valmistas Kuressaare ametikooli õpperühm KO-16 ehk täiskasvanud õppijad Liivi Saagpakk, Greete Poopuu, Anne Sepp, Aive Pähn, Marju Siim ja Aivar Kalle. Juhendas kutseõpetaja Irina Arhipova.

Fotod Taavi Tuisk

SPINATI-SUITSUJUUSTUPIRUKAS

Tainas:

150 g võid
250 g jahu
50 g hapukoort
(võib asendada
veega, saab
muredama taina)

Kate:

200 g värsket spinatit
200 g suitsujuustu
100 g sibulat
30 g võid
3 küüslauguküünt
30 g riivitud parmesani
250 ml 35% rõõska koort
4 muna
väiksem punt basiilikut

HEA TEADA:
Spinatis leidub hea tervise tagamiseks kõike: vitamiine, mineraale, aktiivseid ühendeid ja orgaanilisi happeid.

- Näpi või ja jahu purutaoliseks (või sega köögikombainis). Lisa hapukoor, kata tainas kilega ja aseta 30 minutiks külma. Vahepeal soojenda ahi 200 kraadini.
- Suru külmast võetud tainas küpsetuspaberiga vooderdatud 20 cm (lahtikäiva) küpsetusvormi põhja ja külgedele, torka tainapõhja kahvliga augud ja aseta vorm ahju.
- Küpseta 10–12 minutit, kuni põhi on kuldpruun.
- Katte jaoks koori ja tükelda sibulad ja küüslaugud.
- Sulata pannil või ning kuumuta sibulad ja küüslaugud klaasjaks. Lisa ribadeks lõigatud spinat ning sega õrnalt, kuni see on muutunud tumeroheliseks. Ära üle kuumuta! Maitsesta soola ja pipraga.
- Eemalda suitsujuustult pruun koorik ja riivi juust.
- Klopi munad kausis lahti, lisa vahukoor ja sega hoolikalt. Maitsesta vähese soola ja pipraga.
- Lisa peeneks hakitud basiilik.
- Raputa eelküpsetatud põhjale pool riivitud parmesanist.
- Lisa spinatisegule riivitud suitsujuust, jaota kate vormi ja vala üle muna-kooreseguga. Pinnale puista ülejäänud parmesan.
- Küpseta 175kraadises ahjus 35–40 minutit.

SPINAT on kiudainerikas, ennetab kolesterooli teket ega lase vererõhul tõusta, hoiab luud tugevad, vähendab enneaegse vananemise ja vähi riski, tugevdab immuunsüsteemi, aitab kaalu langetada ning vähendab soola halba mõju organismile.

VÄIKESED HEERINGAPIRUKAD

500 g lehttainast

Kate:

200 g heeringafileed

15 g toorjuustu

75 g sibulat

100 g riivjuustu

200 g riivitud parmesani

muffinivormide määrimiseks
veidi õli või võid.

- Eelsoojenda ahi 200 kraadini.
- Rulli lehttainas õhukeseks ja lõika sellest umbes 10 × 10 cm ruudud.
- Aseta ruudud muffinipanni pesadesse ja anna neile korvikese kuju.
- Küpseta korvikesi umbes 10 minutit, kuni tainas on muutunud kuldpruuniks.
- Tükelda sibul ja heeringafilee väikesteks kuubikuteks.
- Kuumuta sibul pannil väheses õlis klaasjaks, eemalda pann pliidilt, lisa heeringas ja veidi jahtunud segule ka toorjuust.
- Aseta kate korvikestesse ja riputa peale juustusegu. Küpseta 200kraadises ahjus 10–15 minutit, kuni juust on sulanud.

NB!
Kui kasutad õhukest,
ca 0,5 cm
paksust lehttainast,
ei pea seda rullima.

VÄRVILINE SALAT PIRUKA KÕRVALE

50 g friseesalatit

50 g lambasalatit

50 g mangoldit ehk lehtpeeti

250 g punaseid kirsstomateid

250 g kollaseid kirsstomateid

50 g punast sibulat

100 g värsket kurki

1 granaatõun

200 g melonit

Kaste:

korralik peotäis

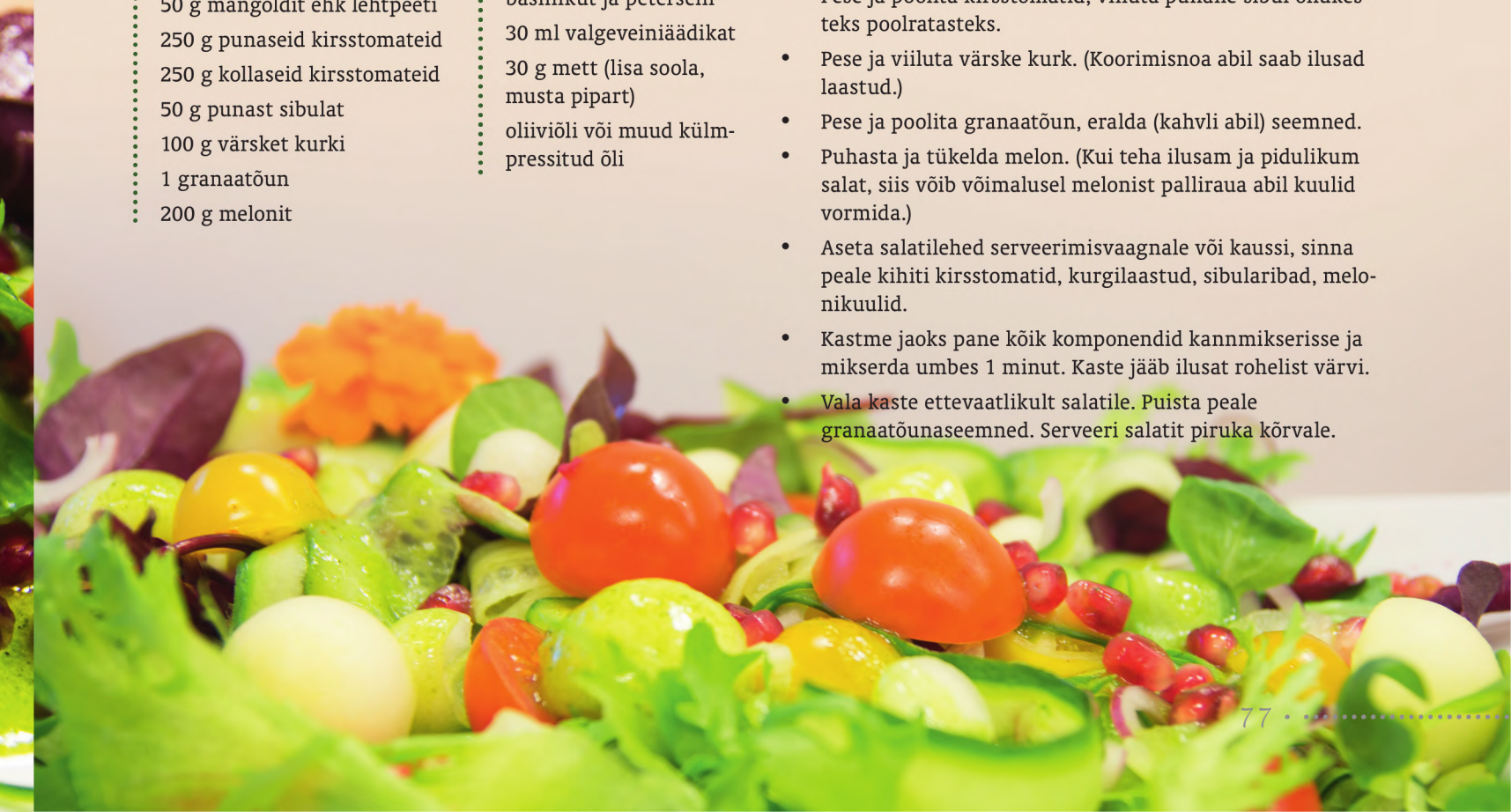
basiilikut ja peterselli

30 ml valgeveiniäädikat

30 g mett (lisa soola,
musta pipart)

oliiviõli või muud külm-
pressitud õli

- Pese salatid, nõruta sõelal. Rebi friseesalat suupärasteks tükkideks, lambasalatit ja lehtpeeti pole vaja rebida.
- Pese ja poolita kirsstomatid, viiluta punane sibul õhukes-
teks poolratasteks.
- Pese ja viiluta värsket kurki. (Koorimisnoa abil saab ilusad
laastud.)
- Pese ja poolita granaatõun, eralda (kahvli abil) seemned.
- Puhasta ja tükelda melon. (Kui teha ilusam ja pidulikum
salat, siis võib võimalusel melonist palliraua abil kuulid
vormida.)
- Aseta salatilehed serveerimisvaagnale või kaussi, sinna
peale kihiti kirsstomatid, kurgilaastud, sibularibad, melo-
nikuulid.
- Kastme jaoks pane kõik komponendid kannmikserisse ja
mikserda umbes 1 minut. Kaste jääb ilusalt rohelist värvi.
- Vala kaste ettevaatlikult salatile. Puista peale
granaatõunaseemned. Serveeri salatit piruka kõrvale.

PULGAKOOGID PETERSELLI JA MURULAUGUGA

- 1,5 sl sulatatud võid
- peotäis värsket murulauku ja lehtpeterselli
- 1,5 tl soola
- 9 dl nisujahu
- 4,5 tl küpsetuspulbrit
- 1,5 dl riivjuustu
- 3 muna
- 3,75 dl piima
- 1,9 dl jahtunud sulatatud võid

- Eelsoojenda ahi 200 kraadini.
- Sega kausis jahu, sool ja küpsetuspulber. Lisa peeneks hakitud murulauk ja petersell ning riivjuust.
- Sega ettevaatlikult juurde munad, piim ja jahtunud sulavõi.
- Jaota tainas pritskoti abil rasvaga määratud pulgakookivormidesse. Küpseta ahju keskosas umbes 15 minutit, kuni koogid on pealt kuldpruunid.
- Torka veidi jahtunud kuulikestele sisse pulgad.
- Soovi korral võid määrida pulgakookile veidi võid või toorjuustu ja torgata see peeneks tükeldatud murulaugu sisse. Nii saab pulgakookile veidi värvi lisada.

NB!
Sellest tainast
võib valmistada
ka muffineid.

PÜHADEKEEKS

NB!
Kui kasutad suurt
keeksivormi, küpseta
keeksi 60 minutit

- 630 g jahu
 - 7 muna
 - 500 g suhkrut
 - 380 g võid
 - 250 g piima
 - 140 g kuivatatud kirsse
 - 50 ml rummi kirsside leotamiseks
(võib kasutada ka apelsinimahla)
 - 10 g küpsetuspulbrit
 - 10 g vanillisuhkrut
- Pane kirsid rummi või mahla sisse likku.
 - Eelsoojenda ahi 180 kraadini.
 - Vahusta toasoe või ja suhkrud kohevaks heledaks vahuks.
 - Lisa ükshaaval munad, seejärel lisa küpsetuspulbri ja sõelutud jahu segu.
 - Lisa rummis leotatud kirsid ning kõige lõpuks piim.
 - Jälgi, et tainast ülearu ei sega, kuna siis võib keeks kuivaks ja kõvaks küpseda.
 - Määri väikesed keeksivormid rasvainega ja puista üle kas riivsaia või mannaga, et tainas liialt vormi külge ei hakkaks. (Pühade puhul võiks kasutada võimalusel lõbusamaid vorme, näiteks jänese- või tibukujulisi.)
 - Küpseta keeksi 20–30 minutit, kuni see on pealt kuldpruun. (Küpsetuse kontrollimiseks torka keeksi sisse hambatik või nuga: kui see jääb puhtaks, on keeks valmis.)

NUTELLA-TRÜHVLID

Kõige lihtsamad trühvlid, mida jõuab kiiruga valmistada ka siis, kui külalised ootamatult saavad.

- 250 g digestiivküpsiseid
 - 350 g Nutella šokolaadi-pähklikreemi
 - 2–3 spl brändit
- Purusta küpsised. Sega 200 g küpsiseid Nutella kreemiga kokku ühtlaseks massiks, soovi korral maitsesta segu alkoholiga.
 - Vormi massist 30 ühesuurust umbes 15grammist pallikesest ja veereta neid ülejäänud küpsisepurus.

NB!
Küpsiseid saab hästi
purustada tainarulliga
küpsetuspaberi või
toidukile vahel.
Pallikesi on hea vormida
määrade kätega.

										ONU ★33295★ UNO	Mujalt, teistest kohast	Jõgi Austrias	↓	Graafik	Korvpallur	Ese	Kuma	Pealinn Aafrikas
										Lind	→							
										Lehtpöösas	→						„Õnne 13” tegelane	
										Puudega inimene	→							
										Kuma		Kirjanik Teatmeteos	→			Nikkel Rumeenia mehenimi	→	
										Ajakiri USA filmidiiva	→			Riidesort	→	Mõiste golfist		
Kuma	Näitleja	Iriidium	Soome suusa-legend	Teravili	Sidesõna	Kuma	Asesõna	Kleidisaba	→							Muist		
								Näitleja								Lauljatar		
Kirjanik, ees-nimega	→											Kivikalme Lühem kirj	→				Si-bemoll Linn Itaalias	→
Riik Aasias	→							Vee olek NSVL-i uudiste-agentuur	→		Linn Jo-le-mi aste	→					Asesõna Mehe-nimi	→
Rooma number	→	Kala Laiskloom	→					Poliitik Sugulas-rahvas	→					Pagari-toode Amori kolleeg	→			
Endine näitleja	→							Riidesort Kuld	→				Miss Estonia Asesõna	→		Eritis Kreeka sõjajumal	→	
Tuulepuhang	→							Poliitik Põletus-märk	→				Pealinn Euroopas Austeri ballett	→				Juustu-sort
Kuma		Apetiit Laste-kirjanik, en. + n.	→					Järjest tähed Mi-bemoll	→		Näitleja Tükk	→					Neon Filmi-täht	→
Linn Belgias	→							Iseäranis Dirigent	→				Saar Lääne-meres Linn Soomes	→				
Kuma	Sodiaagi tähtkuju Lill	→								Kirjanik Maali-kunstnik	→				Noot Alevik Tartum-l	→		Rooma number Ger-manium
Riik Aafrikas	→							Noot Muusika-stiil	→		Teravili Puu	→				Hamba peenar Rohkem	→	
Argoon	→		Küsisõna Mõni teine	→				Piirkond Pinna-moot	→				Arv (inglise k) Lapse-vanem	→				
Käsklus koerale	→							Kitsi Järjest tähed	→			REINOLD ETV saade	→					Tseesium
Kont	→							Tantsu-samm	→								Kaltsium Fosfori sümbol	→
La-mažoor	→							Tartu linnaosa	→					Rippvaas	→			

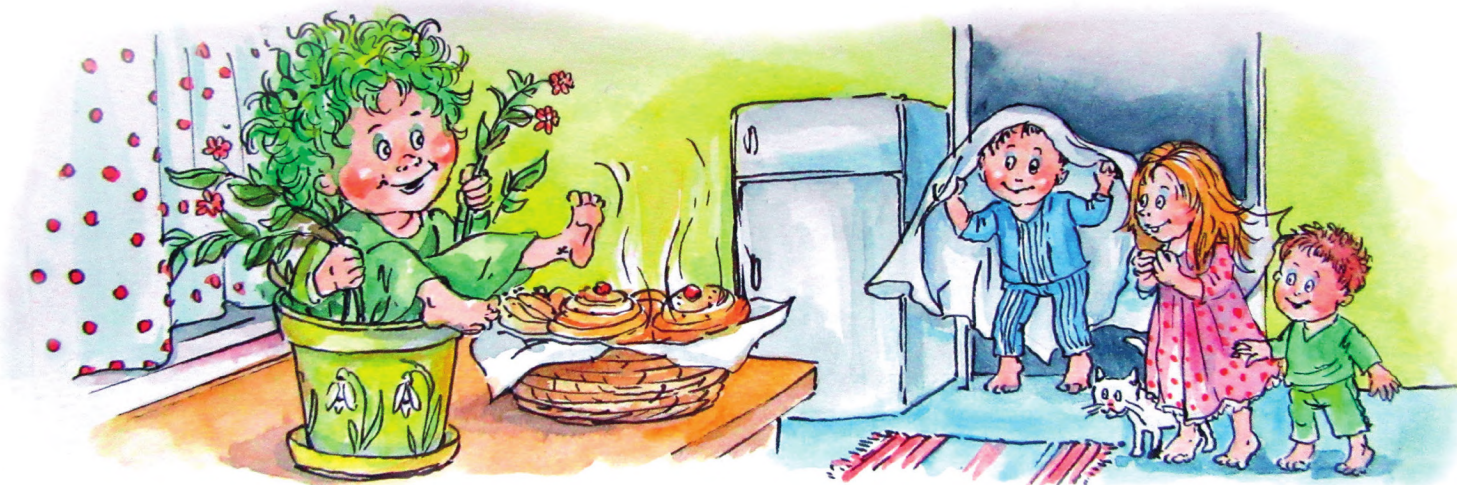
K

Lugeja MÄNG

Eelmise ajakirja ristsõna vastus oli „Talv tuli korraaks külla”. Kuma „Ristsõnaraamatu 10” võitis Inga Rääk Paidest. Kevadnumbri ristsõna vastuseid ootame aadressil Viljandi 1a, Türi postkontor, nimekast 35, 72202 Järvamaa või arnika@aleht.ee kuni 30. aprillini. Vastajate vahel loosime välja Kuma Ristsõnarõõmude aastatellimuse. Kui tahad aga võita 400 eurot, kogu neljast 2017. aastal ilmunud ajakirjast kokku tähed, saada sõna KODU lahtisel postkaardil 15. jaanuariks 2018 toimetuse postiaadressil ja osaledki loosimises.

Pildi joonistas Ülle Kuldkepp

ÕHTUL HILJA

Jaanus Vaiksoo

Õhtul hilja – kümne paiku –
kriipis keegi ukse taga:
kriip-kriip-kriip ... kriip-kriip-kriip ...
Miks ta ometi ei maga!

Vahel kriipimine vaibus.
Kas ehk mõni paha haigus
ukseluku katki viilib,
tasakesi tuppa hiilib?
Kriip-kriip-kriip ... kriip-kriip-kriip ...

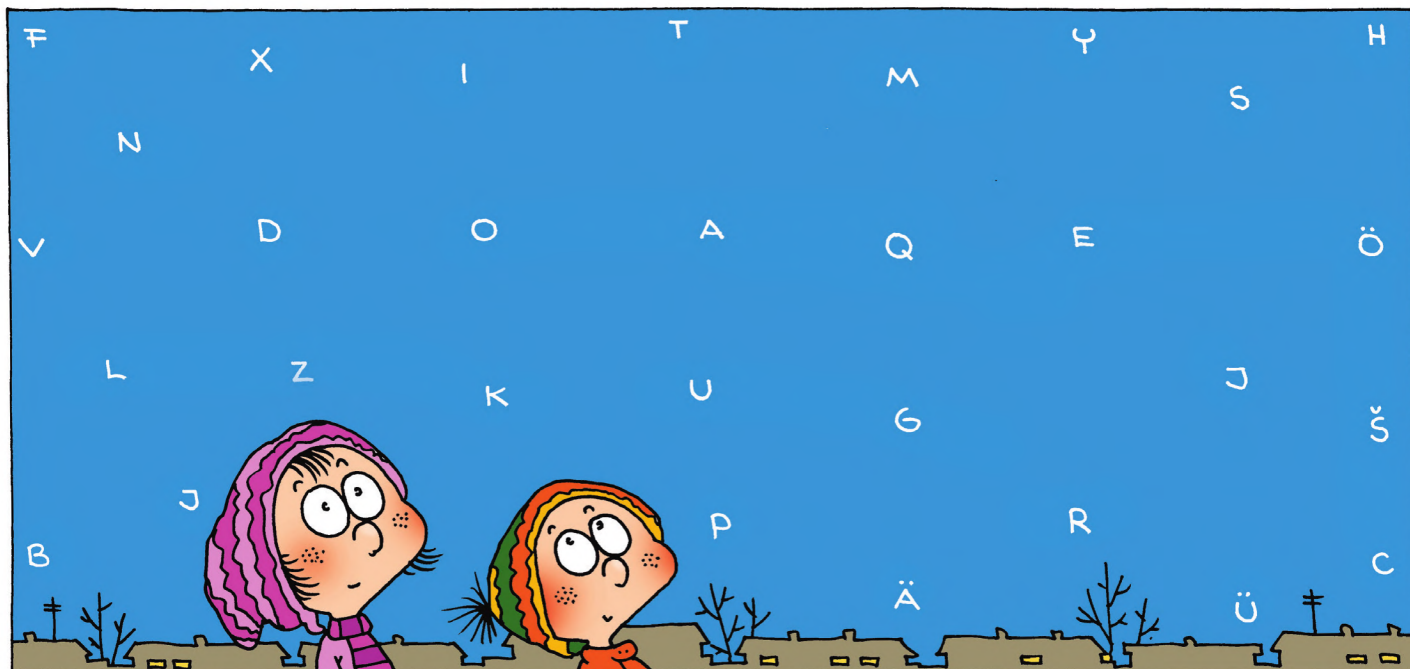
Lastel tekid üle pea,
püüdsid olla hästi head,
hoidsid-hoidsid kinni hinge,
järjest rohkem kasvas pinge:
kriip-kriip-kriip ... kriip-kriip-kriip ...

Äkki hoovas sooja õhku,
keegi tegi justkui pai.
Oli selgelt tunda lõhnu
nagu lõhnaks värske sai.

Kähku-kähku välja voodist,
linad kärisesid voodrist.
Lapsed tormasid kõik kööki
maitsma hilist õhtusööki ...

Aga köögis – lillepotis –
istus uljalt juuksed loksas
naerul näoga, rõõmus, elav
otse ahjust tulnud kevad.

MILLIST TÄHTE ON TAEVAS KAKS ?

Pildi joonistas INTS

Eelmise lastemõistatuse pildil oli valesti 9 asja. Loosi tahtel võitis auhinna 5-aastane **Marten Lebedev** Valgamaalt.

Uue mõistatuse vastuseid ootame aadressil Viljandi 1a, Türi postkontor, nimekast 35, 72202 Järvamaa
või arnika@aleht.ee kuni 30. aprillini. Auhinnaks on lasteraamat kirjastuselt Varrak.

VARRAK

Maaomanik, ära müü oma maad!

Viimase viie aastaga on maa hind Eestis mitmekordistunud ning kasvatanud maaomaniku vara väärtust. Kel vähegi kannatab, ei ole mõistlik oma maad müüa, sest maa väärtus kasvab suure tõenäosusega tulevikus veelgi.

Tekst: Nordic Hypo juhatuse liige Heikki Rannik

Maad kiputakse müüma tavaliselt siis, kui on vaja teha suuremaid investeeringuid või katta auke rahavoogudes. Siin aga tasuks kaaluda alternatiive vajaliku raha leidmiseks ning hoida maad kui kasvava väärtusega investeeringut. Maa-ameti andmetel on alates 2011. aastast möödunud aastani tõusnud maa keskmine mediaanhind vabaturu tingimustes tehtud tehingutes 228% ehk 2,2 korda. Seega on maa kõige kiiremini kasvava väärtusega vara Eestis.

Hinnad on põllumaa turul tuntavalt kasvanud alates 2011. aastast. Enamikus maakondades on haritava maa ühikuhinnad kasvanud kuus või enam korda, võrreldes kümne aasta taguse hinnaga.

Kõrgeima hinnaga maatehinguid tehakse Kesk-Eestis, Lääne-Virumaal ja Tartumaal. Seal on Eestimaa kõige viljakamad mullad ja maa hind seetõttu kõrge. Viljaka põllumaa hind on neis piirkondades enamasti 2500–3500 eurot hektari eest.

Metsamaa hind samas ajavahemikus nii suurt tõusu pole läbi teinud. Kui aastal 2011 oli metsamaa keskmine hektari mediaanhind 1848 eurot, siis viis aastat hiljem oli see juba 2414 eurot. Kasv on üle 30%.

Vaatamata maa väärtuse tõusule võib omanik sattuda olukorda, kus raha on vaja, ja mõte võib liikuda maa müümisele. Enne müüki on ka teisi võimalusi, mida tasuks kaaluda. Vajaduse korral saab võtta maa tagatisel laenu. See tuleb odavam ja maaomanikule kasulikum kui oma varast lõplikult loobuda.

Oma 20 tegevusaasta jooksul oleme kokku puutunud mitmete juhtumitega, kus maaomanik on saanud lühiajalist laenu maa tagatisel ja see on tähendanud, et ta ei ole jäänud oma tulust ja varast ilma. Näiteks oli meie kliendiks rukist kasvatav talupidaja. Halva kokkusattumusena läks ühel ajal katki mitu olulist põllutöömasinat, mille remont oli kulukas, kuid hädavajalik, sest masinaid oli vaja viljalõikuseks. Abi oli maa tagatisel laenust, mis aitas kiirelt masinad korda teha ja talupidaja sai ka vilja maha müüa ning tulu kätte.

Paljud talupidajad ja maaettevõtjad ei saa suurpankadest aga laenu, kuna takistuseks on nii nende väiksus kui ka tegevuse eripärast tulenevad ebakorrapärased rahavood. Väikeettevõtted ja ühemehefirmad, kelle rahalaekumised ei ole regulaarsed, pole pankade silmis sageli laenukõlblikud. Selliste ettevõtete alla kuuluvad paljud põllumajandusettevõtted, sealhulgas talud, mis on oma olemuselt ühemeheettevõtted.

Suurpangad hindavad ettevõtete laenuvõimekust pahatihti ühetaoliste printsiipide põhjal, mis on välja töötatud Eesti mõistes keskmiste või suurte ettevõtete vajaduste järgi. Ei arvestata sellega, mis tegevusalal ja valdkonnas ettevõtte tegutseb ja kuidas selle äri eripära mõjutab ettevõtte rahavooge. Kui rahavood on ebaregulaarsed, võib see olla piisav põhjus, et laenu ei väljastata.

Põllumajanduses on tulud hooajalised. Samas ei saa öelda, et sellistel ettevõtjatel ei ole laenu teenindamiseks raha: raha laekub siis, kui saak saab realiseeritud. Vahepeal on aga vaja tehnikat korrastada ja varusid täiendada. Sellisel juhul tasub pöörduda väiksemate laenuandjate poole, kes ei näe selliste ettevõtete finantseerimises takistust. Kindlasti tuleks sel puhul aga jälgida, millist intressi küsitakse, ning kontrollida laenuandja usaldusväärsust. Nii jääb vara alles ja laenu saab tagasi maksta laekuvast rahast.

Maa tagatisel saab maaomanik alustada või laiendada olemasolevat ettevõtlust, et luua või suurendada sissetulekuallikaid. Väikefirmad, kellel raha tegevuse laiendamiseks napib, saavad maa tagatisel teha investeeringuid ja soetada uusi seadmeid. Nii on väikefirma saanud laiendada oma tegevust suure potentsiaaliga kõrvalvaldkonda, et laiendada ja suurendada oma käivet. Selleks vajalikud masinad said nad soetada tänu laenule, mis võeti maa tagatisel.

Väikeettevõtte jätab sageli võimalusest haaramata, kui see eeldab investeeringut. Loobutakse, kuna peetakse investeeringu leidmise ja laenusaaamise võimalusi lootusetuks. Näiteks pakub vald lepingut kraavide puhastamiseks ja võsa lõikamiseks, kuid selle töö teostamiseks on vaja võimekamat masinat. Ilma selleta ei oleks ei lepingut ega ka lisaraha, mis sellest lepingust oleks tulnud. Majanduslikult oli igati loogiline ja põhjendatud teha see investeering, võtta laenu ja suurendada oma sissetulekut.

Maaomanikel tasub vaadata oma võimalusi laiemaalt. Mitte ainult arvestada oma maa rahalist väärtust, vaid näha selles ettevõtluse ja investeeringute tagatist. Just viimased kaks võivad olla maaelu käivitavaks ja edendavaks faktoriks, mis lisaks omanikule teenivad ka kogukonna huve ning pakuvad tööd ja leiba teistele kohalikele. Ettevõtlikkusega kasvatab maaomanik nii enda kui ka teiste sissetulekut ja elujärge. ♦

KÜLVI- JA PIKEERIMISMULD

*Sisaldab liiva ja eriväetist
juurestiku tekkeks!*

*Jälgi kampaaniaid:
Maksimarketites,
Konsumites ja
hästivarustatud
kauplustes.*

TAMREX

Usalda tulekustutite

KONTROLL ja HOOLDUS

asjatundjatele!

-10%
1 kg
2 kg
3 kg
(pulberkustutid)

OSTA AUTOKUSTUTI SOODUSHINNAGA

KUI TIHTI PEAB TULEKUSTUTEID KONTROLLIMA?

1 AASTA TAGANT

Tulekustuteid, mida hoiate AUTOS, veesõidukis või välitingimustes.

2 AASTA TAGANT

Kõiki tulekustuteid (v.a neid, mis asuvad sõidukis või välitingimustes).

MIS ON TULEKUSTUTI KONTROLL?

Kontrolli eesmärk on tagada tulekustuti hea töökord, ohutus ning vastavus tootja poolt ettenähtud tehnilistele nõuetele. Kustutikontrolli käigus teostatakse kõik tootja poolt ettenähtud kontrolli toiminguid.

MIS ON TULEKUSTUTI HOOLDUS?

Hooldust teostatakse vastavalt tootja poolt ettenähtud hooldusjuhendile. Vahetatakse kuluosad ja teostatakse katsed, et tagada tulekustuti töövalmidus.

Too tulekustuti hoolduskesse kohe, kui:

- oled seda kasutanud;
- kontrolli käigus ilmnesid puudused, mistõttu ei saa olla kindel, et tulekustuti oleks töökorras ja ohutu kasutajale;
- jõuab kätte perioodilise hoolduse / survetesti (5a / 10a) tähtaeg.

Kõikide TAMREXi pulberkustutite hooldusvälp on 10 aastat.

Mitmete madalama kvaliteediga pulberkustutite perioodiline hooldus saabub juba 5 aasta möödudes.

KES SAAB TULEKUSTUTIT KONTROLLIDA JA HOOLDADA?

100 % kindla garantimärgi tagab hoolduskeskuse kuulumine Eesti Tuleohutuse-paigaldiste Hooldajate Keskkliitu (ETHK).

Tulekustutite kontroll- ja hooldustoiminguid võivad teostada hoolduskeskused, kellel on asjatundlikud spetsialistid, vastav oskusteave, pädevus, seadmed ja registreering MTR-s ning inspekteerimisasutuse heakskiit. Hoiduge juhuslike ja ebaausaldusväärsete teenuse pakujate eest, kes ei oma vajalikku pädevust, kuna nii ei ole tagatud tulekustutite töövalmidus.

KAS SINA TEAD, ET...

... niinimetatud „kummihaamriga tulekustuti toksimine“ pole kustuti kontroll?

See ei anna mitte mingisugust kindlust, et su tulekustuti on töökorras kui teda vaja peaks minema!!!

... manomeetri osuti rohelises ei garanteeri tulekustuti töökorras olekut?

Kehtiva kontrollkleebisega varustatud pealtnäha töökorras tulekustutitelt maha keeratud manomeetrid.

-35% KUSTUTIKONTROLL
3.24 €
(Tavahind 4.98 €)

Kampaania kestab
01.03-31.03.2017
Hind kehtib ainult
TAMREXi esindustes.

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 | TARTU Aardla 114, Ringtee 37a | PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 | RAKVERE Pikk 2 | VILJANDI Riia mnt 42a | JÕHVI Tartu mnt 30 | VÕRU Piiri 2 | VALGA Vabaduse 39 | NARVA Maslovi 1 | HAAPSALU Ehitajate tee | PAIDE Pikk 2 | JÕGEVA Tallinna mnt 7 | TÜRI Türi-Alliku | RAPLA Tallinna mnt 2a